

II

(Komunikatai)

EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRIIMTI
KOMUNIKATAI

EUROPOS KOMISIJA

KOMISIJOS PRANEŠIMAS

Gairės, susijusios su Susitarimu dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos

Antra dalis. Piliečių teisės

(2020/C 173/01)

Šios gairės yra tik informacinio pobūdžio ir jomis nepapildomas ir neišplečiamas Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos.

Nors šias gaires parengė Europos Komisijos darbuotojai, jose išdėstytas požiūris neturėtų būti suprantamas kaip oficiali Europos Komisijos pozicija.

Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (toliau – Susitarimas) antros dalies bendras tikslas – apsaugoti iš Europos Sąjungos (ES) teisės kylančias piliečių teises, kuriomis iki Susitarime numatyto pereinamojo laikotarpio pabaigos naudojasi Europos Sąjungos piliečiai, gyvenantys ar dirbantys Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje (toliau – Jungtinė Karalystė), ir Jungtinės Karalystės piliečiai, gyvenantys ar dirbantys ES, taip pat atitinkami jų šeimos nariai, ir šiuo tikslu numatyti veiksmingas, nediskriminacines garantijas, kurių vykdymą būtų galima užtikrinti.

1. I ANTRAŠTINĖ DALIS. BENDROSIOS NUOSTATOS

Susitarimo 9, 10 ir 11 straipsniuose bendrai nustatoma Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies, reglamentuojančios su gyvenimu šalyje, teisę gyventi šalyje patvirtinančiais dokumentais, darbuotojais ir savarankiškai dirbančiais asmenimis susijusias teises ir pareigas ir profesines kvalifikacijas, subjektinė ir teritorinė taikymo sritis (III antraštinės dalies dėl socialinės apsaugos koordinavimo subjektinė taikymo sritis yra atskira).

Susitarimo II antraštinės dalies naudos gavėjai – tai ES piliečiai ir Jungtinės Karalystės piliečiai, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pagal Sąjungos teisę naudojęsi teise gyventi ar dirbti šalyje ir toliau ten gyvenantys ar dirbantys pasibaigus tam laikotarpiui, taip pat atitinkami jų šeimos nariai.

ES piliečio ir Jungtinės Karalystės piliečio apibrėžtys išdėstytos Susitarimo 2 straipsnio c ir d punktuose.

Šiose gairėse daromos nuorodos į Sąjungos laisvo judėjimo teises arba taisykles apima teises pagal: Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 21, 45 ir 49 straipsnius; Direktyvą 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje (toliau – Direktyva 2004/38/EB); Reglamentą (ES) Nr. 492/2011 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Sąjungoje (toliau – Reglamentas (ES) Nr. 492/2011).

1.1. 9 straipsnis. Apibrėžtys

1.1.1. 9 straipsnio a punktas. Šeimos nariai

1.1.1.1. 9 straipsnio a punkto i papunktis. „Pagrindinės“ šeimos nariai

„Pagrindinės“ šeimos nariai apibrėžiami pagal Direktyvos 2004/38/EB 2 straipsnio 2 punktą. Ši nuostata taip pat taikoma pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančių darbuotojų, įskaitant pasienio darbuotojus, šeimos nariams (Sprendimas *Depesme ir Kerrou*, sujungtos bylos C-401/15–C-403/15).

Pagal Sąjungos teisę ES piliečių šeimos nariai iš *esmės* neturi nepriklausomos teisės laisvai gyventi ir judėti šalyje (nebent jie patys yra ES piliečiai arba dėl savo ryšio su ES piliečiu – savo laisvo judėjimo teisių šaltinio – yra igiję nepriklausomą teisę gyventi šalyje). Atitinkamai šeimos nariai neturi Susitarime nurodytų teisių, jeigu šios teisės nekyla iš teisės turėtojo – asmens, nurodyto Susitarimo 10 straipsnio 1 dalies a–d punktuose.

Vienintelė išimtis yra į 10 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sritį patenkantys šeimos nariai, kurie pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu priimančiojoje valstybėje gyvena *nepriklausomai*, nes jų teisė gyventi šalyje pagal Sąjungos teisę tuo momentu nebepriklausė nuo to, ar jie tebėra ES piliečio, šiuo metu priimančiojoje valstybėje besinaudojančio Sutartyje numatytais teisėmis, šeimos nariai.

1.1.1.2. 9 straipsnio a punkto ii papunktis. Išlaikomo ES piliečio rūpintojai, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ES Teisingumo Teismas) yra pripažinęs, kad tam tikrais atvejais kiti asmenys taip pat turėtų turėti teisę gyventi šalyje, ypač tada, kai tokių asmenų buvimas faktiškai būtinas, kad ES piliečiai galėtų naudotis teise gyventi šalyje pagal Sąjungos teisę.

Aktualiausias pavyzdys yra nepilnametis judus ES pilietis, kurio vienas iš tėvų nėra ES pilietis. Nors ES piliečio teisė gyventi šalyje pagal Sąjungos teisę yra akivaizdi, vienas iš tėvų, kurio išlaikomas yra ES pilietis, nepatenka į Direktyvos 2004/38/EB 2 straipsnio 2 punkto d papunkčio, taikomo ES piliečio išlaikomiems tėvams, taikymo sritį (šiuo atveju yra atvirkščiai). ES Teisingumo Teismas byloje *Chen*, C-200/02, yra nusprendęs, kad toks vienas iš tėvų turi teisę gyventi priimančiojoje valstybėje, kad galėtų padėti nepilnamečiam vaikui – ES piliečiui – naudotis teise gyventi šalyje.

9 straipsnio a punkto ii papunktyje pateikiama ne tik ES Teisingumo Teismo byloje *Chen* daryta nuoroda į pagrindinius rūpintojus (toje byloje buvo kilęs klausimas tik dėl vaiko motinos gyvenamosios vietos) – šis papunktis suformuluotas plačiau, kad apimtų ir pagrindinių rūpintojų kategorijai nepriklausančius asmenis (pavyzdžiui, ir nepilnamečius brolius ar seseris, kurių pagrindinis rūpintojas yra tas pats kaip ir nepilnamečio ES piliečio).

1.1.2. 9 straipsnio b punktas. Pasienio darbuotojai

Pasienio darbuotojai yra į ES Teisingumo Teismo suformuluotą „darbuotojų“ apibrėžtį patenkantys asmenys, kurie, be kita ko, pagal Susitarimo 13 straipsnyje nustatytą sąlygą negyvena valstybėje, kurioje jie laikomi „darbuotojais“.

Į šią apibrėžtį patenka tiek dirbantys pagal darbo sutartį (SESV 45 straipsnis), tiek savarankiškai dirbantys pasienio darbuotojai (SESV 49 straipsnis) (žr. Sprendimą *Roux*, C-363/89, ir gaires dėl 24 ir 25 straipsnių).

1.1.2.1. Darbuotojo arba savarankiškai dirbančio asmens apibrėžtis

Darbuotojo ar *savarankiškai dirbančio asmens* apibrėžtis nepateikta nei Sąjungos pirminės, nei antrinės teisės aktuose.

Pagal ES Teisingumo Teismo praktiką „darbuotojo“ sąvoka laisvo judėjimo Sąjungoje tikslais turi konkrečią prasmę (pavyzdžiui, Sprendimas *Lawrie-Blum*, C-66/85) ir turi būti aiškinama plačiai (Sprendimas *Kempf*, C-139/85).

Negalima taikyti kitokių nacionalinių apibrėžčių (pavyzdžiui, nacionalinėje darbo teisėje įtvirtintos darbuotojo apibrėžties), kurios būtų labiau ribojančios.

ES Teisingumo Teismas „darbuotoją“ apibrėžė kaip *asmenį, atliekantį realų ir veiksmingą atlyginamą darbą, vykdomą vadovaujant kitam asmeniui, išskyrus tokio nedidelio masto veiklą, kad ją būtų galima laikyti atsitiktine ar papildoma* (sprendimai bylose *Collins*, C-138/02, *Trojani*, C-456/02, ar *LN*, C-46/12).

Esminiai darbo santykių ypatumai yra šie:

- asmuo tam tikrą laikotarpį teikia paslaugas (žr., pavyzdžiui, sprendimus *Kempf*, C-139/85, *Bettray*, C-344/87, *Rinner-Kühn*, C-171/88, *Birden*, C-1/97, *Ruzius-Wilbrink*, C-102/88),
- kitam asmeniui jo vadovaujamas (sprendimai *Sotgiu*, C-152/73, *Steymann*, C-196/87, *Bettray*, C-344/87, *Nadin*, C-151/04),
- už kurias jis gauna atlygį (žr., pavyzdžiui, sprendimus *Steymann*, C-196/87, *Bettray*, C-344/87, *Hostellerie Le Manoir*, C-27/91, *Haralambidis*, C-270/13).

Darbuotojus nuo savarankiškai dirbančių asmenų galima atskirti pagal pavaldumo sąlygą. Pagal pavaldumo santykius atliekamam darbui būdinga tai, kad pasirinktą veiklą, atlygį ir darbo sąlygas nustato darbdavys (Sprendimas *Jany*, C-268/99).

1.1.3. 9 straipsnio c punktas. Priimančioji valstybė

Šioje nuostatoje daromas skirtumas tarp ES piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių. Priimančioji valstybė abiem grupėms apibrėžiama skirtingai.

Jungtinės Karalystės piliečiams priimančioji valstybė yra ES valstybė narė, kaip apibrėžta Susitarimo 2 straipsnio b punkte, kurioje jie naudojami teise gyventi šalyje pagal Sąjungos laisvo judėjimo taisykles. Pagal Susitarimą Jungtinė Karalystė negali tapti priimančiąja valstybe Jungtinės Karalystės piliečiams – tai reiškia, kad Jungtinės Karalystės piliečiai, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pagal Sąjungos teisėje numatytas teises gyvenę Jungtinėje Karalystėje (kaip naudos gavėjai pagal ES Teisingumo Teismo praktiką, grindžiamą jo sprendimais *Ruiz Zambrano*, C-34/09, arba *Singh*, C-370/90), asmeniškai netampa Susitarime numatytais naudos gavėjais.

ES piliečiams priimančioji valstybė yra Jungtinė Karalystė, kaip apibrėžta Susitarimo 3 straipsnio 1 dalyje. ES piliečiai asmeniškai netampa Susitarime numatytais naudos gavėjais jokioje ES valstybėje narėje, neatsižvelgiant į tai, ar jie yra šios valstybės narės piliečiai.

1.1.3.1. „Pagal Sąjungos teisę naudojosi teise gyventi“

Naudojimasis teise gyventi šalyje reiškia, kad ES pilietis arba Jungtinės Karalystės pilietis iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pagal Sąjungos laisvo judėjimo teisės taisykles teisėtai gyvena priimančiojoje valstybėje.

Apibrėžtis apima visus galimus atvejus, kai teisė gyventi šalyje kyla iš Sąjungos laisvo judėjimo taisyklių.

Tai apima teisę gyventi šalyje, nesvarbu, ar tai yra teisė nuolat gyventi šalyje, nepriklausomai nuo gyvenimo trukmės (pavyzdžiui, pakanka likus vienai savaitei iki pereinamojo laikotarpio pabaigos atvykti į priimančiąją valstybę ir gyventi ten kaip ieškančiam darbo asmeniui pagal SESV 45 straipsnį) ir nepriklausomai nuo statuso (pavyzdžiui, darbuotojo, savarankiškai dirbančio asmens, studento, darbo ieškančio asmens ir kt.), kurį turint naudojasi šiomis teisėmis.

Pakanka, kad teise gyventi šalyje būtų naudotasi laikantis teisei gyventi šalyje pagal Sąjungos teisę taikomų sąlygų (Sprendimas *Lassal*, C-162/09, arba Sprendimas *Ziolkowski ir Szeja*, jungtinės bylos C-424 ir 425/10).

Teisę gyventi šalyje patvirtinančio dokumento turėjimas nėra teisėto gyvenimo šalyje pagal Sąjungos teisę prielaida, nes pagal Sąjungos teisę teisė gyventi šalyje ES piliečiams tiesiogiai suteikiama Sutartimi ir nepriklauso nuo to, ar jie įvykdė administracines procedūras (Direktyvos 2004/38/EB 11 konstatuojamoji dalis). Kita vertus, pagal Sąjungos teisę išduoto teisę gyventi šalyje patvirtinančio dokumento turėjimas pats savaime nereiškia, kad šalyje gyvenama pagal Sąjungos teisę (Sprendimas *Dias*, C-325/09).

1.1.3.2. „Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos <...> ir po to laikotarpio pabaigos toliau ten gyvena“

Šios sampratos, kurios turėtų būti aiškinamos kartu, žymi laiko momentą – tai reiškia, kad gyvenimas šalyje pagal Sąjungos teisę, taikant Susitarimo antrą dalį, atitinka reikalavimus tik tuo atveju, kai toks gyvenimas šalyje pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu (2020 m. gruodžio 31 d.) yra nuolatinis.

Papildomos nuolatinį gyvenimą šalyje reglamentuojančios normos išdėstytos Susitarimo 11 straipsnyje.

Gyvenimo šalyje laikotarpiai, pasibaigę iki pereinamojo laikotarpio pabaigos (pavyzdžiui, gyvenimo šalyje nuo 1980 m. iki 2001 m. laikotarpis), arba gyvenimo šalyje laikotarpiai, prasidėję tik pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, neatitinka reikalavimų.

1.1.4. 9 straipsnio d punktas. Darbo valstybė

Darbo valstybė aktuali tik siekiant nustatyti pasienio darbuotojų teisių teritorinę taikymo sritį.

Asmenys, gyvenantys valstybėje, kurioje jie dirba, pasienio darbuotojais nelaikomi.

1.1.5. 9 straipsnio e punktas. Globos teisės

Sąvoka „globos teisės“ apibrėžiama remiantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo (toliau – Reglamentas „Briuselis IIa“) 2 straipsnio 9 punktu.

Ši nuostata apima globos teises, įgytas teismo sprendimu, pagal įstatymą arba teisinę galią turintį susitarimą.

1.2. 10 straipsnis. Subjektinė taikymo sritis

1.2.1. ES piliečiai ir Jungtinės Karalystės piliečiai: 1 dalies a–d punktai

ES piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių apibrėžtys išdėstytos Susitarimo 2 straipsnio c ir d punktuose.

Konkrečias gaires ES Teisingumo Teismas yra pateikęs su dvigubą pilietybę turinčiais asmenimis susijusiose bylose. Ši ES Teisingumo Teismo praktika svarbi siekiant nustatyti, kokiais atvejais Susitarimas taikomas dvigubą pilietybę turinčiam asmeniui ir kokiais atvejais dėl dvigubos pilietybės susidaro išimtinai nacionalinė situacija.

Dviejų ES valstybių narių pilietybę turintys asmenys (pavyzdžiui, Čekijos ir Slovakijos pilietybes turintis asmuo) arba ES valstybės narės ir ne ES valstybės pilietybes turintys asmenys (pavyzdžiui, Čekijos ir Japonijos pilietybes turintis asmuo), pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu gyvenantys Jungtinėje Karalystėje, akivaizdžiai patenka į Susitarimo subjektinę taikymo sritį kaip ES piliečiai.

Dvigubą ES ir Jungtinės Karalystės pilietybę turintiems asmenims, nesvarbu, ar jie atitinkamą pilietybę įgijo gimdami, ar natūralizacijos būdu, Susitarimas taikomas, jeigu iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jie naudojosi laisvo judėjimo teisėmis, susijusiomis su gyvenimu priimančiojoje valstybėje, kurios pilietybę jie turi (Sprendimas *Lounes*, C-165/16). Dvigubą ES ir Jungtinės Karalystės pilietybę turintiems asmenims, nesvarbu, ar jie atitinkamą pilietybę įgijo gimdami, ar natūralizacijos būdu, Susitarimas taip pat taikomas, jeigu iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jie naudojosi laisvo judėjimo teisėmis, susijusiomis su gyvenimu kitoje valstybėje narėje, nei ta, kurios pilietybę jie turi (tai neturi poveikio jų, kaip judžių ES piliečių, teisėms pagal Sąjungos teisės normas dėl laisvo ES piliečių judėjimo).

Dvigubą ES ir Jungtinės Karalystės pilietybę turintiems asmenims, priimančiosios valstybės pilietybę įgijusiems net ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, Susitarimas taikomas pagal analogiją su Sprendimu *Lounes*, C-165/16.

Dvigubą ES ir Jungtinės Karalystės pilietybę turintiems asmenims, kurie pagal SESV 21, 45 ar 49 straipsnį **niekada nesinaudojo laisvo judėjimo teisėmis** (kaip nurodyta Sprendime *McCarthy*, C-434/09), Susitarimas netaikomas.

1.2.2. Į taikymo sritį nepatenka

1.2.2.1. Komandiruojami darbuotojai

Asmenims, kurie remiasi tik iš SESV 56 straipsnio kylančiomis teisėmis, Susitarimas netaikomas (taip pat žr. gaires dėl Susitarimo III antraštinės dalies 30 straipsnio 1 dalies e punkto).

Komandiruojamiems darbuotojams Susitarimas nesuteikia jokių teisių likti priimančiojoje valstybėje pasibaigus pereinamajam laikotarpiui.

1.2.2.2. ES piliečių teisės. Sprendimas *Ruiz Zambrano*, C-34/09

ES piliečiai ir Jungtinės Karalystės piliečiai, kurių teisės priimančiojoje valstybėje pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu grindžiamos tuo, kad jie buvo Sąjungos piliečiai, kaip apibrėžta SESV 20 straipsnyje, į Susitarimo taikymo sritį nepatenka.

Atitinkamai į Susitarimo taikymo sritį nepatenka ir jų šeimos nariai, ir jiems bus taikomos priimančiojoje valstybėje galiojančios taisyklės.

1.2.2.3. Grįžtančių ES piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių teisė į šeimos susijungimą. Sprendimas Singh, C-370/90

ES piliečiai ir Jungtinės Karalystės piliečiai, kuriems taikoma ši ES Teisingumo Teismo praktika, į Susitarimo taikymo sritį nepatenka. Atitinkamai į Susitarimo taikymo sritį nepatenka ir jų šeimos nariai. Jungtinės Karalystės piliečių, grįžtančių į Jungtinę Karalystę, arba ES piliečių, grįžtančių į valstybę narę, kurios piliečiai jie yra, šeimos narių gyvenimo sąlyje statusas bus reglamentuojamas atitinkamai pagal Jungtinės Karalystės arba ES teisę.

1.2.3. 10 straipsnio 1–4 dalys. Šeimos nariai

10 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta, kurie asmenys patenka į Susitarimo taikymo sritį dėl savo šeiminių ryšių su teisės turėtoju (asmeniu, kuriam taikoma bet kuri Susitarimo 10 straipsnio 1 dalies a–d punktų nuostata).

Remiantis Direktyva 2004/38/EB, Susitarime skiriamos dvi šeimos narių kategorijos – „pagrindinės“ šeimos nariai (apibrėžti Susitarimo 9 straipsnio a punkte ir atitinkantys Direktyvos 2004/38/EB 2 straipsnio 2 punktą) ir „išplėstinės“ šeimos nariai (patenkantys į Susitarimo 10 straipsnio 2–5 dalių taikymo sritį ir atitinkantys Direktyvos 2004/38/EB 3 straipsnio 2 dalį).

1.2.3.1. 10 straipsnio 1 dalies e punkto i papunktis. Priimančiojoje valstybėje gyvenantys „pagrindinės“ šeimos nariai

Ši nuostata taikoma „pagrindinės“ šeimos nariams (kaip apibrėžta Susitarimo 9 straipsnio a punkte), kurie pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu gyveno priimančiojoje valstybėje kaip ES piliečio, besinaudojančio Sąjungos laisvo judėjimo teisėmis priimančiojoje valstybėje, šeimos nariai.

1.2.3.2. 10 straipsnio 1 dalies e punkto ii papunktis. Ne priimančiojoje valstybėje gyvenantys „pagrindinės“ šeimos nariai

10 straipsnio 1 dalies e punkto ii papunktyje nurodyti šeimos nariai iki pereinamojo laikotarpio pabaigos nėra persikėlę į priimančiąją valstybę. Pasibaigus pereinamajam laikotarpiui jie bet kuriuo metu gali atvykti į priimančiąją valstybę pas teisės turėtoją.

Pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu atitinkami šeimos nariai turi būti tiesiogiai susiję su teisės turėtoju (t. y. toks šeimos narys turi patekti į Direktyvos 2004/38/EB 2 straipsnio 2 punkto taikymo sritį kaip sutuoktinis, registruotas partneris arba tiesiosios aukštutinės linijos giminaitis). Tiesioginiams palikuoniams, gimusiems iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, taip pat taikomas Susitarimo 10 straipsnio 1 dalies e punkto ii papunktis, o tiesioginiams palikuoniams, gimusiems pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, taikomas Susitarimo 10 straipsnio 1 dalies e punkto iii papunktis.

Be to, prašymo pagal Susitarimą suteikti teisę gyventi priimančiojoje valstybėje pateikimo momentu atitinkamas šeimos narys turi atitikti Direktyvos 2004/38/EB 2 straipsnio 2 punkto sąlygas.

Tai reiškia, pavyzdžiui, kad asmuo, 2025 m. prašantis leisti atvykti kaip teisės turėtojo sutuoktiniui, atitiks Susitarimo reikalavimus, jeigu pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu jis buvo susituokęs su teisės turėtoju ir 2025 m. tebėra su juo susituokęs.

Teisės turėtojo vaikas, kuris pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu buvo jaunesnis nei 21 metų, turės teisę pagal Susitarimą atvykti pas teisės turėtoją, jeigu jis prašymo leisti atvykti į priimančiąją valstybę pas teisės turėtoją pateikimo momentu tebėra teisės turėtojo vaikas ir jam dar nėra suėję 21 metų arba jis vis dar yra teisės turėtojo išlaikomas.

Pagal Susitarimą teisę atvykti pas teisės turėtoją turės bet kuris iš teisės turėtojo tėvų, jeigu jis prašymo leisti atvykti į priimančiąją valstybę pas teisės turėtoją pateikimo momentu yra teisės turėtojo išlaikomas.

1.2.3.3. 10 straipsnio 1 dalies e punkto iii papunktis. Būsimi vaikai

Pasibaigus pereinamajam laikotarpiui teisės turėtojui gimusiems arba jo įvaikintiems asmenims užtikrinama apsauga pagal Susitarimo 10 straipsnio 1 dalies e punkto iii papunktį.

Kad tie būsimi vaikai turėtų teisę atvykti į priimančiąją valstybę pas teisės turėtoją, jie prašymo leisti atvykti į priimančiąją valstybę pas teisės turėtoją pateikimo momentu turės atitikti Direktyvos 2004/38/EB 2 straipsnio 2 punkto c papunktyje nustatytas sąlygas, t. y. būti jaunesni negu 21 metų arba būti jo išlaikomi.

Susitarimo 10 straipsnio 1 dalies e punkto iii papunktis taikomas bet kuriuo iš toliau nurodytų atvejų:

- a) abu tėvai yra teisės turėtojai: oficialaus reikalavimo, kad vaiko globos teises turėtų vienas iš tėvų arba abu tėvai, nėra;
- b) vienas iš tėvų yra teisės turėtojas, o kitas iš tėvų yra priimančiosios valstybės pilietis (pavyzdžiui, Lenkijoje gyvenanti pora, kurią sudaro Lenkijos pilietis (-ė) ir Jungtinės Karalystės pilietis (-ė)): oficialaus reikalavimo, kad globos teises turėtų vienas iš tėvų arba abu tėvai, nėra (šia nuostata nereikalaujama, kad vienas iš tėvų, kuris nėra teisės turėtojas, gyventų priimančiojoje valstybėje);
- c) vienas iš tėvų yra teisės turėtojas (ši nuostata taikoma visiems atvejams, kai teisės turėtojas yra tik vienas iš vaiko tėvų, išskyrus atvejį, kai vienas iš tėvų yra praradęs vaiko globos teises. Ši nuostata taikoma šeimoms, kurias sudaro abu iš tėvų, pavyzdžiui, kai vaikas gimė teisės turėtojui, kuris pasibaigus pereinamajam laikotarpiui susituokė su ES piliečiu, kuris nėra Susitarimo naudos gavėjas, ir šeimoms, kurias sudaro tik vienas iš tėvų, arba tais atvejais, kai vienas iš tėvų, kuris nėra teisės turėtojas, negyvena priimančiojoje valstybėje arba neturi teisės gyventi toje šalyje): taikomas reikalavimas, kad tas iš tėvų, kuris yra teisės turėtojas, vienas arba kartu su kitu iš tėvų turėtų globos teises.

Vaikams, kurie gimė iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, tačiau jų kilmė pripažįstama (pavyzdžiui, teisės turėtojas pripažįsta vaiko tėvystę (motinystę)) tik pereinamajam laikotarpiui pasibaigus, taikomas 10 straipsnio 1 dalies e punkto i arba ii papunktis, priklausomai nuo jų gyvenamosios vietos pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu.

1.2.3.4. 10 straipsnio 1 dalies f punktas. Šeimos nariai, kurie įgijo nepriklausomą teisę gyventi priimančiojoje valstybėje

Ši nuostata taikoma „pagrindinės“ šeimos nariams (kaip apibrėžta Susitarimo 9 straipsnio a punkte), kurie:

- a) tam tikru laiku iki pereinamojo laikotarpio pabaigos gyveno priimančiojoje valstybėje kaip ES piliečio, ten besinaudojančio Sąjungos laisvo judėjimo teisėmis, šeimos nariai;
- b) vėliau, tačiau dar iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pagal Sąjungos laisvo judėjimo teisės taisykles įgijo teisę gyventi šalyje, nebepriklausančią nuo jų, kaip ES piliečio, besinaudojančio Sąjungos laisvo judėjimo teisėmis priimančiojoje valstybėje, šeimos narių, statuso (pavyzdžiui, pagal Direktyvos 2004/38/EB 13 straipsnio 2 dalį arba 16 straipsnio 2 dalį);
- c) pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu išlaiko tą nepriklausomą teisę.

Būtent dėl asmenų, kuriems taikomas 10 straipsnio 1 dalies f punktas, ypatingos padėties Susitarimo antroje dalyje neatkartojamas Direktyvos 2004/38/EB 3 straipsnio 1 dalies reikalavimas, kad tie šeimos nariai lydėtų priimančiojoje valstybėje gyvenančią teisės turėtoją arba prie jo prisijungtų.

1.2.3.5. 10 straipsnio 2 dalis. Priimančiojoje valstybėje jau gyvenantys „išplėstinės“ šeimos nariai

Susitarimo 10 straipsnio 2 dalis taikoma „išplėstinės“ šeimos nariams (atitinkantiems Direktyvos 2004/38/EB 3 straipsnio 2 dalį), kurie dėl savo ryšio su ES piliečiu, ten besinaudojančiu Sąjungos laisvo judėjimo teisėmis, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos gyveno priimančiojoje valstybėje. To gyvenimo šalyje trukmė yra nesvarbi.

Tokios asmenų Sąjungos laisvo judėjimo teisės, susijusios su gyvenimu priimančiojoje valstybėje prielaida yra tai, kad tiems asmenims priimančioji valstybė pagal savo nacionalinės teisės aktus yra išdavusi teisę gyventi šalyje patvirtinančią dokumentą.

Tokių asmenų Sąjungos laisvo judėjimo teisė, susijusi su gyvenimu priimančiojoje valstybėje, kurią priimančioji valstybė pripažįsta pagal savo nacionalinės teisės aktus, įrodoma išduotu teisę gyventi šalyje patvirtinančiu dokumentu.

1.2.3.6. 10 straipsnio 3 dalis. „Išplėstinės“ šeimos nariai, kurių prašymas dar nebaigtas nagrinėti

„Išplėstinės“ šeimos nariams (atitinkantiems Direktyvos 2004/38/EB 3 straipsnio 2 dalį), kurie pagal Direktyvos 2004/38/EB 3 straipsnio 2 dalį iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pateikė prašymą leisti atvykti į priimančiąją valstybę pas teises turėtoją, tačiau jų prašymas (išduoti atvykimo vizą arba teisę gyventi šalyje patvirtinančią dokumentą) pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu dar nebuvo baigtas nagrinėti, užtikrinama tokia pat apsauga kaip ir pagal Sąjungos laisvo judėjimo taisykles teikiama apsauga.

Jų prašymai turėtų būti nagrinėjami Direktyvos 2004/38/EB 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka. Teigiamas sprendimas dėl prašymo reiškia, kad tokie asmenys turėtų būti laikomi asmenimis, kuriems taikoma Susitarimo 10 straipsnio 2 dalis.

1.2.3.7. 10 straipsnio 4 dalis. Partneriai, su kuriais palaikomi ilgalaikiai santykiai

Partneriai, su kuriais teisės turėtojas palaiko ilgalaikius santykius (asmenys, kuriems taikomas Direktyvos 2004/38/EB 3 straipsnio 2 dalies b punktas), tačiau kurie pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu gyveno ne priimančiojoje valstybėje, yra Susitarimo naudos gavėjai.

Ši kategorija apima visas kitas ilgalaikius santykius grindžiamas partnerystes – tiek priešingos lyties, tiek tos pačios lyties asmenų santykius. Reikalavimas, kad santykiai būtų ilgalaikiai, turi būti vertinamas atsižvelgiant į Direktyvos tikslą išlaikyti šeimos vienybę plačiąja prasme (žr. Direktyvos 2004/38/EB 6 konstatuojamąją dalį).

Pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu tokie asmenys turėtų palaikyti ilgalaikius santykius ir tokie santykiai turėtų tęstis prašymo išduoti leidimą gyventi priimančiojoje valstybėje pagal Susitarimą pateikimo momentu.

Ši nuostata taip pat taikoma tiems asmenims, kurie pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu palaikė ilgalaikius santykius ir prašymo išduoti leidimą gyventi priimančiojoje valstybėje pagal Susitarimą pateikimo momentu yra susituokę su teisės turėtoju.

Jų prašymai turėtų būti nagrinėjami Direktyvos 2004/38/EB 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka. Teigiamas sprendimas dėl prašymo reiškia, kad tokie asmenys turėtų būti laikomi asmenimis, kuriems taikoma 10 straipsnio 2 dalis.

1.2.4. 10 straipsnio 5 dalis. Priimančiosios valstybės atliekamas patikrinimas

Priimančioji valstybė, pagal savo nacionalinės teisės aktus vertindama Susitarimo 10 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodyto šeimos nario prašymą leisti atvykti arba leisti gyventi šalyje, turėtų išsamiai išnagrinėti asmenines aplinkybes. Bet koks sprendimas, kuriuo prašymas atmetamas, turėtų būti visapusiškai motyvuotas.

1.3. 11 straipsnis. Gyvenimo šalyje nepertraukiamumas

11 straipsnis užtikrina, kad asmenys, kurių pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu laikinai nėra priimančiosios valstybės teritorijoje, pagal nepertraukiamumo sąlygą vis tiek būtų laikomi teisėtais gyventojais ir jiems būtų užtikrinama apsauga pagal Susitarimą. Tai atitinka Susitarimo 9 ir 10 straipsnius, kuriuose daroma nuoroda į „teisę gyventi priimančiojoje valstybėje“, o ne „buvimą priimančiojoje valstybėje“.

Konkrečiai tai reiškia, kad asmuo, kuris jau turi teisę nuolat gyventi šalyje, ją praras, jeigu šalyje nebus ilgiau nei penkerius metus (11 straipsnio antra pastraipa, kurioje daroma nuoroda į Susitarimo 15 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą penkerių metų taisyklę). Asmenys, kurie dar nėra šalyje išgyvenę penkerius metus, šalyje gali nebūti daugiausia 6 mėnesius per metus (11 straipsnio pirma pastraipa, kurioje daroma nuoroda į Susitarimo 15 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas gyvenimo šalyje nepertraukiamumo taisykles, o tai analogiška Direktyvos 2004/38/EB 16 straipsnio 3 daliai).

Tai išsamiau reglamentuojama Susitarimo 15 straipsnio 2 ir 3 dalyse dėl nepertraukiamumo sąlygų.

Pavyzdžiui, turi būti laikoma, kad ES piliečiai, kurie pagal Direktyvą 2004/38/EB įgijo teisę nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje ir išvyko iš priimančiosios valstybės likus ketveriems metams iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu „pagal Sąjungos teisę naudojami teise gyventi šalyje“ (net jeigu jie nebeturi teisės nuolat gyventi šalyje pagal Direktyvą 2004/38/EB), nes jie nebuvo išvykę iš šalies ilgesnį negu penkerių metų iš eilės laikotarpį. Jie turi teisę gauti naują leidimą nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje, jeigu pateikia prašymą per Susitarimo 18 straipsnio 1 dalies b punkto pirmoje pastraipoje nustatytą terminą.

1.3.1. Praėję gyvenimo šalyje laikotarpiai

Į praėjusius gyvenimo priimančiojoje valstybėje laikotarpius, kuriems pasibaigus asmuo šalyje negyveno ilgesnį laiką negu leidžiama, neatsižvelgiama.

Pavyzdžiui, ES pilietis, kuris Jungtinėje Karalystėje gyveno dvidešimt metų – nuo 1990 m. iki 2010 m. – ir vėliau iš jos išvyko, Susitarimo taikymo tikslais nelaikomas gyvenančiu Jungtinėje Karalystėje. Toks ES pilietis savanoriškai išvyko iš Jungtinės Karalystės ir nuo to laiko niekada į ją negrįžo, taigi pagal Susitarimą teisė gyventi šalyje negalioja.

1.3.2. Praėję gyvenimo šalyje laikotarpiai, kuriems pasibaigus ilgesnį laiką negyvenama priimančiojoje valstybėje ir vėliau į ją grįžtama iki pereinamojo laikotarpio pabaigos

Asmuo, kuris praėityje ilgiau negu penkerius metus negyveno priimančiojoje valstybėje, tačiau į ją grįžta iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, iš naujo kaupti teisėto gyvenimo šalyje laikotarpius pradeda grįžęs į priimančiąją valstybę iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

1.4. 12 straipsnis. Nediskriminavimas

Susitarimo 12 straipsnis visiškai atspindi SESV 18 straipsnį ir juo užtikrinama, kad būtų draudžiama diskriminacija dėl pilietybės, kai:

- a) ji yra susijusi su Susitarimo antros dalies taikymo sritimi, tačiau nedarant poveikio jokioms antroje dalyje išdėstytoms specialiosioms nuostatomis (pavyzdžiui, 23 straipsnio 2 daliai), ir

b) ji pažeidžia Susitarimo naudos gavėjų interesus.

Tai, pavyzdžiui, apima studentų teisę mokėti tuos pačius studijų mokesčius kaip ir priimančiosios valstybės piliečiai.

2. II ANTRAŠTINĖ DALIS. TEISĖS IR PAREIGOS

1 SKYRIUS. SU GYVENIMU ŠALYJE SUSIJUSIOS TEISĖS, TEISĘ GYVENTI ŠALYJE PATVIRTINANTYS DOKUMENTAI

2.1. 13 straipsnis. Teisė gyventi šalyje

2.1.1. Taikymo sritis

13 straipsnio 1–3 dalyse nustatytos pagrindinės materialinės teisės sąlygos, kuriomis grindžiama ES piliečių, Jungtinės Karalystės piliečių ir atitinkamų jų šeimos narių, nepriklausomai nuo jų pilietybės, teisė gyventi priimančiojoje valstybėje.

Šios teisės gyventi šalyje įgijimo sąlygos iš esmės yra analogiškos Sąjungos laisvo judėjimo taisyklių nustatytoms teisės gyventi šalyje sąlygoms.

ES piliečiams, Jungtinės Karalystės piliečiams ir atitinkamiems jų šeimos nariams, nepriklausomai nuo jų pilietybės, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos įgijo teisę nuolat gyventi šalyje, neturėtų būti keliami reikalavimai, taikomi iki leidimo nuolat gyventi šalyje išdavimo, pavyzdžiui, nurodyti Direktyvos 2004/38/EB 7 straipsnyje.

Taikant atitinkamas taisykles negali būti naudojamosi diskrecija, nebent ja naudojamosi atitinkamo asmens labui (taip pat žr. Susitarimo 38 straipsnį).

2.2. 14 straipsnis. Išvykimo ir atvykimo teisė

2.2.1. 14 straipsnio 1 dalis. Atvykimas ir išvykimas su galiojančia nacionaline tapatybės kortele arba pasu

Pagal Direktyvos 2004/38/EB 4 straipsnio 1 dalį ir 5 straipsnio 1 dalį visi ES piliečiai turi teisę išvykti iš vienos valstybės narės ir atvykti į kitą valstybę narę neatsižvelgiant į tai, ar jie yra tų valstybių narių piliečiai arba gyventojai.

Susitarimo 15 straipsnyje nustatyta Susitarimo naudos gavėjų teisė nebūti šalyje ir Susitarimo 24 ir 25 straipsniuose nustatyta teisė toliau dirbti kaip pasienio darbuotojams reiškia teisę išvykti iš priimančiosios valstybės arba atitinkamai darbo valstybės ir į ją grįžti.

Kaip ir Direktyvoje 2004/38/EB, Susitarimo 14 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad asmuo, naudodamasis atvykimo ir išvykimo teise, turėtų galiojantį pasą arba nacionalinę tapatybės kortelę. Negali būti taikoma jokių kitų pagal nacionalinę teisę nustatytų sąlygų (pavyzdžiui, sąlygos, kad iki kelionės dokumento galiojimo pabaigos turi būti likęs tam tikras laikas). Jeigu atvykimo ar išvykimo teisė gali būti įrodoma skirtingais kelionės dokumentais, Susitarimo naudos gavėjas turi teisę pasirinkti, kurį dokumentą pateikti.

Kalbant apie nacionalinių tapatybės kortelių naudojimą kaip kelionės dokumentų, 14 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nustatyta, kad priimančiosioms valstybėms leidžiama nuspręsti, kad praėjus penkeriems metams nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos nacionalinės tapatybės kortelės gali būti pripažįstamos tik tuo atveju, jeigu jos turi lustą, atitinkantį taikytinus Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos standartus, susijusius su biometriniu tapatybės nustatymu (kaip nurodyta ICAO standartuose – dok. 9303).

Šis sprendimas turėtų būti per protingą laiką deramai paskelbtas, kaip nurodyta Susitarimo 37 straipsnyje, kad Susitarimo naudos gavėjai galėtų pateikti prašymą išduoti reikalavimus atitinkančią nacionalinę tapatybės kortelę arba galiojantį pasą.

2.2.2. 14 straipsnio 2 dalis. Pagal Susitarimą išduotų dokumentų turėtojai

Pagal Susitarimą priimančiojoje valstybėje gyvenantys ES piliečiai, Jungtinės Karalystės piliečiai, jų šeimų nariai ir kiti asmenys turės teisę kirsti priimančiosios valstybės sienas Susitarimo 14 straipsnio 1 dalyje nustatytais sąlygomis, pateikę įrodymus, kad jie yra Susitarimo naudos gavėjai.

Taigi, pagal Susitarimo 18 ir 26 straipsnius išduotų dokumentų turėtojams nebus taikomas reikalavimas turėti išvykimo ar atvykimo vizą arba lygiavertis formalumas (Direktyvos 2004/38/EB 4 straipsnio 2 dalies ir 5 straipsnio 1 dalies antros pastraipos prasme; pavyzdžiui, elektroninis kelionės leidimas).

2.2.3. 14 straipsnio 3 dalis. Atvykimo vizos ir mokesčiai už ne šalyje pateiktus prašymus leisti gyventi šalyje

Susitarimo 14 straipsnio 3 dalyje nurodytos atvykimo vizų gavimo lengvatos yra analogiškos toms, kurios pagal Direktyvą 2004/38/EB suteikiamos judžių ES piliečių šeimos nariams, pripažįstant, kad ES piliečių teisė laisvai judėti ir gyventi šalyje turėtų būti suteikiama ir jų šeimos nariams, neatsižvelgiant į pilietybę, jei ta teise naudojama pagal objektyvius laisvės ir orumo reikalavimus (žr. Direktyvos 2004/38/EB 5 konstatuojamąją dalį).

Nors 14 straipsnio 3 dalyje nurodytos trumpalaikės atvykimo vizos turėtų būti išduodamos nemokamai, Susitarimas neužkerta kelio priimančiajai valstybei numatyti papildomą galimybę šeimos nariams prašymą pagal 18 straipsnį suteikti naują gyventojų statusą pateikti iš užsienio. Šiuo atveju Susitarimo naudos gavėjas gali pasirinkti, ar prašyti išduoti atvykimo vizą, ar teisę gyventi šalyje patvirtinančią dokumentą. Tokiu atveju už prašymą gali būti imamas mokestis, taikomas išduodant teisę gyventi šalyje patvirtinančius dokumentus, kuriais įrodomas gyventojų statusas.

2.3. 15 straipsnis. Teisė nuolat gyventi šalyje

2.3.1. 15 straipsnio 1 dalis. Atitiktis reikalavimams

Susitarimo 15 straipsnis yra analogiškas Direktyvos 2004/38/EB 16 straipsniui dėl teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo reikalavimų atitikties.

Teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo pagal Direktyvą 2004/38/EB reikalavimų neatitinkantys asmenys pagal Susitarimą neatitinka reikalavimų nuolatinio gyventojų statusui įgyti. Tai sukelia tokias pasekmes:

- a) sprendžiant dėl teisės nuolat gyventi šalyje, į gyvenimą šalyje pagal Sąjungos laisvo judėjimo taisykles, tačiau ne pagal Direktyvos 2004/38/EB sąlygas (atkreiptinas dėmesys, kad Susitarimo 13 straipsnyje daroma nuoroda atgal į Direktyvą 2004/38/EB), neatsižvelgiama (Sprendimas *Alarape ir Tijani*, C-529/11);
- b) galiojančio teisę gyventi šalyje patvirtinančio dokumento turėjimas nereiškia, kad gyvenimas šalyje yra teisėtas teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo tikslais (Sprendimas *Dias*, C-325/09);
- c) iki teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo prasidėjus įkalinimo laikotarpiui, gyvenimo šalyje laikotarpis pradedamas skaičiuoti iš naujo ir turi būti sukaupiamas naujas penkerių metų iš eilės gyvenimo šalyje laikotarpis (Sprendimas *Onuekwere*, C-378/12).

Atitinkamai asmenys, atitinkantys teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo pagal Direktyvą 2004/38/EB reikalavimus, atitinka ir reikalavimus nuolatinio gyventojų statusui pagal Susitarimą įgyti. Tai sukelia tokias pasekmes:

- a) teisėtas gyvenimas šalyje reiškia gyvenimą šalyje laikantis Direktyvos 2004/38/EB (Sprendimas *Ziolkowski ir Szeja*, sujungtos bylos C-424 ir 425/10) ir ankstesnių direktyvų (Sprendimas *Lassal*, C-162/09) sąlygų;
- b) reikalavimus atitinkantis gyvenimo šalyje laikotarpis nebūtinai turi tęstis iki prašymo suteikti teisę nuolat gyventi šalyje pateikimo momento (Sprendimas *Lassal*, C-162/09);
- c) tam tikromis aplinkybėmis gali būti įskaitomas atitinkamo asmens gyvenimas šalyje iki jo valstybės įstojimo į ES (Sprendimas *Ziolkowski ir Szeja*, sujungtos bylos C-424 ir 425/10).

Susitarimo 15 straipsnio 1 dalyje ir 16 straipsnyje daromos nuorodos į darbo laikotarpius pagal Sąjungos laisvo judėjimo taisykles reiškia darbo laikotarpius pagal Direktyvos 2004/38/EB 17 straipsnį.

2.3.2. 15 straipsnio 2 dalis. Gyvenimas šalyje trumpiau negu penkerius metus

Kalbant apie nenuolatinio gyvenimo šalyje nepertraukiamumą, Susitarimo 15 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad gyvenimo šalyje nepertraukiamumas nustatomas pagal Direktyvos 2004/38/EB 16 straipsnio 3 dalį ir 21 straipsnį.

Nors Direktyvos 2004/38/EB 16 straipsnio 3 dalies tikslas – patikrinti teisėto gyvenimo šalyje nepertraukiamumą teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo tikslais, tos pačios taisyklės taikomos gyvenimui šalyje pagal Susitarimą apskritai – Susitarimo naudos gavėjai gali tam tikrą laiką negyventi šalyje nedarydami poveikio savo teisės gyventi priimančiojoje valstybėje nepertraukiamumui.

Tai reiškia, kad gyvenimo šalyje nepertraukiamumui poveikio nedaro šie laikino nebuvimo šalyje laikotarpiai:

1. nebuvimo šalyje laikotarpiai (atkreiptinas dėmesys į daugiskaitą) iš viso neviršija šešių mėnesių per metus;
2. nebuvimo šalyje laikotarpiai (atkreiptinas dėmesys į daugiskaitą) yra ilgesni dėl privalomos karinės tarnybos (laikas neribojamas), arba

3. vienas nebuvimo šalyje laikotarpis (atkreiptinas dėmesys į vienaskaitą) neviršija dvylikos mėnesių iš eilės, kai šalyje negyvenama dėl svarbių priežasčių (atkreiptinas dėmesys į tai, kad sąrašas nėra baigtinis):
 - a. nėštumo ir gimdymo;
 - b. sunkios ligos;
 - c. studijų arba profesinio mokymo arba
 - d. komandiravimo į užsienį.

Pavyzdžiui, ES piliečiai, kurie į priimančiąją valstybę atvyko likus ketveriems metams iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, ten dirbo ir likus aštuoniems mėnesiams iki pereinamojo laikotarpio pabaigos buvo savo darbdavio komandiruoti į užsienį (minėtas 3 punkto d papunktis), pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu pagal Sąjungos teisės taisyklės dėl laisvo ES piliečių judėjimo Susitarimo tikslais vis tiek išsaugo teisę gyventi šalyje ir atitinka reikalavimus naujam gyventojų statusui priimančiojoje valstybėje įgyti, jeigu jiems grįžus į priimančiąją valstybę laikotarpis, kurį jie negyveno šalyje, neviršija dvylikos mėnesių iš eilės.

Be to, tai reiškia, kad gyvenimo šalyje nepertraukiamumą panaikina bet koks atitinkamo asmens atžvilgiu teisėtai įvykdytas sprendimas dėl išsiuntimo (iš esmės bet koks atitinkamo asmens atžvilgiu deramai įvykdytas sprendimu dėl išsiuntimo panaikina teisę gyventi šalyje).

Iki teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo prasidėjus įkalinimo laikotarpiui, gyvenimo šalyje laikotarpis pradedamas skaičiuoti iš naujo ir turi būti sukaupiamas naujas penkerių metų iš eilės teisėto gyvenimo šalyje laikotarpis (Sprendimas *Onuekwere*, C-378/12).

2.3.3. 15 straipsnio 3 dalis. Gyvenimas šalyje ilgiau negu penkerius metus

Susitarimo 15 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad teisė nuolat gyventi šalyje turėtų būti prarandama tik tuo atveju, jeigu priimančiojoje valstybėje negyvenama ilgiau kaip penkerius metus iš eilės (žr. gaires dėl 11 straipsnio, susijusias su naudos gavėjais, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu nesančiais šalyje).

Teisė nuolat gyventi šalyje pagal Susitarimą taip pat gali būti prarandama, kai Susitarimo 20 straipsnyje nurodytais pagrindais teisėtai priimamas sprendimas dėl išsiuntimo. Įkalinimo laikotarpis, prasidėjęs po teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo, poveikio teisei nuolat gyventi šalyje neturi (Sprendimas *Tsakouridis*, C-145/09).

Susitarimo 11 straipsnyje nurodyta teisė nuolat gyventi šalyje, įgyta iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, turėtų būti suprantama kaip teisė nuolat gyventi šalyje pagal Sąjungos teisę (Direktyvos 2004/38/EB 16 straipsnio 1 arba 2 dalis), pagal kurią nustatoma, ar asmuo atitinka reikalavimus, kurie keliami asmeniui, siekiančiam tapti Susitarimo naudos gavėju (ji neturėtų būti suprantama kaip pagal Susitarimą įgyta teisė nuolat gyventi šalyje).

Siekiant atsižvelgti į konkrečias Susitarimo aplinkybes (kuriomis neįmanoma tiesiog iš naujo pasinaudoti teise laisvai judėti ir gyventi šalyje net ir praradus ankstesnę teisę nuolat gyventi šalyje), Susitarimo 11 straipsnyje numatytas maksimalus penkerių metų iš eilės nebuvimo šalyje laikotarpis, viršijantis pagal Direktyvą 2004/38/EB (Direktyvos 2004/38/EB 16 straipsnio 4 dalį) leidžiamą dvejų metų nebuvimo šalyje laikotarpį, kuriam suėjus prarandama teisė nuolat gyventi šalyje. Taip nebuvimo šalyje laikotarpius pailginus nuo dvejų iki penkerių metų (palyginti su Direktyvos 2004/38/EB normomis), suinteresuotieji asmenys gali išlaikyti teisę nuolat gyventi šalyje pagal Susitarimą, grįždami į priimančiąją valstybę praėjus ne ilgesniam kaip penkerių metų iš eilės nebuvimo šalyje laikotarpiui.

Pavyzdžiui, ES piliečiai, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos Susitarime nustatytomis sąlygomis įgiję teisę nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje ir, praėjus šešeriems metams nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos, ketverių metų laikotarpiui išvykę iš priimančiosios valstybės (pavyzdžiui, į profesinę komandiruotę užsienyje), pagal Susitarimą vis tiek gali grįžti į priimančiąją valstybę ir išlaikyti teisę nuolat gyventi šalyje bei visas su ta teise susijusias teises.

2.4. 16 straipsnis. Laikotarpių sumavimas

Susitarimo 16 straipsniu papildomas 15 straipsnis – reglamentuojama padėtis, kai Susitarimo naudos gavėjai iki pereinamojo laikotarpio pabaigos dar nėra įgiję teisės nuolat gyventi šalyje. Teisėto gyvenimo šalyje pagal Sąjungos laisvo judėjimo taisyklės laikotarpis, kurį asmuo yra sukaukęs iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, bus įskaičiuojamas į penkerių metų gyvenimo šalyje laikotarpį, kurį reikia sukaupti norint įgyti teisę nuolat gyventi šalyje. 16 straipsnis tokiems naudos gavėjams suteikia teisę vėliau (sukauptus pakankamą teisėto gyvenimo šalyje laikotarpį) įgyti nuolatinio gyventojų statusą.

2.5. 17 straipsnis. Statusas ir pasikeitimas

2.5.1. 17 straipsnio 1 dalis. Statuso pasikeitimas

17 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje nurodyta, kad pasikeitus ES piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių, pagal Susitarimo 13 straipsnio 1 dalį turinčių teisę gyventi priimančiojoje valstybėje, statusui jie gali likti Susitarimo naudos gavėjais.

Kai pasikeičia jų statusas (t. y. jų teisė gyventi šalyje tampa grindžiama kita Sąjungos teisės nuostata dėl laisvo ES piliečių judėjimo), jų teisė (nuolat arba laikinai) gyventi šalyje pagal Susitarimą nepakinta, kol jų gyvenimas šalyje atitinka Susitarimo 13 straipsnio 1 dalies sąlygas (ir, remiantis minėta nuostata – Sąjungos teisės normas dėl laisvo ES piliečių judėjimo). Be to, įmanoma turėti keletą statusų (pavyzdžiui, studento, kuris tuo pačiu metu yra ir darbuotojas).

Statuso pasikeitimas padarinių (pavyzdžiui, susijusių su naujo teisė gyventi šalyje patvirtinančio dokumento išdavimu) neturi ir apie jį nereikia pranešti nacionalinės valdžios institucijoms.

17 straipsnio 1 dalyje nurodytas „statusų“ (studento, darbuotojo, savarankiškai dirbančio asmens ir ekonomiškai neaktyvaus asmens) sąrašas yra pavyzdinis, o ne baigtinis.

Nors 17 straipsnio 1 dalis taip pat taikoma Susitarimo naudos gavėjams, pagal Susitarimą įgijusiems nuolatinio gyventojų statusą, vargu ar tokiems asmenims bus veiksmingai teikiama apsauga pagal šią nuostatą, nes jų, kaip gyventojų, statusas nebėra sąlyginis ir negali vėl tapti sąlyginis (žr. Direktyvos 2004/38/EB 7 straipsniu grindžiamo gyvenimo šalyje ir Direktyvos 2004/38/EB 16 arba 17 straipsniu grindžiamo nuolatinio gyvenimo šalyje skirtumą).

2.5.1.1. Ypatinga šeimos narių padėtis

Teisė gyventi priimančiojoje valstybėje pagal Susitarimo 13 straipsnio 2 arba 3 dalį turinčių šeimos narių statusas taip pat gali pasikeisti ir jie gali likti Susitarimo naudos gavėjais.

Tačiau 17 straipsnio 1 dalies antras sakinytis jiems tiesiogiai užkerta kelią tapti teisės turėtojais (t. y. Susitarimo 10 straipsnio 1 dalies a–d punktuose nurodytais asmenimis). Praktiškai tai reiškia, kad pagal Susitarimą jie neturi savarankiškos teisės, kad pas juos atvyktų jų pačių šeimos nariai.

Šis apribojimas taikomas tik tiems asmenims, kurių gyventojų statusas pagal Susitarimą kildinamas tik iš to, kad jie yra teisės turėtojų šeimos nariai. ES piliečiams ir Jungtinės Karalystės piliečiams, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu gyvenantiems priimančiojoje valstybėje kaip šeimos nariai ir kartu kaip teisės turėtojai (pavyzdžiui, Austrijos pilietybę turinčio darbuotojo 20 metų sūnus, turintis Austrijos pilietybę, kuris taip pat dirba Jungtinėje Karalystėje), netaikomas 17 straipsnio 1 dalies antras sakinytis ir atitinkamai jie naudojami visomis teisėmis, kuriomis naudojami teisės turėtojai.

2.5.2. 17 straipsnio 2 dalis. Vaikas, kuris nebėra išlaikytinis

Kaip ir pagal Sąjungos teisės taisykles dėl laisvo ES piliečių judėjimo, Susitarimo naudos gavėjų šeimos nariams, kurių gyventojų statusas grindžiamas jų priklausomumu nuo teisės turėtojo, Susitarimas nenustoja būti taikomas, kai jie nustoja būti išlaikytiniais, pavyzdžiui, pasinaudodami 22 straipsnyje numatyta teise įsidarbinti arba savarankiškai dirbti priimančiojoje valstybėje.

17 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad tokie šeimos nariai išlaiko tas pačias teises net ir tada, kai jie nustoja būti išlaikytiniais, neatsižvelgiant į tai, koku būdu jie praranda išlaikytinių statusą.

Analogiškai Susitarimo naudos gavėjų šeimos nariams, kurių gyventojų statusas grindžiamas tuo, kad jie yra jaunesni nei 21 metų, Susitarimas nenustoja būti taikomas, kai jiems sueina 21 metai.

2.6. 18 straipsnis. Teisė gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų išdavimas

Nukrypstant nuo Sąjungos laisvo judėjimo taisyklių pagrindinių principų, 18 straipsniu priimančioji valstybė įpareigojama pasirinkti – taikyti arba konstitutyviąją gyvenimo šalyje sistemą (18 straipsnio 1 dalis), arba deklaratyviąją gyvenimo šalyje sistemą (18 straipsnio 4 dalis).

Pagal deklaratyviąją gyvenimo šalyje sistemą (pagal Direktyvą 2004/38/EB) gyventojų statusas naudos gavėjams suteikiamas savaime pagal teisės aktus ir nepriklauso nuo to, ar jie atliko administracines procedūras. Kitaip tariant, gyventojų statuso šaltinis ir iš jo kylančios teisės reiškia tai, kad yra tenkinamos sąlygos, pagal Sąjungos teisę taikomos teisei gyventi šalyje, – siekiant turėti šį statusą nereikia, kad nacionalinės valdžios institucijos priimtų sprendimą, nors gali būti taikoma pareiga pateikti prašymą išduoti teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą, kuriuo patvirtinamas šis statusas.

Pagal konstitutyviąją gyvenimo šalyje sistemą naudos gavėjas gyventojų statusą įgyja tik tuo atveju, jeigu jis pateikia prašymą suteikti šį statusą ir prašymas patenkinamas. Kitaip tariant, gyventojų statuso šaltinis ir iš jo kylančios teisės yra nacionalinės valdžios institucijų sprendimas, kuriuo šis statusas suteikiamas.

2.6.1. 18 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą. Konstitutyvusis statusas

18 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad priimančioji valstybė turi teisę pasirinkti taikyti konstitutyviąją gyvenimo šalyje sistemą.

Pagal 18 straipsnio 1 dalies įvadinės formuluotės paskutinę pastraipą prašymą teikiantis asmuo turi atitikti Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies sąlygas, kad jam būtų suteiktas naujas gyventojų statusas.

2.6.1.1. Teisę gyventi šalyje patvirtinantis dokumentas

18 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai pareiškėjas atitinka II antraštinėje dalyje nustatytas sąlygas, priimančioji valstybė turi išduoti teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą, kuriuo įrodomas naujas gyventojų statusas. Joje nenumatyta teisę gyventi šalyje patvirtinančio dokumento formata, tačiau 18 straipsnio 1 dalies q punkte nustatyta, kad teisę gyventi šalyje patvirtinančiame dokumente turi būti įrašoma, jog jis yra išduotas pagal Susitarimą (kad dokumento turėtojus būtų galima atskirti kaip Susitarimo naudos gavėjus).

2.6.1.2. Skaitmeninė arba popierinė forma

18 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad priimančioji valstybė teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą gali išduoti skaitmenine forma. Tai iš esmės reiškia, kad gyventojų statusas pirmiausia įrašomas į nacionalinės valdžios institucijų tvarkomą duomenų bazę, o Susitarimo naudos gavėjams suteikiamos priemonės prie jos prisijungti ir patikrinti savo statusą, taip pat jį parodyti suinteresuotiesiems subjektams.

2.6.2. 18 straipsnio 1 dalies a punktas. Prašymo paskirtis

Kompetentingos institucijos, įvertinusios, ar yra tenkinamos 18 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos, turėtų priimti sprendimą, ar pareiškėjas turi teisę gauti naują gyventojų statusą pagal 18 straipsnio 1 dalį.

2.6.3. 18 straipsnio 1 dalies b punktas. Prašymo pateikimo terminai ir pažyma apie pateiktą prašymą

2.6.3.1. Terminai

Prašymai suteikti naują gyventojų statusą pagal 18 straipsnio 1 dalį turėtų būti pateikiami vėliausiai **per priimančiosios valstybės nustatytą terminą, kuris turi būti ne trumpesnis kaip šeši mėnesiai nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos**, nebent taikomas 18 straipsnio 1 dalies c punktas (žr. toliau). Šis terminas turės būti taikomas visiems Susitarimo naudos gavėjams, kurie pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu teisėtai gyveno priimančiojoje valstybėje, įskaitant pagal Susitarimo 15 straipsnio 2 ir 3 dalis asmenis, kurie tuo momentu buvo laikinai išvykę iš šalies.

Šeimos nariai ir ilgalaikius santykius palaikantys partneriai, norintys pasibaigus pereinamajam laikotarpiui atvykti pas Susitarimo naudos gavėją ES pilietį arba Jungtinės Karalystės pilietį, turėtų **per tris mėnesius nuo savo atvykimo arba per šešis mėnesius nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos (taikomas vėlesnis iš šių terminų)** pateikti prašymą suteikti naują gyventojų statusą.

2.6.3.2. Pažyma apie pateiktą prašymą

Pažyma apie pateiktą prašymą turėtų būti išduodama iš karto, kai tik kompetentinga institucija gauna prašymą. Tą pažymą reikia skirti nuo naujo teisę gyventi šalyje patvirtinančio dokumento, o nacionalinės valdžios institucijos pagal Susitarimą privalo pareiškėjui, siekiančiam gauti pažymą apie pateiktą prašymą, padėti jį užpildyti.

Kai tik asmuo per 18 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytą terminą pateikia prašymą (18 straipsnio 1 dalies įvadinės formuluotės paskutinę pastraipą), kompetentinga institucija turėtų imtis šių veiksmų:

- 1) nedelsdama išduoti pažymą apie pateiktą prašymą (18 straipsnio 1 dalies b punkto paskutinę pastraipą);
- 2) patikrinti, ar prašymas yra išsamus. Jeigu taip nėra (pavyzdžiui, nėra įrodyta tapatybė arba, jeigu teikiant prašymą turi būti sumokėtas mokestis, atitinkamas mokestis nėra sumokėtas), kompetentinga institucija padeda pareiškėjui užtikrinti, kad prašyme nebūtų klaidų arba neišsamių duomenų (18 straipsnio 1 dalies o punktas) ir tik tada priima sprendimą atmesti pateiktą prašymą;
- 3) jeigu prašymas yra išsamus – patikrinti, ar pareiškėjas turi teisę įgyti II antraštinėje dalyje nustatytą teisę gyventi šalyje;
- 4) jeigu prašymas yra pagrįstas – išduoti naują teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą (18 straipsnio 1 dalies b punktas).

Sprendimas atmesti prašymą gali būti skundžiamas teismine ir, atitinkamais atvejais, administracine tvarka pagal 18 straipsnio 1 dalies r punktą.

Laikoma, kad pareiškėjas pagal Susitarimą naudojasi teise gyventi šalyje tol, kol kompetentinga institucija priima galutinį sprendimą pagal 18 straipsnio 3 dalį.

2.6.3.3. Pažyma apie pateiktą prašymą

Išduodama pažyma apie pateiktą prašymą patvirtinama, kad:

- a) prašymas yra sėkmingai pateiktas;
- b) pareiškėjas įvykdė pareigą pateikti prašymą suteikti naują gyventojų statusą;
- c) laikoma, kad pareiškėjas pagal Susitarimą turi visas teises tol, kol priimamas galutinis sprendimas dėl prašymo (18 straipsnio 3 dalis).

18 straipsnio 1 dalies b punktu nesuvienodinamas pažymos apie pateiktą prašymą formatas, o tik reikalaujama, kad ši pažyma būtų išduota (priimtina ir skaitmeninė forma).

2.6.3.4. Iš užsienio pateikti prašymai

Prašymai suteikti naują gyventojų statusą taip pat gali būti teikiami iš užsienio, pavyzdžiui, juos gali teikti asmenys, kurie yra laikinai išvykę, tačiau laikomi teisėtai gyvenančiais priimančiojoje valstybėje (žr. gaires dėl Susitarimo 15 straipsnio 2 ir 3 dalių).

Iš užsienio prašymus taip pat gali pateikti šeimos nariai, kurie dar negyvena priimančiojoje valstybėje (žr. gaires dėl Susitarimo 10 straipsnio 1 dalies e punkto ii ir iii papunkčių ir 10 straipsnio 1, 3 ir 4 dalių).

2.6.4. 18 straipsnio 1 dalies c punktas. Techninės problemos ir pranešimas apie jas

18 straipsnio 1 dalies c punkte reglamentuojamas atvejis, kai prašymo suteikti naują gyventojų statusą negalima pateikti dėl priimančiosios valstybės prašymų teikimo sistemos techninių problemų.

Tokiu atveju, jeigu techninių problemų kyla Jungtinėje Karalystėje, Jungtinės Karalystės valdžios institucijos privalo apie tai pranešti Sąjungai pagal taikytinas taisykles. Jeigu techninių problemų kyla ES valstybėje narėje, Sąjunga (kaip Susitarimo šalis) privalo pranešti apie tai Jungtinei Karalystei pagal taikytinas taisykles. Kai pateikiamas šioje dalyje numatytas pranešimas, prašymo suteikti naują gyventojų statusą pateikimo terminas automatiškai pratęsiamas vieniems metams.

Jeigu priimančioji valstybė pateikia tokią pranešimą, ji turi jį viešai paskelbti. Priimančioji valstybė taip pat turi iš anksto pateikti tinkamą viešą informaciją atitinkamiems asmenims, nes ji turi poveikį jų teisei padėčiai priimančiojoje valstybėje.

18 straipsnio 1 dalies c punkte numatyti padariniai neatsiranda, jeigu pranešimas nepateikiamas, net jeigu techninių problemų yra.

Šiuo atžvilgiu itin aktualus Susitarimo 5 straipsnis dėl geros valios, pavyzdžiui, siekiant įvertinti, ar techninės problemos yra pakankamai rimtos, kad būtų pradėta pranešimo procedūra, ar jos yra tik laikinos (pavyzdžiui, paskirstytojo paslaugos trikdymo ataka (DDoS ataka) prieš serverius, iš kurių vykdoma internetinio prašymo teikimo procedūra, valstybės tarnautojų streikas ir kt.). Jeigu problemos tik laikinos, tinkamesnis sprendimas būtų nacionalinės teisės aktais pratęsti prašymo pateikimo terminą arba patikinti su problemomis susidūrusius asmenis, kad jų prašymai, pateikti praleidus terminą, bus priimami pagal 18 straipsnio 1 dalies d punktą.

2.6.5. 18 straipsnio 1 dalies d punktas. Prašymai, pateikti praleidus terminą

Tais atvejais, kai taikoma 18 straipsnio 1 dalyje numatyta konstitutyvioji gyvenimo šalyje sistema, prašymo suteikti naują gyventojų statusą nepateikimas iki nurodyto termino pabaigos gali turėti rimtų padarinių. Nepateikus prašymo gali būti neįmanoma gauti naujo gyventojų statuso, kurį pareiškėjas priešingu atveju turėtų teisę įgyti.

18 straipsnio 1 dalies d punkte kompetentingoms institucijoms įtvirtintas draudimas automatiškai atmeti prašymus, pateiktus praleidus terminą, ir reikalaujama, kad jos tokius prašymus išnagrinėtų, jeigu termino nebuvo laikomasi dėl „pagrįstų priežasčių“. Tokie prašymai turėtų būti nagrinėjami pagal kitas 18 straipsnio 1 dalies nuostatas.

Sprendimą priimti prašymą, pateiktą praleidus terminą, (arba leisti jį pateikti) kompetentingos institucijos turėtų priimti įvertinusios visas termino nesilaikymo aplinkybes ir priežastis.

„Pagrįstų priežasčių“ kriterijus yra apsaugos nuostata, kuria sušvelninami rimti prašymo nepateikimo iki nurodyto termino pabaigos padariniai ir užtikrinama, kad dėl prašymų, pateiktų praleidus terminą, būtų priimami proporcingi sprendimai.

2.6.6. 18 straipsnio 1 dalies g punktas. Teisę gyventi šalyje patvirtinančio dokumento išdavimo mokesčiai

Pagal Direktyvos 2004/38/EB 25 straipsnio 2 dalį už atitinkamo teisę gyventi šalyje patvirtinančio dokumento išdavimą gali būti imami mokesčiai.

Tai reiškia, kad tie mokesčiai negali viršyti mokesčių, kuriuos priimančioji valstybė už panašių dokumentų išdavimą taiko savo piliečiams.

2.6.7. 18 straipsnio 1 dalies h punktas. Teisę nuolat gyventi šalyje patvirtinančio dokumento turėjimas

18 straipsnio 1 dalies h punktas taikomas tik tuo atveju, kai pareiškėjas turi galiojančią teisę nuolat gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą, o ne tada, kai jis turi nuolatinio gyventojų statusą, tačiau neturi atitinkamo dokumento. Asmenys, turintys nuolatinio gyventojų statusą, tačiau neturintys teisę nuolat gyventi šalyje patvirtinančio dokumento, turės pateikti prašymus įprasta tvarka pagal 18 straipsnio 1 dalį.

Teisę nuolat gyventi šalyje patvirtinantis dokumentas reiškia pagal Direktyvą 2004/38/EB išduodamus dokumentus ir bet kuriuos panašius šalies vidaus migracijos dokumentus, pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės išduotą neriboto galiojimo leidimą gyventi šalyje.

2.6.8. 18 straipsnio 1 dalies i punktas. Nacionalinės tapatybės kortelės

ES piliečiai ir Jungtinės Karalystės piliečiai, siekiantys įrodyti savo pilietybę ir tapatybę, gali ją įrodyti pateikdami galiojančias tapatybės korteles, net jeigu tokios tapatybės kortelės nebepripažįstamos kaip kelionės dokumentai pagal Susitarimo 14 straipsnio 1 dalį.

Kaip ir Direktyvoje 2004/38/EB, 18 straipsnio 1 dalies i punkte keliamas vienintelis reikalavimas – kad kelionės dokumentas galėtų. Negali būti taikoma jokių kitų nacionalinės teisės sąlygų (pavyzdžiui, sąlygos, kad kelionės dokumentas privalo galiooti tam tikrą laiką ateityje).

2.6.9. 18 straipsnio 1 dalies j punktas. Patvirtinamųjų dokumentų kopijos

18 straipsnio 1 dalies j punktas nedraudžia nacionalinės valdžios institucijoms objektyviai pagrįstais konkrečiais atvejais reikalauti, kad būtų pateikiami tam tikrų patvirtinamųjų dokumentų originalai, kai kyla „pagrįstų abejonių dėl [jų] autentiškumo“.

2.6.10. 18 straipsnio 1 dalies k–m punktai. Patvirtinamųjų dokumentų sąrašas

Direktyvos 2004/38/EB 8 straipsnio 3 ir 5 dalyse ir 10 straipsnio 2 dalyje numatytas baigtinis patvirtinamųjų dokumentų sąrašas (taip pat žr. Direktyvos 2004/38/EB 14 konstatuojamąją dalį) – priimančioji valstybė narė gali reikalauti, kad ES piliečiai ir jų šeimos nariai šiuos dokumentus pateiktų kartu su prašymais pagal Direktyvos 2004/38/EB 8 straipsnio 2 dalį išduoti registracijos sertifikatą arba pagal Direktyvos 2004/38/EB 10 straipsnio 1 dalį išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę.

Tačiau Direktyvoje 2004/38/EB nenustatyta tokio baigtinio patvirtinamųjų dokumentų sąrašo visiems galimiems atvejams (pavyzdžiui, dėl teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų, išduodamų darbuotojo statusą išlaikantiems darbuotojams arba teisę gyventi šalyje išlaikantiems šeimos nariams pagal Direktyvos 2004/38/EB 12 arba 13 straipsnį) arba dėl kitų teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų, išduodamų pagal Direktyvą 2004/38/EB (pagal Direktyvos 2004/38/EB 19 straipsnio 1 dalį išduodamo dokumento, kuriuo patvirtinamas nuolatinis gyvenimas šalyje, arba pagal Direktyvos 2004/38/EB 20 straipsnį išduodamos leidimo nuolat gyventi šalyje kortelės).

Susitarimo 18 straipsnio 1 dalies k–n punktuose atkartojamos Direktyvos 2004/38/EB nuostatos dėl patvirtinamųjų dokumentų. Tais atvejais, kai Direktyvoje 2004/38/EB numatytas baigtinis patvirtinamųjų dokumentų sąrašas, toks sąrašas numatytas ir Susitarime.

Susitarimo 18 straipsnio **1 dalies k punktas** taikomas teisės turėtojams, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu gyvenantiems priimančiojoje valstybėje. Jis grindžiamas Direktyvos 2004/38/EB 8 straipsnio 3 dalimi.

Kalbant apie Susitarimo 18 straipsnio 1 dalies k punkto iii papunktį, formuluotė „įstaiga, akredituota ar finansuojama priimančiosios valstybės“ atitinka Direktyvos 2004/38/EB 7 straipsnio 1 dalies c punkto pirmą įtrauką.

Susitarimo 18 straipsnio **1 dalies l punktas** taikomas teisės turėtojų šeimos nariams (įskaitant „išplėstinės“ šeimos narius), kurie pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu jau gyveno priimančiojoje valstybėje. Jis grindžiamas Direktyvos 2004/38/EB 8 straipsnio 5 dalimi ir 10 straipsnio 2 dalimi ir yra pritaikytas prie aplinkybės, kad atitinkami šeimos nariai jau gyvena priimančiojoje valstybėje ir neatvyksta į ją iš užsienio.

Susitarimo 18 straipsnio **1 dalies m punktas** taikomas teisės turėtojų šeimos nariams, kurie pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu negyveno priimančiojoje valstybėje. Jis grindžiamas Direktyvos 2004/38/EB 8 straipsnio 5 dalimi ir 10 straipsnio 2 dalimi.

Susitarimo 18 straipsnio **1 dalies n punktas** yra universali nuostata, apimanti visus atvejus, kuriais netaikomi 1 dalies k–m punktai. Jis grindžiamas Direktyvoje 2004/38/EB įtvirtintu principu, kad reikėtų vengti administracinės praktikos, kuri būtų nepagrįsta kliūtis naudotis teise gyventi šalyje. Naudos gavėjų gali būti prašoma tik pateikti įrodymų, kad jie atitinka sąlygas, įskaitant gyvenimo šalyje įrodymus, tačiau nieko daugiau.

Pavyzdžiui, pasibaigus pereinamajam laikotarpiui dviem teisės turėtojams gimę vaikai turi tik įrodyti, kad jie yra teisės turėtojų vaikai. Atitinkamai kiekvienas iš jų turės kartu su savo prašymu pateikti šiuos dokumentus:

- *galiojantį pasą (arba tapatybės kortelę, jeigu jie yra ES piliečiai) savo tapatybei įrodyti,*
- *šeiminių ryšių su savo tėvais įrodymą (pavyzdžiui, gimimo liudijimą) savo šeiminiams ryšiams su savo teisių šaltiniu įrodyti,*
- *įrodymą, kad jų tėvai yra teisės turėtojai (pavyzdžiui, pagal Susitarimą išduotus jų teisę gyventi šalyje patvirtinančius dokumentus), taip įrodant, kad jų teisių šaltinis yra du teisės turėtojai, ir*
- *[jeigu prašymo pateikimo metu jie yra vyresni negu 21 metų,] įrodymą, kad jie yra teisės turėtojų išlaikytiniai.*

Pareiškėjai turi teisę pasirinkti, kuri patvirtinamąjį dokumentą pateikti – priimančioji valstybė negali jų įpareigoti pateikti konkrečius dokumentus ir atsisakyti priimti prašymus, su kuriais pateikti kiti patvirtinamieji dokumentai.

2.6.11. 18 straipsnio 1 dalies o punktas. Pagalba pareiškėjams

Susitarimo 18 straipsnio 1 dalies o punktu užtikrinama, kad kompetentingos institucijos padėtų pareiškėjams sutvarkyti prašymą ir reikalaujamus dokumentus. Pareiškėjams turi būti suteikiama galimybė pateikti papildomų įrodymų ir savo prašymuose ištaisyti trūkumus, klaidas ar papildyti neišsamus duomenis (pavyzdžiui, jeigu nebuvo įrodyta tapatybė arba, kai teikiant prašymą reikalaujama sumokėti mokesčių, atitinkamas mokesčių nebuvo sumokėtas). Tais atvejais, kai taikoma konstitutyvioji gyvenimo šalyje sistema, tai yra svarbi apsaugos nuostata, nes priešingu atveju pasibaigus pereinamajam laikotarpiui pareiškėjams nebus leidžiama dar kartą teikti prašymą pagal Susitarimą.

Taikydama 1 dalies o punktą, priimančioji valstybė turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į pažeidžiamus piliečius (pavyzdžiui, pagyvenusius, skaitmeninėmis technologijomis nesinaudojančius ar globojamus/globos įstaigose gyvenančius asmenis).

2.6.12. 18 straipsnio 1 dalies p punktas. Informacijos apie teistumą patikrinimai

18 straipsnio 1 dalies p punkte naują konstitutyviąją sistemą taikančiai priimančiajai valstybei leidžiama atlikti sistemingus informacijos apie teistumą patikrinimus.

Atsižvelgiant į unikalias Susitarimo aplinkybes nustatyta, kad tokie sistemingi patikrinimai yra priimtini.

Gali būti reikalaujama, kad pareiškėjai deklaruotų turimą ankstesnį teistumą, kuris prašymo pateikimo momentu pagal valstybės, kurioje priimtas apkaltinamasis nuosprendis, teisę nurodytas jų informacijos apie teistumą pažymoje. Toje deklaracijoje neturėtų būti nurodomas išnykęs teistumas. Valstybė, kurioje priimtas apkaltinamasis nuosprendis, gali būti bet kuri pasaulio valstybė.

Pateikus melagingą deklaraciją Susitarime nurodytos teisės *pačios savaime* neišnyksta, tačiau gali kilti padarinių pagal viešosios tvarkos arba sukčiavimo užkardymo taisykles. Įrodinėjimo pareiga tokiais atvejais tenka nacionalinės valdžios institucijoms. Priimančioji valstybė taip pat gali priimti nuostatas dėl proporcingų sankcijų, taikomų už melagingas deklaracijas.

18 straipsnio 1 dalies p punktas priimančiajai valstybei neužkerta kelio tikrinti savo nuosprendžių registro duomenų bazių, net ir sistemingai.

Gali būti prašoma atlikti patikrinimus kitų valstybių nuosprendžių registro duomenų bazėse, tačiau tik tuo atveju, jeigu laikoma, kad tai būtina ir atitinka Direktyvos 2004/38/EB 27 straipsnio 3 dalyje nustatytą tvarką, pagal kurią reikalaujama, kad tokios užklauskos nebūtų teikiamos nuolat.

Teistumo tikrinimas ir saugumo patikros pagal 18 straipsnio 1 dalies p punktą atitinka patikrinimus dėl valstybės politikos ar visuomenės saugumo priežasčių, numatytus Direktyvos 2004/38/EB VI skyriuje teisių apribojimo pagal Susitarimo 20 straipsnio 1 dalį tikslais.

Bet kurios ribojamosios priemonės, kurių imamasi remiantis 18 straipsnio 1 dalies p punkte nurodytais teistumo tikrinimais ir saugumo patikromis, turi atitikti Susitarimo 18 straipsnio 1 dalies r punkte ir 20 bei 21 straipsniuose nustatytas taisyklės.

2.6.13. 18 straipsnio 1 dalies q punktas. *Įrašas naujame teisę gyventi šalyje patvirtinančiame dokumente*

Vienintelis Susitarime numatytas formato reikalavimas – naujame teisę gyventi šalyje patvirtinančiame dokumente turi būti įrašyta, kad teisinis dokumento turėtojo teisių pagrindas yra Susitarimas.

2.6.14. 18 straipsnio 1 dalies r punktas. *Teisių gynimo tvarka*

18 straipsnio 1 dalies r punkte užtikrinama, kad atitinkamas asmuo galėtų ginčyti sprendimą, priimtą dėl prašymo suteikti naują gyventojų statusą pagal 18 straipsnio 1 dalies a punktą, naudodamasis teisių gynimo procedūromis, pagal kurias būtų patikrinamas ir sprendimo teisėtumas, ir faktai bei aplinkybės, kuriais remiantis jis buvo priimtas.

2.6.15. 18 straipsnio 2 dalis. *Preziumuojamos gyvenimo šalyje teisės*

Nedarant poveikio Susitarimo 20 straipsnyje nustatytiems apribojimams, priimančiosios valstybės valdžios institucijos ar priimančiosios valstybės ekonominės ar neekonominės veiklos vykdytojai iki 18 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyto prašymo suteikti naują gyventojų statusą pateikimo termino pabaigos negali taikyti jokių ribojamųjų priemonių.

2.6.16. 18 straipsnio 3 dalis. *Preziumuojama teisė gyventi šalyje, kol bus priimtas galutinis sprendimas*

Nedarant poveikio Susitarimo 20 straipsnyje nustatytiems apribojimams, priimančiosios valstybės valdžios institucijos ar priimančiosios valstybės ekonominės ar neekonominės veiklos vykdytojai iki galutinio sprendimo dėl prašymo suteikti naują gyventojų statusą priėmimo pagal 18 straipsnio 1 dalies a punktą negali taikyti jokių ribojamųjų priemonių.

Šia apsaugos nuostata užtikrinama, kad pareiškėjo statusas būtų apsaugotas, kol:

- a) nacionalinės valdžios institucijos priims sprendimą dėl prašymo (apsaugos nuo administracinio vilkinimo nuostata);
- b) nacionaliniai teismai priims sprendimą dėl apeliacinio skundo (apsaugos nuo klaidingų sprendimų ir teisminio vilkinimo nuostata).

2.6.17. 18 straipsnio 4 dalis. *Deklaratyvioji sistema*

Susitarimo 18 straipsnio 4 dalis yra analogiška Direktyvos 2004/38/EB 25 straipsnio 1 daliai, nes ja priimančiosioms valstybėms leidžiama toliau taikyti deklaratyviąją sistemą, t. y. nenustatyti, kad naujas teisę gyventi šalyje patvirtinantis dokumentas būtų teisėto gyvenimo priimančiojoje valstybėje sąlyga.

Jeigu priimančioji valstybė nusprendžia taip pasielgti, taikomos Direktyvoje 2004/38/EB išdėstytos taisyklės, pavyzdžiui, dėl terminų, mokesčių, patvirtinamųjų dokumentų ir išduotinių teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų.

Asmenys, atitinkantys reikalavimus naujam gyventojų statusui gauti, **turėtų turėti teisę pateikę prašymą gauti teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą** (jis gali būti skaitmeninis), kuriame būtų įrašyta, kad jis yra išduotas pagal Susitarimą.

2.7. **19 straipsnis. Teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų išdavimas pereinamuoju laikotarpiu**

2.7.1. 19 straipsnio 1 dalis. *Prašymai pereinamuoju laikotarpiu*

Iš Susitarimo 127 straipsnio darytina išvada, kad Sąjungos laisvo judėjimo taisyklės toliau taikomos iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Tačiau prašymus išduoti naują konstitutyviąją teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą pagal 18 straipsnio 1 dalį ir išduoti deklaratyviąją teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą pagal 18 straipsnio 4 dalį galima pateikti jau pereinamuoju laikotarpiu (Susitarimo 19 ir 185 straipsniai).

Sprendimas taikyti tokią savanoriško prašymo suteikti naują gyventojų statusą sistemą pagal 18 straipsnio 1 dalį neturi poveikio Sąjungos laisvo judėjimo taisyklių taikymui.

Pereinamuoju laikotarpiu pateiktas prašymas suteikti naują gyventojų statusą pagal Susitarimo 18 straipsnio 1 dalį neužkerta kelio pareiškėjams tuo pačiu metu pateikti prašymą išduoti teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą pagal Direktyvą 2004/38/EB.

Analogiškai, sprendimas taikyti savanorišką sistemą neatleidžia priimančiosios valstybės nuo pareigų pagal Sąjungos laisvo judėjimo taisyklės, pavyzdžiui, pareigos priimti sprendimus dėl nebaigtų nagrinėti prašymų arba išnagrinėti naujus prašymus.

2.7.1.1. Toliau turima ES Teisingumo Teismo kompetencija

Pagal Susitarimo 158 straipsnio 1 dalį aštuonerių metų laikotarpis, per kurį Jungtinės Karalystės teismai gali prašyti ES Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą, susijusį su sprendimu dėl prašymo, pateikto pagal 18 straipsnio 1 arba 4 dalis ir pagal 19 straipsnį, pradedamas skaičiuoti nuo dienos, nuo kurios taikomas 19 straipsnis (t. y. 2020 m. vasario 1 d.).

Nors administracinė prašymo pateikimo procedūra pagal 18 straipsnį gali būti paankstinta ir tapti taikytina, kitos Susitarimo nuostatos, nuo kurių priklauso administracinė prašymo pateikimo procedūra (pavyzdžiui, susijusios su 9–11 straipsnių subjektine ir teritorine taikymo sritimi) arba kurios dėl šios procedūros tampa taikytinos arba pradeda veikti (pavyzdžiui, visos procesinės apsaugos nuo ribojamųjų sprendimų ar naujo gyventojų statuso išlaikymo sąlygų priemonės), dar negalioja.

Dėl to reikalingos tam tikros korekcijos, be kurių 19 straipsnis netektų naudingo poveikio. Atliekant šias korekcijas gali prireikti, kad priimančiosios valstybės, pasirenkančios taikyti savanorišką sistemą pagal 19 straipsnį, šalies vidaus teisės aktuose tiksliai atkartotų visas reikalingas, bet dar netaikytinas Susitarimo antros dalies nuostatas, kad jos turėtų poveikį savanoriškos sistemos taikymui.

Susitarimo 131 straipsniu užtikrinama, kad pereinamuoju laikotarpiu Sąjungos institucijos išlaikytų joms pagal Sąjungos teisę Jungtinės Karalystės atžvilgiu suteiktus įgaliojimus, susijusius su 19 straipsnio aiškinimu ir taikymu. ES Teisingumo Teismas taip pat išlaikys visą savo jurisdikciją.

2.7.2. 19 straipsnio 2 dalis. Prašymo patenkinimo ar atmetimo poveikis

Gali būti pageidautina, kad pareiškėjai pateiktų prašymą pagal savanorišką konstitutyviąją sistemą ir taip kuo greičiau įgytų teisinį tikrumą dėl savo statuso, nepaisant atidėto sprendimo įsigaliojimo (nes pagal 19 straipsnio 3 dalį palankaus sprendimo negalima atšaukti nepasibaigus pereinamajam laikotarpiui).

Iš 19 straipsnio 2 dalies darytina išvada, kad 18 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka pagal konstitutyviąją sistemą priimti tiek teigiami, tiek neigiami sprendimai poveikį turės tik pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, t. y. tokie sprendimai galios, tačiau jų teisinis poveikis bus atidėtas, nes pareiškėjai lygiagrečiai naudosis laisvo judėjimo teisėmis.

Analogiškai, 18 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka atmestas prašymas gali būti išpėjimas pareiškėjui, kad galbūt reikalingi tam tikri pokyčiai, kad jis atitiktų naują gyventojų statusą, – tokius pokyčius galima įgyvendinti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ir asmuo gali dar kartą pateikti prašymą, kaip nustatyta 19 straipsnio 4 dalyje.

Pagal 18 straipsnio 4 dalį išduotas teisę gyventi šalyje patvirtinantis dokumentas iš karto įsigalioja ir tampa taikytinas (galiausiai jis turi tik deklaratyvųjį poveikį). Jis neturi poveikio lygiagrečioms pareiškėjų laisvo judėjimo teisėms. Analogiškai, nors sprendimas atmesti prašymą pagal savanorišką deklaratyviąją sistemą įsigalioja iš karto, jis neturi poveikio lygiagrečioms pareiškėjų Sąjungos laisvo judėjimo teisėms.

2.7.3. 19 straipsnio 3 dalis. Draudimas pereinamuoju laikotarpiu atšaukti suteiktą gyventojų statusą

Pagal 19 straipsnio 3 dalį priimančiajai valstybei draudžiama atšaukti gyventojų statusą, kurį iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ji suteikė pagal savanorišką konstitutyviąją sistemą. Ji tai gali padaryti tik remdamasi valstybinės politikos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priežastimis, arba dėl piktnaudžiavimo ar sukčiavimo, kaip numatyta lygiagrečiai taikomose Direktyvos 2004/38/EB taisyklėse.

Šia nuostata siekiama pareiškėjus patikinti, kad nėra rizikos prašymą teikti ankstyvu pereinamojo laikotarpio metu, nes patenkinto prašymo negalima peržiūrėti remiantis administracinėmis priežastimis (t. y. susijusiomis su teisės gyventi šalyje sąlygomis).

Taikant 18 straipsnio 4 dalyje numatytą sistemą (deklaratyviąją sistemą), nacionalinės valdžios institucijos išlaiko teisę panaikinti išduotus teisę gyventi šalyje patvirtinančius dokumentus arba atšaukti atitinkamą statusą, tačiau tai savaime neturi poveikio atitinkamo asmens teisei gyventi šalyje.

2.7.4. 19 straipsnio 4 dalis. Pakartotiniai prašymai

19 straipsnio 2 dalyje užtikrinama, kad pareiškėjai, kuriems iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pagal 18 straipsnio 1 dalį buvo atsisakyta suteikti naują gyventojų statusą, galėtų iki 18 straipsnio 1 dalies b punkte nustatyto termino pabaigos vėl pateikti prašymą.

Teisei teikti pakartotinį prašymą pereinamuoju laikotarpiu taikomos 18 straipsnio 1 dalies r punkte nustatytos teisių gynimo procedūros.

2.7.5. 19 straipsnio 5 dalis. Teisių gynimas

Visi pareiškėjai gali naudotis visomis teisių gynimo priemonėmis, kaip nustatyta Direktyvos 2004/38/EB VI skyriuje.

2.8. 20 straipsnis. Teisės gyventi šalyje apribojimai

20 straipsnis taikomas visiems asmenims, besinaudojantiems savo teisėmis pagal antros dalies II antraštinę dalį, – tai reiškia, kad jis taip pat taikomas, pavyzdžiui, pasienio darbuotojams, šeimos nariams arba „išplėstinės“ šeimos nariams.

2.8.1. Kas yra elgesys?

20 straipsnio 1 ir 2 dalys taikomos priklausomai nuo atitinkamų asmenų elgesio. Susitarime taikoma elgesio sąvoka yra grindžiama Direktyvos 2004/38/EB VI skyriaus nuostatomis (daugiau informacijos žr. Komisijos gairių dėl geresnio Direktyvos 2004/38/EB perkėlimo ir taikymo (KOM(2009) 313 galutinis) 3.2 skirsnį).

2.8.2. Elgesys iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ir elgesys pereinamajam laikotarpiui pasibaigus

20 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyti du skirtingi režimai, reglamentuojantys, kaip turi būti vertinamas elgesys, keliantis tikrą, esamą ir pakankamai didelę grėsmę valstybinei politikai ir visuomenės saugumui, priklausomai nuo to, ar elgesys pasireiškė iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, ar jam pasibaigus.

20 straipsnio 1 dalyje nustatyta aiški pareiga („elgesys vertinamas“) Direktyvos 2004/38/EB VI skyrių taikyti tam tikriems faktams, o pagal 20 straipsnio 2 dalį faktams, įvykusiems pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, leidžiama taikyti nacionalines imigracijos taisykles.

Taigi, 20 straipsnio 1 ir 2 dalyse siekiama iki pereinamojo laikotarpio pabaigos atliktus veiksmus atskirti nuo pasibaigus pereinamajam laikotarpiui atliktų veiksmų. Nacionalinės imigracijos taisyklės net ir iš dalies neturėtų būti taikomos Susitarimo 20 straipsnio 1 dalies reglamentuojamiems veiksams. Tačiau bet koks sprendimas, kuriuo dėl elgesio, pasireiškiančio pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, ribojama teisė gyventi šalyje, turi būti priimamas pagal nacionalinės teisės aktus.

2.8.3. Tęstinis elgesys

Tam tikromis aplinkybėmis atitinkamiems asmenims gali būti būdingas **tęstinis elgesys** (t. y. elgesys, kurio pavieniai elementai atliekami turint vieną tikslą, juos sieja tas pats arba panašus veiksmų atlikimo būdas arba artimai sutampa veiksmų laikas ir objektas), **prasidėjęs iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ir besitęsiantis jam pasibaigus**.

Kai daroma prielaida, kad elgesys yra tęstinis, nacionalinės valdžios institucijos, kurioms pavesta pasibaigus pereinamajam laikotarpiui nuspręsti, ar asmeniui galima taikyti ribojamąsias priemones, veikiausiai susidurs, *inter alia*, su šiais scenarijais:

- atitinkamo asmens veiksmų, atliktų pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, visumos užtenka, kad būtų galima taikyti ribojamąją priemonę pagal nacionalines imigracijos taisykles – tuo atveju galima taikyti 20 straipsnio 2 dalimi grindžiamas priemones;
- veiksmų, atliktų pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, visumos neužtenka, kad būtų galima taikyti priemones pagal nacionalines imigracijos taisykles – tuo atveju 20 straipsnio 2 dalimi grindžiamų priemonių taikyti negalima;
- b punkte nurodytu atveju nacionalinės valdžios institucijos pagal 20 straipsnio 1 dalį vis tiek gali patikrinti, ar iki pereinamojo laikotarpio pabaigos atliktų veiksmų visuma būtų galima pateisinti apribojimus, grindžiamus valstybine politika ar visuomenės saugumu. Kadangi atliekant šį vertinimą turi būti nustatyta atitinkamo asmens asmeninio elgesio keliami grėsmė, taip pat galima atsižvelgti į veiksmus, atliktus pasibaigus pereinamajam laikotarpiui.

Prieš taikant kiekvieną ribojamąją priemonę, turi būti atidžiai įvertintos atitinkamo atvejo aplinkybės.

2.8.4. 20 straipsnio 3 ir 4 dalys. Piktnaudžiavimas teisėmis arba apgaule ar piktnaudžiaujant pateikti prašymai

Pagal 20 straipsnio 3 ir 4 dalis priimančiai valstybei leidžiama iš savo teritorijos išsiųsti pareiškėjus, kurie piktnaudžiavo savo teisėmis arba apgaule siekė įgyti Susitarime numatytas teises.

Jie gali būti išsiųsti net ir tada, kai dar nėra priimtas galutinis teismo sprendimas dėl sprendimo atmesti tokį prašymą, kuris apskūstas naudojantis teisminėmis teisių gynimo priemonėmis, tačiau išsiuntimas turi atitikti Direktyvos 2004/38/EB 31 straipsnyje nustatytas sąlygas.

Tai reiškia, kad atitinkamų asmenų negalima išsiųsti iš priimančiosios valstybės, jeigu jie yra apskundę sprendimą dėl išsiuntimo ir paprašę taikyti laikinąją apsaugos priemonę – sustabdyti sprendimo dėl išsiuntimo vykdymą.

Faktiškai išsiųsti asmens negalima tol, kol bus priimtas sprendimas dėl nutarties taikyti laikinosios apsaugos priemonę, išskyrus bet kurį iš toliau nurodytų atvejų:

- a) sprendimas dėl išsiuntimo yra grindžiamas ankstesniu teismo sprendimu;
- b) atitinkamiems asmenims jau buvo anksčiau suteikta teisė į teisminę peržiūrą;
- c) sprendimas dėl išsiuntimo grindžiamas būtinomis visuomenės apsaugos priežastimis pagal Direktyvos 2004/38/EB 28 straipsnio 3 dalį.

Kai šalies vidaus taisyklės numato, kad apskūsto sprendimo dėl išsiuntimo vykdymas *ex lege* sustabdomas, prašyti priimti nutartį dėl laikinosios apsaugos priemonės, kuria sustabdomas sprendimo dėl išsiuntimo vykdymas, nereikia.

Pagal Direktyvos 2004/38/EB 31 straipsnio 4 dalį **priimančioji valstybė gali išsiųsti atitinkamą asmenį iš savo teritorijos dar nepasibaigus skundo nagrinėjimo procedūrai**, tačiau negali uždrausti asmeniui gynybos argumentus pateikti asmeniškai, išskyrus atvejus, kai jo buvimas gali sukelti rimtų rūpesčių valstybinei politikai ar visuomenės saugumui.

2.9. **21 straipsnis. Garantijos ir apskundimo teisė**

Ši nuostata taikoma visiems atvejams, kai gali būti ribojamos šiame Susitarime numatytos teisės gyventi šalyje arba atsisakoma jas suteikti.

Ja užtikrinama, kad Direktyvos 2004/38/EB VI skyriuje numatytos procesinės garantijos būtų visa apimtimi taikomos visais atvejais, t. y.:

- a) piktnaudžiavimo ir apgaulės (Direktyvos 2004/38/EB 35 straipsnis);
- b) priemonių, kurių imamasi remiantis valstybinės politikos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priežastimis (Direktyvos 2004/38/EB VI skyrius) arba pagal nacionalinės teisės aktus, ir
- c) priemonių, kurių imamasi remiantis visomis kitomis priežastimis (Direktyvos 2004/38/EB 15 straipsnis), t. y. be kita ko, tais atvejais, kai nepriimamas pateiktos formos prašymas išduoti teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą, kai prašymas atmetamas, nes pareiškėjas neatitinka su teise gyventi šalyje susijusių sąlygų arba priimami sprendimai remiantis tuo, kad atitinkamas asmuo nebeatitinka su teise gyventi šalyje susijusių sąlygų (*pavyzdžiui, kai ekonomiškai neaktyvus ES pilietis tampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės socialinės paramos sistemai*).

Šia nuostata taip pat užtikrinama, kad Direktyvos 2004/38/EB VI skyriuje numatytos materialinės teisės garantijos būtų visapusiškai taikomos sprendimams dėl ribojimo, priimtiems atsižvelgiant į elgesį, pasireiškusį iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Laikantis nusistovėjusios ES Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su bendraisiais ES teisės principais, pagal nacionalinės teisės aktus priimti ribojimo sprendimai neturi prieštarauti ir proporcingumo principui bei pagrindinėms teisėms, pavyzdžiui, teisei į šeimos gyvenimą.

2.10. **22 straipsnis. Susijusios teisės**

Ši nuostata užtikrina šeimos narių teisės, neatsižvelgiant į pilietybę, įsidarbinti ar pradėti dirbti savarankiškai priimančiojoje valstybėje pagal Direktyvos 2004/38/EB 23 straipsnį, apsaugą.

Tai reiškia, kad apsauga pagal Susitarimą užtikrinama ir šeimos nariams, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos nebuvo darbuotojai, tačiau darbuotojais tapo vėliau, ir šeimos nariams, kurie jau buvo darbuotojai priimančiojoje valstybėje arba darbo valstybėje (pasienio darbuotojai).

2.11. **23 straipsnis. Vienodos sąlygos**

Ši nuostata yra analogiška Direktyvos 2004/38/EB 24 straipsniui, kuriame numatyta speciali taisyklė dėl vienodų sąlygų, palyginti su Susitarimo 11 straipsniu.

Ta pati taisyklė taikoma ir „išplėstinės“ šeimos nariams, turintiems teisę (nuolat) gyventi priimančiojoje valstybėje. Jiems turi būti sudaromos tokios pačios sąlygos kaip priimančiosios valstybės piliečiams, o ne kaip priimančiosios valstybės piliečių šeimos nariams.

Taikomos tos pačios išimtys kaip ir pagal Direktyvos 2004/38/EB 24 straipsnio 2 dalį.

2 SKYRIUS. DARBUOTOJŲ IR SAVARANKIŠKAI DIRBANČIŲ ASMENŲ TEISĖS

2.12. 24 straipsnis. Darbuotojų teisės

2.12.1. 24 straipsnio 1 dalis. Teisės

Susitarimo 24 straipsnio 1 dalimi visos Sąjungos teise grindžiamos darbuotojų teisės suteikiamos Susitarimo naudos gavėjams, kurie yra darbuotojai, taip pat ir tiems, kurių statusas pasibaigus pereinamajam laikotarpiui pasikeičia į darbuotojo (taip pat žr. Susitarimo 17 straipsnio 1 dalį ir 22 straipsnį). Kitoms Susitarimo naudos gavėjų kategorijoms šis straipsnis netaikomas.

2.12.1.1. Apribojimai

Taikomi tie patys apribojimai, grindžiami **valstybinės politikos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos** priežastimis, kaip nustatyta SESV 45 straipsnio 3 dalyje.

Susitarimas pagal SESV 45 straipsnio 4 dalį netaikomas darbui valstybės tarnyboje. Atitinkamai priimančioji valstybė arba darbo valstybė gali nuspręsti galimybę užimti pareigas, kurias einant naudojamos viešosios teisės įgaliojimai ir apsaugomi bendrieji valstybės interesai, suteikti tik savo piliečiams, jeigu šis apribojimas neprieštarauja SESV 45 straipsnio 4 dalį (Sprendimas *Haralambidis*, C-270/13).

2.12.1.2. 1 dalies a–h punktai. Nebaigtinis teisių sąrašas

Darbuotojai naudojami visu iš SESV 45 straipsnio ir Reglamento (ES) Nr. 492/2011 kylančių teisių spektru. Susitarimo 24 straipsnio 1 dalyje nustatytų teisių taikymo sritis ir prasmė yra ta pati, kaip apibrėžta SESV 45 straipsnyje ir Reglamente (ES) Nr. 492/2011.

Susitarimo 24 straipsnio 1 dalyje išvardytos darbuotojų teisės nėra baigtinės, todėl būtų taikomos ir bet kurios kitos teisės, kurių taikymą ateityje savo praktikoje gali išplėsti ES Teisingumo Teismas, aiškindamas SESV 45 straipsnį (Jungtinės Karalystės atveju jos teisinės ir administracinės institucijos „deramai atsižvelgtų“ į atitinkamą ES Teisingumo Teismo praktiką, susiformavusią pasibaigus pereinamajam laikotarpiui). Tai reiškia, pavyzdžiui, kad pagal SESV 45 straipsnį taikomi ne tik 24 straipsnio 1 dalyje išdėstyti aspektai, bet darbuotojas išlaiko ir teisę pakeisti darbo vietą ir ieškoti naujos darbo vietos darbo valstybėje.

2.12.2. 24 straipsnio 2 dalis. Darbuotojo vaiko teisė baigti mokslą

Susitarimo 24 straipsnio 2 dalimi apsaugoma darbuotojų vaikų teisė užbaigti mokslą priimančiojoje valstybėje. Taigi, vaikas, kurio vienas iš tėvų ES arba Jungtinės Karalystės pilietis dirbo priimančiojoje valstybėje kaip Susitarimo dėl išstojimo naudos gavėjas, gali toliau gyventi priimančiojoje valstybėje ir ten baigti mokslą, net ir po to, kai minėtas vienas iš tėvų nustojo teisėtai gyventi priimančiojoje valstybėje (t. y. išvyko iš priimančiosios valstybės, mirė arba nebeatitinka teisėto gyvenimo šalyje sąlygų, žr., pavyzdžiui, Sprendimą *Ibrahim*, C-310/08, ir Sprendimą *Teixeira*, C-480/08. Atitinkamas vaikas taip pat turi teisę, kad jį lydėtų pagrindinis prižiūrintis asmuo, kol vaikas yra nepilnametis arba net ir vaikui sulaukus pilnametystės, jeigu pagrindinio prižiūrinčio asmens buvimas ir priežiūra reikalingi, kad jis baigtų mokslą.

2.12.3. 24 straipsnio 3 dalis. Pasienio darbuotojai

Pasienio darbuotojai gali toliau dirbti darbo valstybėje, jeigu jie joje dirbo iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Jeigu jie nustojo dirbti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, jie gali išlaikyti darbuotojo statusą darbo valstybėje, jeigu atitinka bet kurią iš Direktyvos 2004/38/EB 7 straipsnio 3 dalies a, b, c arba d punktuose nurodytų aplinkybių, tačiau jie neprivalo apsigyventi darbo valstybėje. Taip pasienio darbuotojams sudaromos sąlygos naudotis Susitarimo 24 straipsnio 1 dalies a–h punktuose nustatytais atitinkamomis teisėmis.

Pasienio darbuotojai išlaiko statusą darbo valstybėje, jeigu:

- jie laikinai negali dirbti dėl ligos ar nelaimingo atsitikimo;
- jie yra tinkamai užregistruoti bedarbiai ne savo noru po to, kai išdirbo daugiau kaip vienus metus, ir yra užsiregistravę kaip ieškantys darbo atitinkamoje įdarbinimo tarnyboje;
- jie yra tinkamai užregistruoti bedarbiai ne savo noru po to, kai pasibaigė trumpesnės negu vienu metų trukmės jų terminuota darbo sutartis arba per pirmuosius dvylika mėnesių jie ne savo noru tapo bedarbiais ir užsiregistravo kaip ieškantys darbo atitinkamoje įdarbinimo tarnyboje (*šiuo atveju darbuotojo statusas išlaikomas ne mažiau kaip šešis mėnesius*), arba
- jie mokosi profesijos (*asmens, kurie bedarbiais tapo savo noru, mokymas turi būti susijęs su ankstesniu jų darbu*).

Pagal ES Teisingumo Teismo praktiką (Sprendimą *Saint Prix*, C-507/12) aplinkybių, kuriomis galima išlaikyti darbuotojo statusą, sąrašas **nėra baigtinis**.

2.13. 25 straipsnis. *Savarankiškai dirbančių asmenų teisės*

2.13.1. 25 straipsnio 1 dalis. *Teisės*

25 straipsnio 1 dalyje nurodytos teisės suteikiamos visiems Susitarimo naudos gavėjams, kurie yra savarankiškai dirbantys asmenys – ne tik tiems, kurie yra savarankiškai dirbantys asmenys pereinamojo laikotarpio pabaigoje, bet ir tiems asmenims, kurių statusas pasikeičia (taip pat žr. 17 straipsnio 1 dalį, kurioje numatyta teisė tapti savarankiškai dirbančiu asmeniu).

Pagal ES Teisingumo Teismo praktiką (pavyzdžiui, Sprendimą *Komisija/Italija*, C-63/86) savarankiškai dirbantys asmenys, kuriems taikomas SESV 49 straipsnis, gali naudotis pagal analogiją taikomomis Reglamente (ES) Nr. 492/2011 numatytomis teisėmis. Tai reiškia, pavyzdžiui, kad Susitarimo 24 straipsnio 1 dalies d punktas negali būti taikomas atleidimui iš darbo, nes savarankiškai dirbantis asmuo pagal apibrėžtį nėra pavaldus darbdaviui ir negali būti atleistas iš darbo.

Susitarimo 25 straipsnio 1 dalyje nurodytos teisės taip pat yra suteikiamos savarankiškai dirbantiems pasienio darbuotojams. Skiriamos šios kategorijos: i) asmuo, kuris gyvena A valstybėje ir vykdo savarankiškai dirbančio asmens veiklą B valstybėje; ii) asmuo, kuris gyvena A valstybėje ir vykdo savarankiškai dirbančio asmens veiklą A valstybėje, tačiau taip pat teikia paslaugas B ir C valstybėse – arba teikia atsitiktines paslaugas, arba vykdo veiklą antrinio įsisteigimo pagrindu. Pirmoji kategorija atitinka savarankiškai dirbančio pasienio darbuotojo apibrėžtį, o antroji – neatitinka.

Šiuo klausimu pažymėtina, kad biuro įsteigimas ne savo gyvenamosios vietos valstybėje, siekiant toje valstybėje teikti paslaugas, nebūtinai reiškia įsisteigimą valstybėje, kurioje tos paslaugos teikiamos. Vis tiek gali būti laikoma, kad atitinkamai veiklai taikomos ne įsisteigimo, o laisvės teikti paslaugas taisyklės. Todėl darbo valstybėje biurą turintis asmuo ne visada bus laikomas savarankiškai dirbančiu pasienio darbuotoju ⁽¹⁾.

Susitarimo 4 straipsnio 4 dalyje užtikrinama, kad savarankiškai dirbančio asmens sąvoka būtų aiškinama taip pat, kaip ES Teisingumo Teismas atitinkamoje praktikoje aiškino SESV 49 straipsnį.

2.13.1.1. Apribojimai

Susitarimo 25 straipsnio 1 dalyje nurodytoms teisėms taikomi tie patys apribojimai, kaip ir SESV 51 ir 52 straipsniuose nustatyti apribojimai.

Atitinkamai šios teisės gali būti ribojamos dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar jos sveikatos (SESV 52 straipsnis), o darbo valstybė savarankiškai dirbančius asmenis gali diskriminuoti dėl veiklos, net ir laikinai susijusios su viešosios valdžios funkcijų vykdymu (SESV 51 straipsnis).

2.13.1.2. 25 straipsnio 1 dalies a punktas. Teisės imtis savarankiškai dirbančio asmens veiklos ir ja verstis, taip pat steigti ir valdyti įmones

Susitarimu saugoma teisė imtis savarankiškai dirbančio asmens veiklos ir ja verstis, taip pat steigti ir valdyti įmones pagal SESV 49 straipsnį tomis pačiomis sąlygomis, kokias priimančioji valstybė yra nustačiusi savo piliečiams.

Tačiau neturėtų būti laikoma, kad šiuo Susitarimu Jungtinės Karalystės piliečiams suteikiama galimybė remiantis Sąjungos teise teikti paslaugas kitose ES valstybėse narėse ar jose įsisteigti.

2.13.1.3. 25 straipsnio 1 dalies b punktas. Nuoroda į nebaigtinį 24 straipsnio 1 dalyje nurodytų teisių sąrašą

Savarankiškai dirbantys asmenys naudojami visu iš SESV 45 straipsnio ir Reglamento (ES) Nr. 492/2011 kylančių atitinkamų teisių spektru.

⁽¹⁾ Asmeniui, kuris priimančiojoje valstybėje narėje apsirūpina tam tikra infrastruktūra, reikalinga veiklai toje valstybėje narėje vykdyti (t. y. be kita ko, atidaro biurą, kontorą ar konsultavimo kabinetą), gali būti taikomos Sutarties nuostatos dėl laisvės teikti paslaugas, o ne nuostatos dėl įsisteigimo. Tai priklauso ne tik nuo paslaugos teikimo trukmės, bet ir nuo jos teikimo pastovumo, periodiškumo ar tęstinumo (Sprendimas *Gebhard*, C-55/94, 27 punktas).

2.13.2. 25 straipsnio 2 dalis. Savarankiškai dirbančio asmens vaiko teisė baigti mokslą

25 straipsnio 2 dalimi apsaugomi vaikai, kurių vienas iš tėvų ES arba Jungtinės Karalystės pilietis buvo darbuotojas, tačiau nustojo teisėtai gyventi vaiko priimančiojoje valstybėje pagal Susitarimo 24 straipsnio 2 dalį, kiek pagal ES Teisingumo Teismo išaiškinimą (Sprendimas *Czop ir Punakova*, C-147/11) tai numatyta ES teisės aktuose.

2.13.3. 25 straipsnio 3 dalis. Savarankiškai dirbančių pasienio darbuotojų teisės ir tų teisių apribojimai

Savarankiškai dirbantys pasienio darbuotojai turi tas pačias teises kaip ir pagal darbo sutartį dirbantys pasienio darbuotojai pagal Susitarimo 24 straipsnio 3 dalį, su tomis pačiomis išlygomis dėl aktualumo, kaip aprašyta gairėse dėl 25 straipsnio 1 dalies (pavyzdžiui, dėl atleidimo iš darbo).

2.14. 26 straipsnis. Pasienio darbuotojo teises patvirtinančio dokumento išdavimas

26 straipsnyje nustatoma darbo valstybės pareiga Susitarimu reglamentuojamiems pasienio darbuotojams jų prašymu išduoti jų statusą patvirtinantį dokumentą. Kartu 26 straipsnyje taip pat nustatyta, kad darbo valstybei leidžiama reikalauti, kad pasienio darbuotojai, kuriems taikomas Susitarimas, pateiktų prašymą išduoti tokį dokumentą.

Kitaip nei pagal Susitarimo 18 straipsnio 1 dalį išduodamu teisę gyventi šalyje patvirtinančiu dokumentu, šiuo dokumentu naujas gyventojų statusas nesuteikiamas – juo pripažįstama jau galiojanti ir tebegaliojanti teisė vykdyti ekonominę veiklą darbo valstybėje.

Kadangi pasienio darbuotojai reguliariai išvyksta iš darbo valstybės ir į ją vėl atvyksta, būtina, kad jiems kuo greičiau būtų išduotas jų statusą patvirtinantis dokumentas ir kad jiems atitinkamai nebūtų užkertama kelio pasibaigus pereinamajam laikotarpiui įgyvendinti savo teises ir jie galėtų lengvai įrodyti tas teises (ypač susijusias su sienos kirtimu pagal Susitarimo 14 straipsnį).

Prašymo pateikimo dieną nedirbantys pasienio darbuotojai turi teisę prašyti, kad jiems būtų išduotas dokumentas, jeigu jie išlaiko darbuotojo statusą pagal Susitarimo 24 straipsnio 3 dalį arba 25 straipsnio 3 dalį (tose nuostatose savo ruožtu nukreipiama į Direktyvos 2004/38/EB 7 straipsnio 3 dalį).

3 skyrius. Profesinės kvalifikacijos

Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies 3 skyriuje reglamentuojami į Susitarimo taikymo sritį patenkančių asmenų, kurie gavo profesinių kvalifikacijų pripažinimo priimančiojoje valstybėje arba atitinkamais atvejais darbo valstybėje patvirtinimą arba pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu jų profesinių kvalifikacijų pripažinimo procedūros dar nėra baigtos.

Tiems asmenims Susitarimu garantuojama:

- a) nacionalinių sprendimų, kuriais pripažįstamos jų Jungtinės Karalystės arba ES profesinės kvalifikacijos, galiojimas ir veiksmingumas (sprendimų tęstinumas), ir
- b) atitinkama jų teisė toliau verstis atitinkama profesija ir toliau vykdyti atitinkamą veiklą jų priimančiojoje valstybėje arba darbo valstybėje (pasienio darbuotojams).

Kita vertus, šiame skyriuje Jungtinės Karalystės piliečiams, patenkantiems į subjektinę Susitarimo taikymo sritį, negarantuojama ir nesuteikiama jokia vidaus rinkos teisė, susijusi su paslaugų teikimu į kitas ES valstybes nares nei jų priimančioji valstybė arba, atitinkamais atvejais, darbo valstybė.

Jungtinės Karalystės piliečiams, patenkantiems į subjektinę Susitarimo taikymo sritį, Susitarimu negarantuojama teisė remtis Sąjungos teise siekiant gauti papildomus savo profesinių kvalifikacijų pripažinimo patvirtinimus pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, nesvarbu, ar priimančiojoje valstybėje, darbo valstybėje ar bet kurioje kitoje ES valstybėje narėje.

Susitarimas nereglamentuoja, kaip bus vertinamos profesinės kvalifikacijos, kurios iki pereinamojo laikotarpio pabaigos buvo gautos Jungtinėje Karalystėje arba ES, tačiau kita šalis iki to dienos jų nebuvo pripažinusi ir nebuvo pradėta jų pripažinimo procedūra.

2.15. 27 straipsnis. Pripažįstamos profesinės kvalifikacijos

2.15.1. Bendrosios taisyklės

27 straipsnyje nurodomi pagal Susitarimą toliau galiojantys pripažinimo sprendimai, valstybės, kuriose šie sprendimai toliau galioja (priimančioji valstybė arba darbo valstybė), sprendimų tęstinumu besinaudojantys asmenys (asmenys, kuriems taikomas Susitarimas) ir sprendimų tęstinumo pasekmės atitinkamose valstybėse.

Kokių sprendimų tęstinumas užtikrinamas?

Iš esmės Susitarimo 27 straipsnis taikomas pripažinimo sprendimams, kurie buvo priimti pagal keturis konkrečius ES teisės aktus, t. y. Profesinių kvalifikacijų pripažinimo direktyvą (Direktyvą 2005/36/EB), Advokatų įsisteigimo direktyvą (Direktyvą 98/5/EB), Teisės aktų nustatyto audito direktyvą (Direktyvą 2006/43/EB) ir Toksiškų produktų direktyvą (Direktyvą 74/556/EEB).

2.15.2. 27 straipsnio 1 dalies a punktas ir 2 dalis. Pripažinimas pagal Profesinių kvalifikacijų direktyvą

Susitarimas įsisteigimo tikslais reglamentuoja visus tris Direktyvos 2005/36/EB III antraštinėje dalyje numatytus pripažinimo tipus:

- a) pripažinimą pagal bendrąją sistemą (Direktyvos 2005/36/EB 10 straipsnis ir tolesni straipsniai);
- b) pripažinimą remiantis profesine patirtimi (Direktyvos 2005/36/EB 16 straipsnis ir tolesni straipsniai) ir
- c) pripažinimą remiantis būtiniausių rengimo reikalavimų derinimu (Direktyvos 2005/36/EB 21 straipsnis ir tolesni straipsniai).

Šis pripažinimas – tai:

- Pagal Susitarimo 27 straipsnio 2 dalies a punktą: trečiųjų šalių išduotų profesinių kvalifikacijų, kurioms taikyta Direktyvos 2005/36/EB 3 straipsnio 3 dalis, pripažinimas.

Tai yra atvejai, kai ES valstybė narė arba Jungtinė Karalystė pripažįsta trečiosios šalies profesines kvalifikacijas, kurios anksčiau jau buvo pripažintos kitoje ES valstybėje narėje arba Jungtinėje Karalystėje pagal Direktyvos 2005/36/EB 2 straipsnio 2 dalį ir prilygintos šalies vidaus (ES arba Jungtinės Karalystės) kvalifikacijoms, nes jos turėtojas po pirmo pripažinimo ES valstybėje narėje arba Jungtinėje Karalystėje įgijo trejų metų profesinę patirtį versdamasis atitinkama profesija valstybėje (ES valstybėje narėje arba Jungtinėje Karalystėje), kuri pirmoji tas kvalifikacijas pripažino.

Todėl Susitarimas reglamentuoja ne pirmą trečiųjų šalių kvalifikacijų pripažinimą ES valstybėje narėje arba Jungtinėje Karalystėje, o tik vėlesnius pripažinimo atvejus ir tik tiek, kiek yra tenkinamos Direktyvos 2005/36/EB 3 straipsnio 3 dalyje numatytos sąlygos.

- Pagal 27 straipsnio 2 dalies b punktą: pagal Direktyvos 2005/36/EB 4f straipsnį priimti sprendimai, kuriais suteikiama teisė iš dalies užsiimti profesine veikla.
- Pagal 27 straipsnio 2 dalies c punktą: pripažinimo įsisteigimo tikslais sprendimai, priimti atliekant Europos profesinės kortelės elektroninę procedūrą.

Europos profesinės kortelės pripažinimo procedūros šiuo metu taikomos bendrosios priežiūros slaugytojams, farmacininkams, fizioterapeutams, kalnų gidams ir nekilnojamojo turto agentams.

Pažymėtina, kad Susitarimu užtikrinamas tik nuolatinis paties pripažinimo sprendimo galiojimas ir poveikis; juo neužtikrinama nuolatinė prieiga prie atitinkamų valdžios institucijų ir specialistų pagrindinio elektroninio tinklo (*Vidaus rinkos informacinės sistemos (IMI) Europos profesinės kortelės modulis*) (žr. Susitarimo 8 ir 29 straipsnius). Tačiau prieiga prie Europos profesinės kortelės internetinės sąsajos informaciniais tikslais specialistai galės naudotis netrukdomai.

Ypatingas Susitarimu įtvirtintas pripažinimo sprendimų, kuriems taikoma Direktyva 2005/36/EB, tęstinumo poveikis yra tas, kad visi kalbos žinių reikalavimai ir (arba) sveikatos draudimo fondų patvirtinimas, kurio gali pareikalauti priimančioji valstybė, ir toliau bus vertinami atsižvelgiant į atitinkamas Direktyvos 2005/36/EB, t. y. jos 53 ir 55 straipsnių, nuostatas.

2.15.3. 27 straipsnio 1 dalies b punktas. Pripažinimas pagal Advokatų įsisteigimo direktyvą

Susitarimu užtikrinamas į jo taikymo sritį patenkantiems asmenims priimtų sprendimų, pagal kuriuos ES arba Jungtinės Karalystės advokatai įgijo teisę verstis advokato profesija priimančiojoje valstybėje arba darbo valstybėje pagal Direktyvos 98/5/EB 10 straipsnio 1 ir 3 dalis (pagal jas sudaromos palankesnės galimybės nuolat verstis advokato profesija kitoje valstybėje narėje, negu ta, kurioje buvo įgyta kvalifikacija) tęstinumas.

Tęstinumo poveikis ES piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių atžvilgiu yra tas, kad atsisakoma bet kokio vietos pilietybės reikalavimo, kuriuo gali būti ribojama galimybė verstis advokato profesija priimančiojoje valstybėje ar darbo valstybėje.

Tęstinumo poveikis galioja tik priimančiojoje valstybėje ar darbo valstybėje.

Taigi, kiek tai susiję su Jungtinės Karalystės advokatais, Susitarimu nenumatyta, kad Jungtinės Karalystės piliečiams, kurie gali būti pasinaudoję šiomis nuostatomis bet kurioje ES valstybėje narėje, dvi aktualios Sąjungos teisės direktyvos, t. y. Direktyva 77/246/EEB ir Direktyva 98/5/EB, būtų taikomos už atitinkamos priimančiosios valstybės ar darbo valstybės ribų.

2.15.4. 27 straipsnio 1 dalies c punktas. *Pripažinimas pagal Teisės aktų nustatyto audito direktyvą*

Kalbant apie asmenis, patenkančius į subjektinę Susitarimo taikymo sritį, teisės aktų nustatytą auditą atliekančių auditorių, kurių kvalifikacija iš pradžių buvo patvirtinta ES arba Jungtinėje Karalystėje pagal Direktyvos 2006/43/EB 14 straipsnį, kvalifikacijos patvirtinimas priimančiojoje valstybėje arba darbo valstybėje ir toliau turės poveikį priimančiojoje valstybėje arba darbo valstybėje, o naudos gavėjai ir toliau turės teisę verstis šia profesija.

2.15.5. 27 straipsnio 1 dalies d punktas. *Pripažinimas pagal Toksiškų produktų direktyvą*

Kalbant apie asmenis, patenkančius į subjektinę Susitarimo taikymo sritį, priimančiojoje valstybėje arba darbo valstybėje pagal atitinkamas Direktyvos 74/556/EEB nuostatas gautas kvalifikacijos patvirtinimas įsisteigimo tikslais pagal Susitarimą ir toliau turės poveikį.

2.15.6. *Bendras poveikis*

27 straipsnyje nurodytas tęstinumo poveikis reiškia, kad įsisteigę naudos gavėjai bus prilyginami savo priimančiosios valstybės ar atitinkamai darbo valstybės piliečiams – bus suvienodintos jų galimybės imtis atitinkamos profesinės veiklos ir verstis atitinkama profesija tose teritorijose.

Tačiau toks prilyginimas nereiškia, kad pagal Sąjungos teisę naudos gavėjams bus suteikta kokia nors kita bendrosios rinkos teisė teikti paslaugas kitose teritorijose negu tos, kurioms taikomas šis konkretus tęstinumo poveikis.

2.16. **28 straipsnis. Nebaigtos profesinių kvalifikacijų pripažinimo procedūros**

2.16.1. *Taikymo sritis*

28 straipsnio subjektinė ir materialinė taikymo sritis yra analogiška 27 straipsniui ir apima visus aktualius prašymus pripažinti profesines kvalifikacijas, kurie buvo oficialiai pateikti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ir pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu tebėra neišnagrinėti. Visos tokios nebaigtos procedūros (įskaitant bet kokią kompensavimo priemonę, kurios gali pririekti) bus toliau vykdomos ir baigiamos pagal atitinkamuose ES teisės aktuose numatytas taisykles ir procedūras, kol kompetentinga institucija priims galutinį sprendimą.

Reikia paminėti du konkrečius aspektus:

- 28 straipsnis taikomas ne tik nebaigtoms administracinėms procedūroms, bet ir visoms teisminėms bei apskundimo procedūroms, kurios gali būti pradėtos pasibaigus pereinamajam laikotarpiui. Ši nuostata taip pat apima bet kokią atitinkamą teismo procesą, kuris pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu dar nėra baigtas.
- Kalbant apie neišnagrinėtus prašymus pripažinti kvalifikacijas pagal Europos profesinės kortelės procesą, 28 straipsnio antroje pastraipoje patvirtinama, kad jos turi būti baigiamos pagal atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas.

Tiek, kiek pasibaigus pereinamajam laikotarpiui iki atitinkamo Europos profesinės kortelės proceso užbaigimo bus reikalinga nuolatinė prieiga prie atitinkamo pagrindinio elektroninio tinklo (IMI modulio), į Susitarimo 29 straipsnio 2 dalį yra įtraukta speciali nuostata, kuria sudaroma galimybė gauti ribotą prieigą prie IMI modulio.

2.16.2. *Poveikis*

Proceso, kuris turi būti baigtas pagal 28 straipsnį, poveikis turėtų būti tapatus pirmiau apibūdintam pripažinimo sprendimų, kurių tęstinumas užtikrinamas pagal Susitarimo 27 straipsnį, poveikiui.

2.17. **29 straipsnis. Administracinis bendradarbiavimas profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje**

2.17.1. *Kompetentingų institucijų pareiga bendradarbiauti*

29 straipsnio 1 dalimi užtikrinama, kad Jungtinės Karalystės ir ES valstybių narių kompetentingos institucijos toliau privalėtų laikytis bendrosios pareigos bendradarbiauti visų nebaigtų pripažinimo prašymų, kuriems taikomas Susitarimo 28 straipsnis, nagrinėjimo laikotarpiu.

Šia nuostata taip pat bendrai atsisakoma taikyti bet kurią nacionalinę nuostatą, kuri galėtų sukliudyti su užsienio valstybių valdžios institucijomis keistis aktualia informacija apie pareiškėjus, jų profesines kvalifikacijas ir bendrą bei profesinį elgesį, kol bus pripažintos jų profesinės kvalifikacijos ir jie bus įtraukti į savo priimančiosios valstybės arba darbo valstybės atitinkamą profesiją.

Tokia pareiga ir atsisakymas būtini siekiant užtikrinti, kad pripažinimo proceso metu būtų tinkamai valdomos viešojo saugumo problemos.

2.17.2. Ribota prieiga prie IMI po išstojimo

Kaip jau minėta, 29 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta laikina nuo Susitarimo 8 straipsnio nukrypti leidžianti nuostata, kuria Jungtinės Karalystės valdžios institucijoms sudaromos sąlygos su Europos profesine kortele susijusiais tikslais naudotis IMI moduliui, kol to reikia siekiant užbaigti pripažinimo procesą, nebaigtą pereinamojo laikotarpio pabaigoje.

Taip naudotis moduliui galima ne ilgiau kaip 9 mėnesius nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos – atsižvelgiant į griežtus atitinkamų procesų terminus iki to laiko visi minėti procesai bus užbaigti.

3. III antraštinė dalis. Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas

Socialinės apsaugos koordinavimo srityje esama trijų kategorijų asmenų:

1. asmenys, kuriems taikomos ir pagal Susitarimo 30 straipsnį toliau bus taikomos Reglamente (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo ir Reglamente (EB) Nr. 987/2009, nustatančiame Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką, įtvirtintos koordinavimo taisyklės;
2. asmenys, kuriems, remiantis Susitarimo 32 straipsniu, dėl ypatingų aplinkybių toliau taikoma arba ateityje taps taikoma tik tam tikra koordinavimo taisyklių dalis;
3. į Susitarimo taikymo sritį nepatenkantys asmenys, kuriems Jungtinės Karalystės ir Sąjungos tarpusavio santykiuose koordinavimo taisyklės nebus taikomos.

3.1. 30 straipsnis. Į taikymo sritį patenkantys asmenys

3.1.1. Bendrosios pastabos

Susitarimo 30 straipsnyje nustatomi asmenys, kuriems bus taikomos visos socialinės apsaugos koordinavimo taisyklės:

- 1 dalyje išvardijami įvairūs reglamentuojami atvejai, kai asmenys atsiduria tarpvalstybinėje socialinės apsaugos padėtyje, susijusia su Jungtine Karalyste ir ES valstybe nare,
- 2 dalyje nustatytas 30 straipsnio 1 dalies taikymo šiems asmenims terminas,
- 3 dalyje įtvirtinta likusius atvejus apimanti nuostata, pagal kurią asmenys, patenkantys į Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies subjektinę taikymo sritį, patenka ir į III dalies taikymo sritį, net jeigu 30 straipsnio 1 dalis jiems netaikoma arba nebetaikoma,
- 4 dalyje nustatytas 30 straipsnio 3 dalies taikymo šiems asmenims terminas,
- 5 dalyje paaiškinta, kad šeimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims 30 straipsnis taikomas tik tuo atveju, jeigu iš minėto jų statuso kyla teisės ir pareigos pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004.

Kaip nurodyta Susitarimo 31 straipsnio 2 dalyje, šioje antraštinėje dalyje vartojamos sąvokos turi būti aiškinamos remiantis Reglamente (EB) Nr. 883/2004 vartojamomis sąvokomis.

Susitarimo 30 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys, kuriems taikomi ES valstybės narės arba Jungtinės Karalystės teisės aktai. Ši padėtis turi būti nustatoma pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 II antraštinės dalies kolizines normas.

Socialinės apsaugos koordinavimo subjektinė taikymo sritis yra būdinga tik Susitarimo antros dalies III antraštinei daliai ir nebūtinai atitinka II antraštinės dalies atitinkamą subjektinę taikymo sritį. Pavyzdžiui, gali būti aplinkybių, kai asmenys, nepatenkantys į II antraštinės dalies taikymo sritį, vis tiek patenka į III antraštinės dalies taikymo sritį (pavyzdžiui, tie, kuriems taikomas Susitarimo 32 straipsnis).

Kadangi Susitarimo antros dalies II ir III antraštinių dalių tikslai yra skirtingi, Susitarimo antros dalies abiejose antraštinėse dalyse vartojami terminai (pavyzdžiui, sąvokos „gyvenamoji vieta“, „pasienio darbuotojas“ ar „komandiravimas“) gali turėti skirtingą reikšmę, priklausomai nuo Sąjungos teisės nuostatų, pagal kurias jos taikomos, skirtingų subjektinių taikymo sričių ir nuo to, kaip jas išaiškino ES Teisingumo Teismas.

Pavyzdžiui, šio Susitarimo antros dalies III antraštinėje dalyje vartojama sąvoka „įprastinė gyvenamoji vieta“ turi būti aiškinama taip, kaip ji apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 883/2004 1 straipsnio j punkte (vieta, kurioje asmuo paprastai gyvena) ir papildomai paaiškinta Reglamento (EB) Nr. 987/2009 11 straipsnyje (toliau – įprastinė gyvenamoji vieta). Daugiau informacijos apie sąvoką „įprastinė gyvenamoji vieta“, vartojamą socialinės apsaugos koordinavimo taisyklėse, galima rasti Socialinės apsaugos sistemų koordinavimo administracinės komisijos patvirtintame Darbuotojams Europos Sąjungoje, Europos ekonominėje erdvėje ir Šveicarijoje taikytinų teisės aktų nustatymo praktiniame vadove. Ši sąvoka pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004 turi kitokią prasmę ir neturėtų būti painiojama su šio Susitarimo antros dalies II antraštinėje dalyje vartojama „gyvenamosios vietos“ samprata, kuri „pasiskolinta“ iš Direktyvos 2004/38/EB III skyriaus.

Pavyzdys, kai ES teisės aktuose įtvirtintos dvi „gyvenamosios vietos“ sampratos viena kitos neatitinka, yra susijęs su studentų padėtimi. Pagal socialinės apsaugos koordinavimo taisykles studentų įprastinė gyvenamoji vieta iš esmės lieka jų kilmės valstybėje narėje, o studijų metu jie valstybėje narėje gyvena laikinai. Kartu studentai Direktyvos 2004/38/EB sąlygomis turi teisę gyventi toje valstybėje narėje, kurioje jie studijuoja.

Dar vienas pavyzdys Susitarimo antros dalies II ir III antraštinių dalių ryšiui pavaizduoti būtų situacija, kai Kroatijos pilietis, kuris:

- pereinamojo laikotarpio pabaigoje dirba ir įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje,
- 2022 m. pagal Susitarimo 16 straipsnį įgyja teisę nuolat gyventi Jungtinėje Karalystėje,
- 2025 m. grįžta į Kroatiją, pradeda ten dirbti ir perkelia ten savo įprastinę gyvenamąją vietą,
- kartu penkerius metus iš eilės išlaiko teisę nuolat gyventi Jungtinėje Karalystėje pagal Susitarimo Antros dalies II antraštinę dalį.

Kol tas Kroatijos pilietis pagal Susitarimo antros dalies II antraštinės dalį išlaiko teisę nuolat gyventi Jungtinėje Karalystėje, jis turi teisę naudotis III antraštinės dalies nuostatomis, jeigu jis grįžta į Jungtinę Karalystę. Be to, kol tas pilietis išlaiko teisę nuolat gyventi Jungtinėje Karalystėje, jis turi teisę ten perkelti socialinės apsaugos išmokas (pavyzdžiui, bedarbio pašalpas, jeigu jis yra darbo ieškantis asmuo) arba teisę Jungtinėje Karalystėje naudotis savo Europos sveikatos draudimo kortele.

Atskirai nuo minėtų dviejų gyvenamosios vietos sampratų, trečiųjų šalių piliečių, kuriems taikoma Susitarimo dėl išstojimo antros dalies III antraštinė dalis, teisė gyventi šalyje turėtų būti suvokiama kaip teisinė gyvenamoji vieta pagal Sąjungos antrinės arba vidaus teisės aktus.

Asmenims, kuriems taikoma Susitarimo III antraštinė dalis, Reglamente (EB) Nr. 883/2004 išdėstytų koordinavimo taisyklių taikymas pagal III antraštinę dalį pats savaime nereiškia teisės persikelti į priimančiąją valstybę ar ten gyventi. Tokioje padėtyje esantiems asmenims minėtas koordinavimo taisyklių taikymas lemia tik teisinius socialinės apsaugos galiojimo padarinius. Pavyzdžiui, remiantis Susitarimu, pasibaigus pereinamajam laikotarpiui iš Jungtinės Karalystės arba į Jungtinę Karalystę nebebus galima komandiruoti darbuotojų paslaugoms teikti.

3.1.2. 30 straipsnio 1 dalis. Subjektinė taikymo sritis (bendroji nuostata)

3.1.2.1. 30 straipsnio 1 dalis

Susitarimo 30 straipsnio 1 dalyje nurodytos šios asmenų kategorijos:

- ES piliečiai – ES valstybių narių piliečiai,
- Jungtinės Karalystės piliečiai – kaip apibrėžta pagal Jungtinės Karalystės teisės aktus,
- asmenys be pilietybės ir pabėgėliai, įprastai gyvenantys ES valstybėje narėje arba Jungtinėje Karalystėje,
- trečiųjų šalių piliečiai, teisėtai gyvenantys ES valstybėje narėje arba Jungtinėje Karalystėje,
- minėtų kategorijų asmenų šeimos nariai ir maitintojo netekę asmenys.

Šie asmenys patenka į Susitarimo antros dalies III antraštinės dalies taikymo sritį, jeigu jie atitinka šio straipsnio 1 dalyje bendrai nustatytas sąlygas:

- **A ir b punktai:** ES piliečiai, kuriems pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai, ir atvirksčiai (neatsižvelgiant į atitinkamo asmens įprastinę gyvenamąją vietą). Tai yra bet kuris asmuo, kuriam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai arba valstybės narės teisės aktai pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 II antraštinę dalį, įskaitant to reglamento 11 straipsnio 2 dalyje nurodytus atvejus.

- **C ir d punktai:** ES piliečiai, kuriems pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu taikomi ES valstybės narės teisės aktai (taip pat kaip ir pagal pirmiau išdėstytą punktą) ir kurie įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje, ir atvirkščiai.
- **E punktas:** ES piliečiai, kurie pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu Jungtinėje Karalystėje vykdo apmokamą veiklą, tačiau jiems pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 II antraštinę dalį taikomi ES valstybės narės teisės aktai, ir atvirkščiai. Reglamento 11 straipsnio 2 dalyje paminėtų išmokų gavimas tuo tikslu turi būti laikomas apmokamos veiklos vykdymu. Ši nuostata taikoma neatsižvelgiant į įprastinę gyvenamąją vietą.
- **F punktas:** pabėgėliai ir asmenys be pilietybės, esantys vienoje iš minėtų padėčių, su papildoma sąlyga, kad jie Jungtinėje Karalystėje arba ES valstybėje narėje gyvena teisėtai.
- **G punktas:** trečiųjų šalių piliečiai, esantys vienoje iš minėtų padėčių, su papildoma sąlyga, kad jie (pagal ES antrinės arba vidaus teisės aktus) Jungtinėje Karalystėje arba ES valstybėje narėje gyvena teisėtai ir yra tarpvalstybinėje padėtyje, kuri apima ES valstybę narę ir Jungtinę Karalystę. Tai netaikoma, jeigu atitinkama ES valstybė narė yra Danija. Trečiųjų šalių piliečiams, kurių padėtis turi tarpvalstybinių elementų, apimančių ES valstybes nares, tačiau neapimančių Jungtinės Karalystės, taikomas ne šio Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies g punktas, o Reglamentas (ES) Nr. 1231/2010, kuriuo išplečiamas Reglamento (EB) Nr. 883/2004 ir Reglamento (EB) Nr. 987/2009 taikymas trečiųjų šalių piliečiams, kuriems tie reglamentai dar netaikomi tik dėl jų pilietybės.
- **A–g punktai:** vieno iš asmenų, paminėtų kuriame nors iš pirmiau išdėstytų punktų, šeimos nariai (kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 883/2004 1 straipsnio i punkte), neatsižvelgiant į jų pilietybę (daugiau informacijos galima rasti šio skyriaus pabaigoje). Taip pat į taikymo sritį patenka šeimos nariai, gimę pasibaigus pereinamajam laikotarpiui (pavyzdžiui, naujagimis arba naujas partneris), kurie gyvena su teisės turėtoju ir yra padėtyje, kuriai taikoma Susitarimo 30 straipsnio 1 dalis.
- **A–g punktai:** vieno iš asmenų, paminėtų kuriame nors iš pirmiau išdėstytų punktų, t. y. maitintojo netekę asmenys, kai miręs asmuo pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu atitiko sąlygas ir mirė pasibaigus pereinamajam laikotarpiui. Jeigu taip nėra, maitintojo netekęs asmuo gali turėti teisę tik į Susitarimo 32 straipsnyje numatytas išmokas.

3.1.2.2. Atvejų, kuriems taikoma 30 straipsnio 1 dalis, pavyzdžiai

Į 30 straipsnio 1 dalies taikymo sritį patenka, pavyzdžiui, asmuo, kuris pereinamojo laikotarpio pabaigoje yra:

— *A ir b punktai:*

1. Jungtinės Karalystės pilietis, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu persikeliantis į Portugaliją, ten įprastai gyvenantis ir dirbantis kartu su Portugalijoje gyvenančiais šeimos nariais (jiems pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą taikomi Portugalijos teisės aktai);
2. Lenkijos pilietis, įprastai gyvenantis ir dirbantis Jungtinėje Karalystėje (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai), kartu su Lenkijoje gyvenančiais šeimos nariais;
3. 1990 m. Maltoje gimęs ir Maltos pilietybės neturintis Jungtinės Karalystės pilietis, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu įprastai gyvenantis ir dirbantis Maltoje, kartu su šeimos nariais (jiems pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą taikomi Maltos teisės aktai);
4. Jungtinės Karalystės pilietis, įprastai gyvenantis Jungtinėje Karalystėje, dirbantis Belgijoje ir bent kartą per savaitę grįžtantis namo (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą taikomi Belgijos teisės aktai);
5. Prancūzijos pilietis, įprastai gyvenantis Prancūzijoje, dirbantis Jungtinėje Karalystėje ir du kartus per mėnesį grįžtantis namo (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai);
6. Jungtinės Karalystės pilietybę turintis pilotas, kurio pagrindinė buvimo vieta yra Vokietijoje, skraidantis po visą Europos Sąjungą (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 5 dalį taikomi Vokietijos teisės aktai); pagrindinė buvimo vieta turi būti nustatoma pagal Reglamentą (EB) Nr. 3922/91;
7. veiklos nevykdantis Bulgarijos pilietis, įprastai gyvenantis Jungtinėje Karalystėje ir ten ieškantis darbo (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai);

8. Prancūzijos pilietis, niekada nedirbęs Jungtinėje Karalystėje, gaunantis pensiją tik iš Prancūzijos ir įprastai gyvenantis Jungtinėje Karalystėje (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai, pagal to paties reglamento 24 ir 29 straipsnius už ligos išmokas atsakinga Prancūzija);
9. Jungtinės Karalystės pilietybę turintis pensininkas, gaunantis pensijas iš Jungtinės Karalystės ir Ispanijos ir įprastai gyvenantis Ispanijoje (jam pagal 11 straipsnio 3 dalies e punktą taikomi Ispanijos teisės aktai, ligos išmokas pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 23 ir 29 straipsnius moka Ispanija);
10. Švedijos pilietybę turintis studentas, įprastai gyvenantis Jungtinėje Karalystėje, iš Jungtinės Karalystės gaunantis stipendiją, iš kurios padengia visas išlaidas, nuomojasi Jungtinėje Karalystėje butą ir ten praleidžia visas darbo dienas ir savaitgalius (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai);
11. Jungtinėje Karalystėje dirbanti Lenkijos pilietė, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos laikinai grįžusi į Lenkiją gimdyti, pradeda gauti Jungtinės Karalystės skiriamas motinystės išmokas (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 2 dalį ir 3 dalies a punktą jai taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai); po motinystės atostogų ji galėtų vėl pradėti dirbti Jungtinėje Karalystėje ir jai toliau būtų taikoma Susitarimo 30 straipsnio 1 dalis;
12. Jungtinės Karalystės piliečio – maitintojo – netekę asmenys, kai Jungtinės Karalystės pilietis pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu dirba Prancūzijoje (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą jam taikomi Prancūzijos teisės aktai); jis miršta 2023 m.; Susitarimo 30 straipsnio 1 dalis taikoma asmenims, dėl jo mirties gaunantiems Prancūzijos maitintojo netekimo išmokas, neatsižvelgiant į maitintojo netekusių asmenų pilietybę ir į tai, ar jie gyvena Jungtinėje Karalystėje, ar ES valstybėje narėje.

— C ir d punktai:

1. Nyderlandų pilietis, įprastai gyvenantis Jungtinėje Karalystėje, dirbantis Nyderlanduose ir bent kartą per savaitę grįžtantis namo (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą taikomi Nyderlandų teisės aktai);
2. Jungtinės Karalystės pilietis, su visa šeima įprastai gyvenantis Prancūzijoje, dirbantis Jungtinėje Karalystėje ir du kartus per mėnesį grįžtantis į Prancūziją (jam pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai);
3. Vokietijos pilietis, įprastai gyvenantis Jungtinėje Karalystėje, vykstantis dirbti sezoninio darbo Vokietijoje laikotarpiui, kuris baigiasi vėliau negu pereinamasis laikotarpis (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą jam taikomi Vokietijos teisės aktai);
4. Rumunijos diplomatas, dirbantis savo ambasadoje Jungtinėje Karalystėje ir ten įprastai gyvenantis – jis išnuomojo savo namą Rumunijoje ir kartu su šeima persikėlė į Jungtinę Karalystę (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies b punktą jam taikomi Rumunijos teisės aktai);

— E punktas:

1. Suomijos diplomatas, dirbantis savo šalies ambasadoje Jungtinėje Karalystėje, įprastai gyvenantis Suomijoje, jo šeima gyvena Suomijoje, o diplomatas ten praleidžia visas atostogas (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies b punktą jam taikomi Suomijos teisės aktai);
2. Kroatijos pilietis, pagal reglamento 12 straipsnį siunčiamas į Jungtinę Karalystę šešių mėnesių mokymams, kurie baigiasi vėliau negu pereinamasis laikotarpis (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 12 straipsnį jam taikomi Kroatijos teisės aktai);
3. Maltos pilietis, dirbantis jūroje su Jungtinės Karalystės vėliava plaukiojančiame laive (ši padėtis turi būti *mutatis mutandis* vertinama kaip apmokamos veiklos vykdymas Jungtinės Karalystės teritorijoje), įprastai gyvenantis Maltoje, o už minėtą veiklą jam atlygina įmonė, kurios registruota buveinė ar verslo vieta yra Maltoje (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 4 dalį jam taikomi Maltos teisės aktai);
4. Belgijos pilietis, įprastai gyvenantis Belgijoje ir paprastai vykdamas veiklą kaip pagal darbo sutartį ir (arba) savarankiškai dirbantis asmuo Belgijoje ir Jungtinėje Karalystėje (jeigu pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 13 straipsnį jam taikomi Belgijos teisės aktai);

5. Portugalijos pilietis, įprastai gyvenantis Portugalijoje, dirbantis ir Portugalijoje (nepagrindinė veiklos dalis), ir Jungtinėje Karalystėje, pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 16 straipsniu grindžiamą susitarimą dėl išimčių šiam asmeniui taikomi Portugalijos teisės aktai. Šis asmuo į taikymo sritį patenka bent jau iki to laiko, kuris nurodytas Susitarimo 16 straipsnyje.

30 straipsnio 1 dalis taip pat taikoma asmenims be pilietybės ir pabėgėliams, taip pat trečiųjų šalių piliečiams, teisėtai gyvenantiems ES valstybėse narėse arba Jungtinėje Karalystėje, tol, kol jie yra vienoje iš Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies a–e punktuose nurodytų padėčių. Taigi, pavyzdžiui:

1. 30 straipsnio 1 dalis taikoma Pakistano piliečiui, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu teisėtai gyvenančiam Jungtinėje Karalystėje ir dirbančiam Prancūzijoje (pagal Reglamento (EEB) Nr. 1408/71, kuris buvo taikomas taikant Reglamentą (EEB) Nr. 859/2003, kurį taikant dalyvauja Jungtinė Karalystė, 13 straipsnio 2 dalies a punktą tam asmeniui taikomi Prancūzijos teisės aktai);
2. Maroko piliečiui, teisėtai gyvenančiam Belgijoje ir dirbančiam Belgijoje ir Jungtinėje Karalystėje (pagal Reglamento (EEB) Nr. 1408/71, kuris buvo taikomas taikant Reglamentą (EEB) Nr. 859/2003, 14 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktį tam asmeniui taikomi Belgijos teisės aktai);
3. tačiau Susitarimo 30 straipsnio 1 dalis netaikoma Indijos piliečiui, teisėtai gyvenančiam Jungtinėje Karalystėje, kurio padėtis nėra susijusi su jokia ES valstybe nare. Ši dalis taip pat netaikoma Meksikos piliečiui, pereinamojo laikotarpio pabaigoje teisėtai negyvenančiam Jungtinėje Karalystėje ar ES valstybėje narėje.

30 straipsnio 1 dalis taip pat taikoma vienoje iš to straipsnio 1 dalyje paminėtų padėčių esančių asmenų šeimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims. Be to, šeimos narių teisės skirtingai reglamentuojamos pagal Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies d ir e punktus, kurių taikymo sritis kitokia, kiek tai susiję, pavyzdžiui, su vaikais, gimusiais pasibaigus pereinamajam laikotarpiui (žr. gaires dėl 32 straipsnio 1 dalies d ir e punktų).

Nebūtina, kad šeimos nariai ar maitintojo netekę asmenys patys būtų tarpvalstybinėje padėtyje. Pavyzdžiui, pereinamojo laikotarpio pabaigoje Jungtinėje Karalystėje dirbusio ir vėliau ten mirusio Čekijos piliečio – maitintojo – netekę asmenys gali būti niekada neišvykę iš Čekijos. Tačiau šiems maitintojo netekusiems asmenims bus taikoma Susitarimo 30 straipsnio 1 dalis. 30 straipsnio 1 dalyje tik reikalaujama, kad miręs asmuo būtų buvęs vienoje iš ten numatytų padėčių (pavyzdžiui, ES pilietis, kuriam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai), tačiau panaši sąlyga jo, kaip maitintojo, netekusiems asmenims nenustatyta. Šis nuostatų taikymas yra susijęs su teisėmis, kurios maitintojo netekusiems asmenims arba šeimos nariams yra suteikiamos pagal socialinės apsaugos koordinavimo taisykles.

Šeimos nariai ir maitintojo netekę asmenys šias iš socialinės apsaugos koordinavimo taisyklių kildinamas teises turi kaip šeimos nariai – atitinkamai, maitintojo netekę asmenys.

Susitarimo 30 straipsnio 1 dalis netaikoma asmenims, kurie pereinamojo laikotarpio pabaigoje yra nacionalinėje padėtyje (pavyzdžiui, Graikijos piliečiui, kuris visada dirbo ir gyveno Graikijoje). Jeigu šie asmenys ateityje nuspręš persikelti į Jungtinę Karalystę, tai bus laikoma būsimu judėjimu, kuriam Susitarimas netaikomas.

3.1.3. 30 straipsnio 2 dalis. Sąvokos „be pertraukų“ reikšmė

Susitarimu užtikrinama, kad reglamentai (EB) Nr. 883/2004 ir (EB) Nr. 987/2009 būtų taikomi tol, kol atitinkama padėtis lieka nepakitusi arba asmenys tebėra padėtyje, tuo pačiu metu be pertraukų apimančioje ir Jungtinę Karalystę, ir ES valstybę narę. Padėties pasikeitimu turi būti laikomas ne kiekvienas atitinkamo asmens padėties pasikeitimas. Šio Susitarimo 30 straipsnio 1 dalyje nurodytoms įvairioms kategorijoms pasikeitus iš vienos į kitą, asmuo išlaiko į šio Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies taikymo sritį patenkančio asmens, kuriam taikomi reglamentai (EB) Nr. 883/2004 ir (EB) Nr. 987/2009, statusą. Žinoma, jeigu toks pasikeitimas įvyksta, šio Susitarimo 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta sąlyga, kurioje daroma nuoroda į padėtį „pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu“, negali būti taikoma. Tarpvalstybiniais atvejais sąvoka „be pertraukų“ turi būti suvokiama taip lanksčiai, kad neigiamo poveikio nedarytų ir trumpi laikotarpiai tarp dviejų padėčių, pavyzdžiui, vienas mėnuo prieš pradėdant dirbti pagal naują sutartį (pagal analogiją žr. Sprendimą Klaus, C-482/93).

Pavyzdžiui, Lenkijos piliečiui, kuris pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu gyvena Jungtinėje Karalystėje ir ten dirba Jungtinės Karalystės darbdaviui, ir toliau bus taikoma 30 straipsnio 1 dalis:

1. tol kol padėtis bus nepakitusi;

2. net jeigu padėtis pasikeis, jeigu jis ir toliau bus vienoje iš šio Susitarimo 30 straipsnio 1 dalyje nurodytų padėčių. Taigi, asmuo patenka į taikymo sritį, jeigu jis, pavyzdžiui:
 - a. toliau dirba Jungtinės Karalystės darbdaviui, tačiau pradeda dirbti papildomą darbą Prancūzijoje (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 13 straipsnį jam taikomi Jungtinės Karalystės arba Prancūzijos teisės aktai, priklausomai nuo to, ar pagrindinė veiklos dalis atliekama Jungtinėje Karalystėje);
 - b. toliau dirba Jungtinės Karalystės darbdaviui, tačiau perkelia savo įprastinę gyvenamąją vietą į Prancūziją (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą jam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai);
 - c. toliau dirba Jungtinės Karalystės darbdaviui ir išvyksta atostogų į Portugaliją;
 - d. nustoja dirbti Jungtinės Karalystės darbdaviui ir pradeda dirbti Prancūzijoje, tačiau toliau įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą jam taikomi Prancūzijos teisės aktai);
 - e. nutraukia darbo sutartį ir sudaro naują darbo sutartį su Airijos darbdaviu, tačiau darbas ir toliau atliekamas Jungtinėje Karalystėje (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą jam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai);
 - f. tampa bedarbiu, negauna bedarbčio pašalpos ir toliau įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą jam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai);
 - g. tampa bedarbiu, iš Jungtinės Karalystės gauna bedarbčio pašalpą ir perkelia šią pašalpą į Lenkiją, o kartu ten ieško darbo pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 64 straipsnį; po nesėkmingų darbo paieškų Lenkijoje grįžta į Jungtinę Karalystę, toliau gauna bedarbčio pašalpą ir ten ieško darbo (pagal 11 straipsnio 3 dalies a punktą ir 11 straipsnio 2 dalį jam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai);
 - h. nutraukia sutartį ir įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje, laukdamas, kol jam sueis pensinis amžius (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą jam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai).

Tačiau tokioje padėtyje esantiems asmenims Susitarimo 30 straipsnio 1 dalis nebetaikoma, jeigu jie nebedirba Jungtinėje Karalystėje ir pakeičia savo įprastinę gyvenamąją vietą į Lenkiją (arba bet kurią kitą ES valstybę narę). Pavyzdžiui, Lenkijos pilietis, perkeliantis Jungtinės Karalystės bedarbčio pašalpą į Lenkiją, ten susiranda darbą ir į Lenkiją perkelia savo įprastinę gyvenamąją vietą. Tokiu atveju jis nebėra padėtyje, apimančioje Jungtinę Karalystę, tačiau nedaroma poveikio teisei, kuri gali kilti iš Susitarimo 30 straipsnio 3 dalies.

Asmuo iš vienos 30 straipsnio 1 dalies a–e punktuose nurodytos padėties gali atsidurti kurioje nors kitoje iš tų punktuose nurodytoje padėtyje, tačiau jis vis tiek patenka į 30 straipsnio 2 dalies taikymo sritį. Pavyzdžiui:

1. Austrijos valstybės tarnautojas, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu įprastai gyvenantis Austrijoje ir Jungtinėje Karalystėje dirbantis Austrijos administracijai, patenka į 30 straipsnio 1 dalies e punkto taikymo sritį (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies b punktą jam taikomi Austrijos teisės aktai), jeigu:
 - 2023 m. pasibaigus jo delegavimui, jis atsistatydina iš Austrijos administracijos ir Jungtinėje Karalystėje dirba vokiečių kalbos mokytoju, ten perkelia ir savo įprastinę gyvenamąją vietą – pagal Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies a punktą jis ir toliau patenka į Susitarimo taikymo sritį (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą jam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai),
 - būdamas nepatenkintas naujuoju darbu, jis vėl išeina iš darbo ir įsidarbina Prancūzijos mokykloje, o jo įprastinė gyvenamoji vieta lieka Jungtinė Karalystė – tokiu atveju jis tebėra padėtyje, vienu metu apimančioje ir Jungtinę Karalystę, ir ES valstybę narę, kaip nurodyta Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies c punkte (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą jam taikomi Prancūzijos teisės aktai).
2. Jungtinės Karalystės pilietis, įprastai gyvenantis Jungtinėje Karalystėje, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu tuo pačiu metu dirba Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje, Prancūzijoje įsisteigusiam darbdaviui:
 - a) iš pradžių jis pagrindinę veiklos dalį atlieka ne Jungtinėje Karalystėje, o Prancūzijoje, ir patenka į Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo sritį (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 13 straipsnio 1 dalies b punktą jam taikomi Prancūzijos teisės aktai);

- b) po kelerių metų jis pradeda pagrindinę veiklos dalį vykdyti Jungtinėje Karalystėje, tačiau toliau dirba Prancūzijoje ir patenka į Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies e punkto taikymo sritį (pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 13 straipsnio 1 dalies a punktą jam taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai).

Taigi, taikytinų teisės aktų pasikeitimas pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 II antraštinės dalies kolizines normas pats savaime nereiškia, kad asmuo nebepatenka į Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies taikymo sritį – ši dalis jam taikoma, kol atitinkamas asmuo tebėra vienoje iš ten nurodytų padėčių.

3.1.4. 30 straipsnio 3 dalis. Subjektinė taikymo sritis (likusius atvejus apimanti nuostata)

30 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta likusius atvejus apimanti nuostata, kuria remiantis asmenims, pagal 10 straipsnį patenkantiems į Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies subjektinę taikymo sritį, tačiau nepatenkantiems arba nebepatenkantiems į 30 straipsnio 1 dalies a–e punktų taikymo sritį, turėtų būti taikomos Susitarimo antros dalies III antraštinės dalies nuostatos dėl visapusiško socialinės apsaugos koordinavimo.

Pavyzdžiui, III antraštinės dalies nuostatos taip pat būtų taikomos vaikams, gimusiems pasibaigus pereinamajam laikotarpiui ir patenkantiems į Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies taikymo sritį.

Jeigu, pavyzdžiui, ES pilietis pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu studijuoja Jungtinėje Karalystėje, tačiau Reglamento (EB) Nr. 883/2004 1 straipsnio j punkto prasme jis ten įprastai negyvena, tokiam atvejui Susitarimo 30 straipsnio 1 dalis netaikoma. Tačiau studentas išlaiko teisę gyventi šalyje pagal Susitarimo antros dalies II antraštinę dalį, jeigu jis, pavyzdžiui, įsidarbina. Šiuo atveju jam taikomos Susitarimo III antraštinės dalies nuostatos ir Susitarimo 30 straipsnio 3 dalis.

Asmenims, kurie yra ir Jungtinės Karalystės piliečiai, ir ES piliečiai, taip pat gali būti taikoma Susitarimo 30 straipsnio 3 dalis, jeigu jiems taikoma Susitarimo dėl išstojimo II antraštinė dalis (žr. Šių gairių 1.2 skirsnį dėl Susitarimo 10 straipsnio).

Taigi:

1. 30 straipsnio 3 dalis taikoma asmeniui, kuris yra ir Jungtinės Karalystės pilietis, ir Ispanijos pilietis, gimė Ispanijoje ir jam buvo taikoma Ispanijos socialinės apsaugos sistema, o vėliau iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jis persikėlė į Jungtinę Karalystę ir ten įgijo Jungtinės Karalystės pilietybę; toks asmuo patenka į Susitarimo 30 straipsnio 3 dalies taikymo sritį ir jam bus taikomos Susitarimo Antros dalies III antraštinės dalies taisyklės. Šiuo atveju jo padėtis bus panaši į asmens, patenkančio į Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį (pagal Jungtinės Karalystės teisės aktus – Ispanijos ir Jungtinės Karalystės piliečio), padėtį.
2. Tačiau į Susitarimo 30 straipsnio 3 dalies taikymo sritį nepatenka asmuo, kuris yra ir Jungtinės Karalystės pilietis, ir Italijos pilietis, gimė ir iki pereinamojo laikotarpio pabaigos gyveno tik Italijoje ir jam buvo taikoma Italijos socialinės apsaugos sistema.

Ši likusius atvejus apimti nuostata taip pat taikoma Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies naudos gavėjų šeimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims (tačiau toliau žr. Susitarimo 30 straipsnio 5 dalį).

3.1.5. 30 straipsnio 4 dalis. Į 3 dalies taikymo sritį patenkančių asmenų ryšys su priimančiąja valstybe arba darbo valstybe

30 straipsnio 4 dalis užtikrina, kad Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 ir Reglamentas (EB) Nr. 987/2009 būtų taikomi į 30 straipsnio 3 dalies taikymo sritį patenkantiems asmenims tol, kol atitinkama padėtis lieka nepakitusi, t. y. kol į 30 straipsnio 3 dalies taikymo sritį patenkantys asmenys išlaiko teisę gyventi savo priimančiojoje valstybėje pagal Susitarimo 13 straipsnį arba teisę dirbti savo darbo valstybėje pagal Susitarimo 24 arba 25 straipsnį.

3.1.6. 30 straipsnio 5 dalis. Šeimos nariai ir maitintojo netekę asmenys

Šia nuostata paaiškinama, kad tiek, kiek sąvoka „šeimos nariai ir maitintojo netekę asmenys“ turi būti suprantama atsižvelgiant į Reglamente (EB) Nr. 883/2004 vartojamas sąvokas (taip pat žr. Susitarimo 31 straipsnio 2 dalį), šeimos nariai ir maitintojo netekę asmenys į 30 straipsnio taikymo sritį patenka tik tiek, kiek jų teisės ir pareigos kildinamos iš socialinės apsaugos teisės aktų.

3.2. 31 straipsnis. Socialinės apsaugos koordinavimo taisyklės

3.2.1. 31 straipsnio 1 dalis. Materialinė taikymo sritis

31 straipsnio 1 dalyje užtikrinama, kad Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 ir Reglamentas (EB) Nr. 987/2009 visa apimtimi būtų taikomi 30 straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims.

Koordinavimo taisyklės toliau galios su pakeitimais, padarytais Susitarimo I priede išvardytais reglamentais, su galimybe ateityje padaryti reikiamų pritaikymų pagal Susitarimo 36 straipsnį.

Tais atvejais, kai pagal dabartines taisykles esama su Jungtine Karalyste susijusių išimčių, pavyzdžiui, specialių įrašų reglamentų prieduose, jos bus ir toliau taikomos tomis pačiomis sąlygomis. Pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė netaiko Reglamento (EB) Nr. 883/2004 28 straipsnio 2–4 dalių. Susitarimu tai nebus keičiama.

Turi būti deramai atsižvelgiama ne tik į reglamentus, bet ir į visus aktualius pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 71 straipsnį sudarytos Socialinės apsaugos sistemų koordinavimo administracinės komisijos sprendimus ir rekomendacijas, išvardytus Susitarimo I priede.

3.2.2. 31 straipsnio 2 dalis. Apibrėžtys

Susitarimo antros dalies III antraštinėje dalyje vartojamos sąvokos turėtų būti aiškinamos atsižvelgiant į tas pačias Reglamente (EB) Nr. 883/2004 vartojamas sąvokas.

Pavyzdžiui, „šeimos nario“ apibrėžtis pagal Susitarimo 9 straipsnį socialinės apsaugos koordinavimo nuostatų kontekste nėra aktuali – bus taikomas Reglamento (EB) Nr. 883/2004 1 straipsnio 1 punktą.

3.2.3. 31 straipsnio 3 dalis. Trečiųjų šalių piliečiai

Kalbant apie trečiųjų šalių piliečius, Jungtinė Karalystė nedalyvavo priimant Reglamentą (ES) Nr. 1231/2010. Tačiau Jungtinė Karalystė privalo taikyti Reglamentą (EB) Nr. 859/2003, išplečiantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 ir Reglamento (EEB) Nr. 574/72, susijusių su socialinės apsaugos sistemų koordinavimu, nuostatų taikymą trečiųjų šalių piliečiams, kuriems jos dar netaikomos dėl jų pilietybės.

Pagal Reglamentą (EB) Nr. 859/2003 Jungtinė Karalystė ir ES valstybės narės (išskyrus Daniją) taiko Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, ir Reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, įgyvendinimo tvarką.

Taigi, kiekviena Susitarimo 30 ir 32 straipsniuose pateikta nuoroda į reglamentus (EB) Nr. 883/2004 ir (EB) Nr. 987/2009 (naujuosius reglamentus) trečiųjų šalių piliečių, atitinkančių Reglamento (EB) Nr. 859/2003 sąlygas, ir jų šeimos narių bei maitintojo netekusių asmenų atžvilgiu turi būti laikoma nuoroda į atitinkamas ankstesnių reglamentų nuostatas. Analogiškai, bet kurios nuorodos į konkrečias naujųjų reglamentų nuostatas turėtų būti laikomos nuorodomis į atitinkamas ankstesnių reglamentų nuostatas.

3.3. 32 straipsnis. Į taikymo sritį patenkantys specifiniai atvejai

32 straipsnyje reglamentuojami specifiniai atvejai, kuriais, net jeigu asmenys nepatenka arba nebepatenka į Susitarimo 30 straipsnio taikymo sritį, turi būti apsaugomos iš socialinės apsaugos koordinavimo taisyklių kylančios jų teisės.

Šių specifinių asmenų kategorijų atžvilgiu turi toliau galėti tam tikros Reglamento (EB) Nr. 883/2004 ir Reglamento (EB) Nr. 987/2009 nuostatos. Šios nuostatos taikomos pagal minėtų reglamentų bendruosius principus, pavyzdžiui, nediskriminavimo arba taikytinų teisės aktų nedalomumo principus.

3.3.1. 32 straipsnio 1 dalies a punktas ir 2 dalis. Praėję ir būsimi laikotarpiai

32 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta galiojančių ir būsimų teisių, grindžiamų praėjusiais draudimo, darbo pagal darbo sutartį, savarankiško darbo ir gyvenimo šalyje laikotarpiais, apsauga.

Šia nuostata užtikrinama, kad ES piliečiai, turintys praėjusių su Jungtine Karalyste susijusių laikotarpių, ir atvirkščiai, galės pareikalauti išmokų ir prirėkus remtis laikotarpių sumavimu. Nuostata susijusi su bet kurios rūšies socialinės apsaugos išmokomis, grindžiamomis draudimu, darbu pagal darbo sutartį, savarankišku darbu ar gyvenimu šalyje, pavyzdžiui, senatvės pensijomis, neįgalumo išmokomis, išmokomis dėl nelaimingų atsitikimų darbe, ligos išmokomis ar bedarbio pašalpomis.

Ši nuostata taip pat taikytina, kai išmoka skiriama tik už praėjusius laikotarpius valstybėje, kuri teisę į išmokas tikrina pagal savo teisės aktus (neatsižvelgiant į tai, ar laikotarpiai buvo įgyti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, ar jam pasibaigus), kai sumavimas nereikalingas, nes praėjusių laikotarpių pakanka išmokai skirti.

Kartu išlaikomos dėl tokių laikotarpių tiesiogiai (arba netiesiogiai) atsirandančios teisės ir pareigos. „Dėl tokių laikotarpių atsirandančios teisės ir pareigos“ reiškia iš šių laikotarpių kylančias teises, numatytas Jungtinės Karalystės arba ES valstybės narės teisės aktuose pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 nuostatas [arba šiais laikotarpiais grindžiamos išmokos skyrimą ir visas vėlesnes teises į išmokas], taip pat atitinkamas pareigas. Asmenų, patenkančių į Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį, ligos išmokoms ir išmokoms šeimai taikomos 32 straipsnio 2 dalyje nurodytos specialiosios taisyklės (žr. toliau, taip pat žr. šio dokumento 3.3.6 skirsnį), taigi šios teisės yra papildomos, palyginti su „dėl tokių laikotarpių atsirandančiomis teisėmis ir pareigomis“.

Tai gali apimti, pavyzdžiui, teisę atlikti periodinę sveikatos patikrą ten, kur asmuo įprastai gyvena, kad jis galėtų toliau gauti neįgalumo išmoką (remiantis Reglamento (EB) Nr. 987/2009 87 straipsniu); teisę gauti priedą pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 58 straipsnį.

Socialinės apsaugos koordinavimo taisyklės bus taikomos ir iki pereinamojo laikotarpio pabaigos įgytiems laikotarpiams, ir tiems laikotarpiams, kuriuos tie patys asmenys įgijo po tos dienos.

Kartu šios nuostatos antroje pastraipoje užtikrinama, kad ligos išmokų ir išmokų šeimai koordinavimo taisyklės būtų taikomos į 32 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį patenkančioms asmenims.

32 straipsnio 2 dalyje dėl ligos išmokų daroma nuoroda į taisykles, reglamentuojančias kompetenciją skirti išmokas už asmens, gaunančio išmoką pagal Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punktą, ligą. Ši nuostata apima atvejus, kai kompetencija pasikeičia, nes asmuo grįžta į ES valstybę narę arba Jungtinę Karalystę arba pradeda gauti kitą pensiją.

Kolizinės normos, kuriomis remiantis nustatoma kompetencija skirti ligos išmokas, turi būti vertinamos kaip visuma, turi būti atsižvelgiama į ateityje galimus asmens įprastinės gyvenamosios vietos pasikeitimus arba papildomos išmokos gavimą, be to, ir toliau taikomos atitinkamos Reglamento (EB) Nr. 883/2004 taisyklės.

Pavyzdžiui, Danijos pilietis dirbo Jungtinėje Karalystėje ir Danijoje. Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jis grįžta į Daniją:

- 2022 m., būdamas X amžiaus, jis Jungtinėje Karalystėje sulaukia pensinio amžiaus ir gauna Jungtinės Karalystės pensiją, tačiau lieka Danijoje ir nevykdo jokios veiklos → Jungtinė Karalystė yra kompetentinga mokėti ligos išmokas pagal Susitarimo 32 straipsnio 2 dalį (Reglamento (EB) Nr. 883/2004 24 straipsnis),
- po dvejų metų, būdamas X+2 amžiaus, jis sulaukia pensinio amžiaus ES valstybėje narėje ir pradeda gauti Danijos pensiją → Danija yra kompetentinga mokėti ligos išmokas pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 23 straipsnį,
- 2027 m. pagal tuo metu galiojančias taisykles jis perkelia savo gyvenamąją vietą į Jungtinę Karalystę ir toliau gauna abi pensijas → Jungtinė Karalystė yra kompetentinga mokėti jo ligos išmokas (NB. gyvenamosios vietos pakeitimas 2027 m. bus laikomas būsimu persikėlimu ir teisės gyventi šalyje tikslais jam nebus taikoma šio Susitarimo Antros dalies II antraštinė dalis).

Praktiškai Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punkto ir 2 dalies taikymas turės šias pasekmes:

1. Vokietijos pilietis, kuris:

- visą gyvenimą dirbo Jungtinėje Karalystėje,
- iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, būdamas beveik pensinio amžiaus, grįžta į Vokietiją ir nevykdo jokios veiklos, ir
- sulaukęs pensinio amžiaus (iki pereinamojo laikotarpio pabaigos arba jam pasibaigus), pareikalauja Jungtinės Karalystės skirti senatvės pensijos išmokas pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004.

Gavęs Jungtinės Karalystės pensiją, Vokietijos pilietis visą gyvenimą:

— pagal 32 straipsnio 1 dalies a punktą:

- a) turi teisę, įprastai gyvendamas Vokietijoje arba bet kurioje kitoje ES valstybėje narėje, gauti nesumažintą Jungtinės Karalystės pensiją pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 7 straipsnį,

— pagal 32 straipsnio 2 dalį:

- b) Jungtinė Karalystė jam išduoda perkeliamąjį dokumentą S1 ir jis turi teisę pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 24 straipsnį gauti ligos išmokas natūra Vokietijoje tomis pačiomis sąlygomis kaip ir Vokietijos pensininkai, tačiau Jungtinės Karalystės lėšomis;
- c) turi teisę pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 29 straipsnį gauti pagal Jungtinės Karalystės teisės aktus nustatytas ir tiesiogiai jam mokamas ligos išmokas pinigais (įskaitant ilgalaikės priežiūros išmokas), nepriklausomai nuo to, kurioje valstybėje narėje jis įprastai gyvena;
- d) pateikęs Jungtinės Karalystės išduotą perkeliamąjį dokumentą S2, turi teisę pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 27 straipsnį Jungtinės Karalystės lėšomis gauti planinį gydymą bet kurioje ES valstybėje narėje, kurioje jis įprastai negyvena;
- e) pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 27 straipsnį turi teisę savo atostogoms bet kurioje valstybėje narėje, kurioje jis įprastai negyvena, naudoti Jungtinės Karalystės išduotą Europos sveikatos draudimo kortelę;
- f) jo šeimos nariai gali naudotis išvestinėmis teisėmis Jungtinės Karalystės lėšomis gauti ligos išmokas natūra valstybėje narėje, kurioje jie įprastai gyvena. Remiantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 67 straipsniu, pagal 32 straipsnio 1 dalies d punktą asmuo turi teisę reglamente ir Jungtinės Karalystės teisės aktuose nustatytais sąlygomis gauti išmokas šeimai, net jeigu jo šeimos nariai gyvena kitoje valstybėje narėje, negu ta, kurioje jis įprastai gyvena.

Jeigu Vokietijos pilietis, gaudamas Jungtinės Karalystės pensiją, pradeda dirbti Vokietijoje, tada pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004, kuris ir toliau taikomas, 11 straipsnyje įtvirtintą *lex loci laboris* principą (taip pat žr. šio reglamento 31 straipsnį) bus taikomi Vokietijos teisės aktai (jie bus taikomi ir ligos išmokoms).

2. Jungtinės Karalystės pilietis, kuris:

- visą gyvenimą dirbo Nyderlanduose,
- toliau ten dirba pereinamojo laikotarpio pabaigoje,
- pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, būdamas beveik pensinio amžiaus, grįžta į Jungtinę Karalystę,
- Jungtinėje Karalystėje nevykdo jokios veiklos, ir
- praėjus vieniems metams, pareikalauja skirti Nyderlandų pensiją.

Šis Jungtinės Karalystės pilietis:

- a) pagal Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies b punktą patenka į visapusiško socialinės apsaugos koordinavimo taisyklių taikymo sritį – šios taisyklės jam taikomos nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos iki grįžimo į Jungtinę Karalystę;
- b) patenka į Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punkto ir 2 dalies taikymo sritį, kad toliau gautų Nyderlandų pensiją (daugiau informacijos žr. pirmesniame pavyzdyje).

3. Australijos pilietis, kuris:

- 1996–2000 m. dirba Jungtinėje Karalystėje,
- 2001–2010 m. dirba Belgijoje,
- 2011–2030 m. dirba ir įprastai gyvena Australijoje ir
- 2031 m. perkelia savo teisinę gyvenamąją vietą į Jungtinę Karalystę ir pareikalauja skirti išmokas už savo praėjusius draudimo laikotarpius.

Šis trečiosios šalies pilietis, remdamasis Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punktu, gali pareikalauti skirti Jungtinės Karalystės ir Belgijos pensijas už savo praėjusius draudimo laikotarpius, jeigu jis atitinka Reglamento (EB) Nr. 859/2003 sąlygas: turi teisėtai gyvena Jungtinėje Karalystėje, o praėjusiais draudimo laikotarpiais – ES valstybėje narėje. Tai, kad pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu asmuo teisėtai negyveno Jungtinėje Karalystėje ar ES valstybėje narėje, nėra aktualu, jeigu asmuo iki tos dienos įgijo draudimo laikotarpius pagal Jungtinės Karalystės teisės aktus ir (arba) ES valstybės narės teisės aktus ir pensijos pareikalavimo momentu atitinka Reglamento (EB) Nr. 859/2003 sąlygas.

4. JAV pilietis, kuris:

- 2005–2010 m. dirba Jungtinėje Karalystėje,
- 2010–2025 m. dirba Jungtinėse Amerikos Valstijose,
- 2026–2030 m. dirba ir teisėtai gyvena Maltoje, ir
- 2031 m. pareikalauja skirti išmokas už savo praėjusius draudimo laikotarpius.

Šis asmuo nepatenka į Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį. Iš tikrųjų, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos atitinkamas asmuo nepateko į subjektinę Reglamento (EB) Nr. 859/2003 taikymo sritį, nes jis iki pereinamojo laikotarpio pabaigos nebuvo tarpvalstybinėje padėtyje.

Ši nuostata *mutatis mutandis* taip pat bus taikoma maitintojo netekusiems asmenims, gaunantiems išmokas po asmens, įgijusio praėjusius laikotarpius, tačiau nepatenkančio arba nebepatenkančio į Susitarimo 30 straipsnio taikymo sritį, mirties. Pavyzdžiui:

5. Maltos pilietis, 20 metų dirbęs Jungtinėje Karalystėje, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos grįžta į Maltą. 2018 m. jis išeina į pensiją ir pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004 gauna Jungtinės Karalystės pensiją. Tais pačiais metais jis miršta:
 - a) sutuoktinis pagal Jungtinės Karalystės teisės aktus ir reglamentą turi teisę į Jungtinės Karalystės maitintojo netekimo išmokas ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui toliau gaus nesumažintas išmokas;
 - b) taikant koordinavimo taisykles, bus nustatoma valstybė, pagal Susitarimo 32 straipsnio 2 dalį kompetentinga mokėti ligos išmokas.
6. Graikijos pilietis, 20 metų dirbęs Jungtinėje Karalystėje, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos grįžta į Graikiją (į Susitarimo 30 straipsnio taikymo sritį jis nepatenka). 2025 m. jis išeina į pensiją ir pagal Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punktą gauna Jungtinės Karalystės pensiją. 2026 m. jis miršta:
 - a) sutuoktinis pagal Jungtinės Karalystės teisės aktus ir reglamentą turi teisę į Jungtinės Karalystės maitintojo netekimo išmokas ir net pasibaigus pereinamajam laikotarpiui pagal Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punktą gaus nesumažintas išmokas;
 - b) taikant koordinavimo taisykles, bus nustatoma valstybė, pagal Susitarimo 32 straipsnio 2 dalį kompetentinga mokėti ligos išmokas.

3.3.2. 32 straipsnio 1 dalies b punktas. Nebaigtas planinis gydymas

3.3.2.1. Taikymo sritis

Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies b punktu užtikrinama, kad teisė gauti planinį gydymą pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004 būtų toliau taikoma asmenims, kurie iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pradėjo tokį gydymą arba paprašė išankstinio leidimo jį gauti. Kadangi pasibaigus pereinamajam laikotarpiui laisvė teikti paslaugas nebetaikoma, kitų formų teisėms, susijusioms su pacientų judumu, ypač atvejams, kuriems taikoma Direktyva 2011/24/ES dėl pacientų teisių ir tarpvalstybinės sveikatos priežiūros paslaugas įgyvendinimo, Sąjungos teisė nebebus taikoma, jeigu gydymas bus atliekamas pasibaigus tam laikotarpiui.

Kadangi šioje nuostatoje daroma nuoroda į „asmenis“, ji apima ES piliečius, Jungtinės Karalystės piliečius, asmenis be pilietybės arba pabėgėlius, įprastai gyvenančius Jungtinėje Karalystėje arba ES valstybėje narėje, taip pat trečiųjų šalių piliečius, atitinkančius Reglamento (EB) Nr. 859/2003 sąlygas.

Ši nuostata yra susijusi su asmenimis, nepatenkančiais į Susitarimo 30 straipsnio taikymo sritį.

Pavyzdžiui:

1. Maltos pilietis dirba ir įprastai gyvena Maltoje. 2020 m. jis paprašo išankstinio leidimo gauti konkretų planinį gydymą Jungtinėje Karalystėje. Prašymas patenkinamas 2021 m.:
 - a) gydymas gali būti pradedamas Reglamente (EB) Nr. 883/2004 nustatytais sąlygomis, net jeigu Jungtinė Karalystė tuo metu yra trečioji šalis;
 - b) asmens teisė gauti šį gydymą bus grindžiama vienodo statuso principu;
 - c) bus toliau taikomos visos atitinkamos reglamentų (EB) Nr. 883/2004 ir (EB) Nr. 987/2009 nuostatos, susijusios su planiniu gydymu (pavyzdžiui, Reglamento (EB) Nr. 987/2009 26 straipsnis);

- d) remiantis Susitarimo 35 straipsniu, atitinkamai bus toliau taikomos tarp Jungtinės Karalystės ir Maltos galiojančios kompensavimo procedūros;
 - e) asmuo ir prirėikus jį lydintis asmuo arba asmenys turės teisę Susitarime nustatytais sąlygomis gydymo tikslu atvykti į Jungtinės Karalystės teritoriją.
2. Čekijos pilietis dirba ir įprastai gyvena Slovakijoje. 2020 m. jis paprašo išankstinio leidimo gauti konkretų planinį gydymą Jungtinėje Karalystėje. Prašymas patenkinamas, gydymas pradedamas iki 2020 m. pabaigos, jį planuojama tęsti iki 2021 m. vasaros. Taikomos tos pačios minėtos sąlygos.

Kiekvienu atveju, kai daroma nuoroda į Reglamentą (EB) Nr. 883/2004, turėtų būti suprantama, kad atitinkamai taikomos atitinkamos Reglamento (EB) Nr. 987/2009 nuostatos.

3.3.2.2. Su kelionėmis susiję klausimai

Mutatis mutandis asmenys, kurie gauna planinį gydymą ir kuriems, kaip aprašyta pirmiau, taikomas 32 straipsnio 1 dalies b punktas (pacientai), turi teisę iki gydymo pabaigos atvykti į gydymo valstybę ir iš jos išvykti pagal Susitarimo 14 straipsnį (susijusį su Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies naudos gavėjų teise atvykti į priimančiąją valstybę ir iš jos išvykti).

Pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004 išduotas galiojantis perkeliama dokumentas S2 yra pakankamas asmens teisės gauti tokį planinį gydymą įrodymas Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies b punkto tikslais.

Konkrečiai kalbant, Jungtinės Karalystės pilietis arba ES pilietis, turintis perkeliama dokumentą S2 ir Susitarimo 14 straipsnio 1 dalyje nurodytus kelionės dokumentus, turi teisę atvykti į gydymo valstybę ir iš jos išvykti pagal 14 straipsnio 2 dalį (t. y. be vizos).

Pagal taikytinus teisės aktus gali būti reikalaujama, kad pacientai, kuriems taikomas Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies b punktas ir kurie nėra nei ES piliečiai, nei Jungtinės Karalystės piliečiai, turėtų vizą.

Individualiais atvejais tam, kad pacientas, kuriam taikomas Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies b punktas, neprarastų teisės gauti planinio gydymo kursą, jam gali prireikti kitų asmenų (lydinčiojo asmens) dalyvavimo ir teikiamos priežiūros.

Lydintysis asmuo gali būti šeimos narys arba bet kuris kitas asmuo, prižiūrintis asmenį, kuriam reikia planinio gydymo. ES valstybės narės ir Jungtinė Karalystė apsvartys, kaip įrodyti lydinčiųjų asmenų statusą ir atitinkamas teises pagal Susitarimą dėl išstojimo.

Lydintysis asmuo turi teisę atvykti į gydymo valstybę ir iš jos išvykti pateikęs Susitarimo 14 straipsnio 1 dalyje numatytą galiojantį kelionės dokumentą. Gydymo valstybė gali reikalauti, kad pagal taikytinus teisės aktus lydintysis asmuo turėtų atvykimo vizą.

Visais atvejais, kai gydymo valstybė reikalauja, kad pacientai arba juos lydintys asmenys turėtų atvykimo vizą, ji turi sudaryti tiems asmenims visas sąlygas, kad jie gautų reikiamas vizas pagal Susitarimo 14 straipsnio 3 dalį. Tokios vizos turi būti išduodamos nemokamai, kuo greičiau ir skubos tvarka.

Negali būti reikalaujama, kad pacientai ar lydintieji asmenys turėtų išvykimo vizą, ir negali būti taikoma lygiaverčių reikalavimų.

Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies b punktu pacientams ir lydintiesiems asmenims jų buvimo gydymo valstybėje metu Direktyvos 2004/38/EB prasme nesuteikiama jokių teisių gyventi šalyje. Jie turi teisę būti ES valstybės narės arba Jungtinės Karalystės teritorijoje tol, kol to reikia, kad pacientui būtų veiksmingai atliktas gydymas. Susitarimo 18 ar 19 straipsniai jiems netaikomi.

Jeigu dėl medicininių priežasčių gydymą tenka pratęsti, perkeliama dokumentą S2 turėtų būti galima atnaujinti arba pratęsti šiam laikotarpiui. Su gydymu susiję galimi nenumatyti įvykiai bus vertinami kiekvienu konkrečiu atveju.

3.3.3. 32 straipsnio 1 dalies c punktas. Nebaigtas neplaninis gydymas

32 straipsnio 1 dalies c punkto paskirtis – užtikrinti, kad būtų apsaugota asmenų, kurių laikinas buvimas šalyje baigiasi vėliau negu pereinamasis laikotarpis, teisė gauti reikiamą neplaninį gydymą naudojantis Europos sveikatos draudimo kortele arba pakaitiniu sertifikatu.

„Buvimo vietos“ sąvoka turi būti suprantama taip, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 883/2004 1 straipsnio k punkte, t. y. laikinoji gyvenamoji vieta (taikant Susitarimo 31 straipsnio 2 dalį). Ilgiausia buvimo šalyje trukmė teisės aktais nenustatyta ir priklauso nuo kiekvieno atvejo faktinių aplinkybių. Praktiškai tai galėtų būti, pavyzdžiui, atostogų laikotarpis arba studijų laikotarpis (jeigu tuo laikotarpiu nepasikeičia įprastinė gyvenamoji vieta). Jeigu nuo pat pradžių planuojamas ilgesnis buvimas šalyje (pavyzdžiui, studijų tikslu), nelaikoma, kad šis buvimas šalyje baigiasi, kai atitinkamas asmuo per tą laiką trumpam išvyksta į kitą valstybę. Taigi, toks asmuo, grįžęs į buvimo, pavyzdžiui, studijų, valstybę, ir toliau patenka į Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies c punkto taikymo sritį.

Ši nuostata yra susijusi tik su asmenimis, nepatenkančiais į Susitarimo 30 straipsnio taikymo sritį. Jeigu asmuo patenka į 30 straipsnio taikymo sritį, tada visos socialinės apsaugos koordinavimo taisyklės, įskaitant susijusias su neplaniniu gydymu, bus taikomos atostogų viešnagai, kuri tęsiasi ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, taip pat būsimums atostogų viešnagėms. Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies c punktas taikomas tokiais atvejais:

1. Ispanijos pilietis, įprastai gyvenantis ir dirbantis Lenkijoje, 2020 m. gruodžio mėn. pabaigoje atvyksta į Londoną žiemos atostogų. Jeigu šis asmuo patiria nelaimingą atsitikimą, jam:
 - a) turėtų būti leidžiama visą atostogų viešnagės laikotarpį naudotis Europos sveikatos draudimo kortele, net jeigu nelaimingas atsitikimas įvyksta pasibaigus pereinamajam laikotarpiui;
 - b) turėtų būti leidžiama, remiantis sveikatos patikrinimo rezultatais, pratęsti buvimą Jungtinėje Karalystėje, siekiant gauti reikiamą gydymą.
 - c) Visos kompensavimo procedūros (išlaidų pareikalavimas iš Jungtinės Karalystės arba Lenkijos arba jų pasidalijimas tarp atitinkamų šalių) pagal Susitarimo 35 straipsnį net ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui vyksta tomis pačiomis sąlygomis, kaip numatyta reglamentuose.
2. Jungtinės Karalystės pilietis, įprastai gyvenantis ir dirbantis Jungtinėje Karalystėje, 2020 m. gruodžio mėn. pabaigoje vyksta į turistinę kelionę po Belgiją, Liuksemburgą ir Nyderlandus. 2020 m. gruodžio 30 d. jis yra Liuksemburge ir 2021 m. sausio 10 d. pageidauja išvykti į Nyderlandus; šis asmuo:
 - a) visą buvimo Liuksemburge laikotarpį gali naudotis Europos sveikatos draudimo kortele, kol sausio 10 d. išvyks iš šios šalies į Nyderlandus;
 - b) buvimo Nyderlanduose laikotarpiu nebegali naudotis Europos sveikatos draudimo kortele, nes bet koks persikėlimas į kitą ES valstybę narę (šiuo atveju – į Nyderlandus) pasibaigus pereinamajam laikotarpiui laikomas būsimu judėjimu, nepatenkančiu į Susitarimo taikymo sritį.
3. Kipro pilietis Jungtinėje Karalystėje lanko trejus metus trunkantį studijų kursą, prasidedantį 2020 m. rudenį. Jis visą laikotarpį Kipre išlaiko įprastinę gyvenamąją vietą (reglamentų prasme) (jis yra finansiškai priklausomas nuo savo tėvų ir namo grįžta savaitgaliais ir švenčių dienomis). Šis asmuo Jungtinėje Karalystėje visu studijų laikotarpiu gali naudotis Europos sveikatos draudimo kortele, net jeigu jis grįžta atostogų į Kiprą.

Kiekvienu atveju, kai daroma nuoroda į Reglamentą (EB) Nr. 883/2004, pagal Susitarimo 6 straipsnio 3 dalį atitinkamai taikomos atitinkamos Reglamento (EB) Nr. 987/2009 nuostatos.

3.3.4. 32 straipsnio 1 dalies d punktas. Išmokų šeimai eksportas

Šia nuostata užpildoma Susitarimo 30 straipsnyje palikta spraga tais atvejais, kai asmuo, nusprendęs pasinaudoti teisėmis, nėra ES valstybę narę ir Jungtinę Karalystę apimančioje tarpvalstybinėje padėtyje, tačiau šio asmens šeimos nariai tokioje padėtyje yra. Ši nuostata, pavyzdžiui, taikoma, kai:

1. Pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu Jungtinės Karalystės pilietis dirba ir įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje, o jo ekonomiškai neaktyvus sutuoktinis įprastai gyvena Vengrijoje kartu su poros vaikais.
 - a) Jungtinės Karalystės pilietis turi teisę gauti išmokas šeimai už vaikus, kurie įprastai gyvena užsienyje, tol, kol tenkinamos su šia teise susijusios reglamente ir Jungtinės Karalystės teisės aktuose nustatytos sąlygos;
 - b) Jungtinė Karalystė ir toliau eksportuos išmokas šeimai, tarsi vaikai įprastai gyventų jos teritorijoje, kol bus tenkinamos reglamentuose ir jos nacionalinės teisės aktuose įtvirtintos su šia teise susijusios sąlygos;
 - c) jeigu teisė į minėtas išmokas yra įgyta iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, nebūtina, kad išmokos šeimai būtų faktiškai išmokėtos iki tos dienos;

- d) jeigu pirmas ar vėlesnis poros vaikas gimsta 2025 m., Jungtinė Karalystė pagal Susitarimą neprivalės eksportuoti su tuo vaiku susijusių išmokų šeimai. Be to, Reglamento (EB) Nr. 883/2004 taisyklės nebus taikomos vaikams, kurie šeimos nariais taps tik po tos dienos (nes asmuo, nusprendęs pasinaudoti teisėmis, po tos dienos sudarys naują santuoką su vaikų turinčiu partneriu ir tie vaikai taps į taikymo sritį patenkančio asmens šeimos dalimi). Ši nuostata neapima atvejų, nurodytų Susitarimo 30 straipsnyje.

Susitarimo 30 straipsnis būtų taikomas tokiu atveju:

2. Austrijos pilietis, pereinamojo laikotarpio pabaigoje dirbantis Jungtinėje Karalystėje, kurio vaikai įprastai gyvena Austrijoje, turi teisę gauti išmokas šeimai iš Jungtinėje Karalystėje:
 - a) remiantis Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies a punktu, visapusiškai taikomos socialinės apsaugos koordinavimo taisyklės, ir
 - b) jeigu 2025 m. gims pirmas arba kitas vaikas, pagal socialinės apsaugos koordinavimo taisyklės asmuo turės teisę gauti išmokas šeimai ir turės teisę į tai, kad būtų eksportuojamos su šiais būsimais vaikais susijusios išmokos šeimai.

Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies d punkto i ir ii papunkčiuose nurodytais atvejais *teisė gauti išmokas šeimai* suprantama kaip:

- teisė gauti visą pirminę kompetenciją turinčios valstybės mokamą išmoką,
- teisė gauti antrinę kompetenciją turinčios valstybės mokamą diferencinį priedą ir
- sustabdyta teisė gauti išmokas, kai antrinę kompetenciją turinčioje valstybėje mokama išmoka yra mažesnė už pirminę kompetenciją turinčioje valstybėje mokamą išmoką.

Ši nuostata toliau taikoma net ir tuo atveju, jeigu pirminė ir antrinė kompetencija pasikeičia vietomis.

Pavyzdžiui:

3. Pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu Jungtinės Karalystės pilietis dirba ir įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje, o jo ekonomiškai neaktyvus sutuoktinis Kroatijos pilietis įprastai gyvena Kroatijoje kartu su poros vaikais (kadangi šis atvejis nepatenka į Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, tampa taikytinas Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies d punktas):
 - a) remiantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies a punktu, Jungtinė Karalystė turi pirminę kompetenciją ir toliau mokės išmokas už vaikus, įprastai gyvenančius užsienyje, tol, kol bus tenkinamos reglamento ir Jungtinės Karalystės teisės aktų sąlygos;
 - b) jeigu 2024 m. sutuoktinis Kroatijos pilietis Kroatijoje pradės dirbti, atsižvelgiant į tai, kad vaikai įprastai gyvena Kroatijoje, pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies b punktą Kroatija yra pirminę kompetenciją turinti valstybė, o Jungtinė Karalystė yra antrinę kompetenciją turinti valstybė, ir Jungtinė Karalystė prireikus pradės mokėti tik diferencinį priedą;
 - c) jeigu sutuoktinis vėl nustos vykdyti veiklą, Kroatijos ir Jungtinės Karalystės kompetencija atitinkamai pasikeis vietomis;
 - d) jeigu sutuoktinis ir vaikai pagal tuo metu galiojančias nuostatas atvyksta pas Jungtinės Karalystės pilietį į Jungtinę Karalystę, jie nebepatenka į Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo sritį; bet koks būsimas pasikeitimas (šeima arba tik sutuoktinis su vaikais grįžta į Kroatiją) bus laikomas būsimu judėjimu ir pagal Susitarimą nebus išlaikoma jokių teisių.
4. Pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu Jungtinės Karalystės pilietis dirba ir įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje, o jo sutuoktinis Vokietijos pilietis dirba Vokietijoje ir ten įprastai gyvena kartu su poros vaikais:
 - a) remiantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies b punktu, Vokietija turi pirminę kompetenciją ir toliau mokės išmokas už ten įprastai gyvenančius vaikus, kol bus tenkinamos reglamento ir Vokietijos teisės aktų sąlygos; darykime prielaidą, kad Jungtinė Karalystė faktiškai nemoka diferencinio priedo, nes Vokietijos išmoka yra didesnė negu Jungtinės Karalystės išmoka;

- b) 2024 m. sutuoktinis Vokietijos pilietis Vokietijoje nustoja vykdyti veiklą; remiantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies a punktu, Jungtinė Karalystė turi pirminę kompetenciją ir pradės mokėti visą išmoką.

Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies d punktas taip pat taikomas pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 69 straipsnį koordinuojamoms papildomoms ar specialioms išmokoms našlaičiams. Tai, ar pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu ar vėliau jau galiojo teisė į papildomas arba specialias našlaičiams skirtas išmokas šeimai, nėra svarbu, jeigu pastaruoju atveju pereinamojo laikotarpio pabaigoje galiojo teisė į „standartines“ išmokas šeimai.

3.3.5. 32 straipsnio 1 dalies e punktas. Išvestinės šeimos narių teisės

32 straipsnio 1 dalies e punktu taip pat užtikrinama šeimos narių visų išvestinių teisių apsauga.

Sąvoka „šeimos narys“ suprantama taip, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 883/2004 1 straipsnio i punkte. Paprastai ji apima sutuoktinį ir nepilnamečius arba išlaikomus pilnamečius vaikus.

Šia nuostata užtikrinama teisių, galiojančių pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu, apsauga, nesvarbu, ar jomis naudojama, ar ne.

Ši nuostata yra susijusi su 32 straipsnio 1 dalies d punkto i ir ii papunkčiuose nurodytais atvejais, tačiau tai nereiškia, kad ji taikoma tik tiems šeimos nariams, už kuriuos išmokos šeimai mokamos pagal šią nuostatą. Taigi, įmanoma, kad sutuoktiniui apsauga pagal 32 straipsnio 1 dalies e punktą užtikrinama net jeigu pora neturi vaikų ir pagal 32 straipsnio 1 dalies d punktą išmokos šeimai nemokamos.

Lemiamas veiksnys yra tai, ar pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu egzistuoja šeimos narių ryšys. Nuostata netaikoma būsimiems sutuoktiniams ar kitiems ir būsimiems vaikams, tačiau esamiems vaikams ir sutuoktiniams taikomos visos reglamentų taisyklės. Į taikymo sritį patenkančių atvejų pavyzdžiai:

1. Jungtinės Karalystės pilietis pereinamojo laikotarpio pabaigoje dirba Jungtinėje Karalystėje; jo sutuoktinis Slovakijos pilietis įprastai gyvena Slovakijoje ir nevykdo jokios veiklos; remiantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 17 ir 32 straipsniais, sutuoktinis turi išvestines šeimos nario teises gauti ligos išmokas natūra; Jungtinė Karalystė ir toliau apmokės atitinkamas išlaidas;
 - 2024 m. sutuoktinis pradeda dirbti Slovakijoje ir, remiantis Slovakijos, kaip pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą kompetentingos valstybės, teisės aktais, turi teisę gauti ligos išmokas,
 - 2025 m., kai jis, įprastai gyvenantis Slovakijoje, nustoja vykdyti veiklą, Jungtinės Karalystės išvestinė teisė vėl įsigalioja ir yra viršesnė už bet kokią nepriklausomą teisę, kurią jis gali turėti pagal gyvenamąją vietą Slovakijoje.
2. Lietuvos pilietis pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu dirba ir įprastai gyvena Lietuvoje; jo sutuoktinis Jungtinės Karalystės pilietis įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje ir ten dirba; Jungtinės Karalystės pilietybę turintis sutuoktinis, remiantis Jungtinės Karalystės, kaip kompetentingos valstybės pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktą, teisės aktais, turi teisę gauti ligos išmokas;
 - 2026 m. sutuoktinis Jungtinėje Karalystėje nustoja vykdyti veiklą; išvestinė teisė gauti ligos išmokas natūra iš Lietuvos bus viršesnė už bet kurią nepriklausomą teisę, grindžiamą gyvenamąją vietą Jungtinėje Karalystėje.
3. Estijos pilietis pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu dirba ir įprastai gyvena Suomijoje; jo sutuoktinis Jungtinės Karalystės pilietis su jų vaikais įprastai gyvena Jungtinėje Karalystėje ir ten dirba:
 - sutuoktinis turės nepriklausomą teisę Jungtinėje Karalystėje gauti ligos išmokas natūra, o vaikai, kaip šeimos nariai, turi išvestines teises Jungtinėje Karalystėje pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 32 straipsnį,
 - 2023 m. sutuoktinis nustoja vykdyti veiklą – ir jis, ir vaikai turės išvestines teises kaip šeimos nariai gauti išmokas iš Suomijos,
 - 2024 m. porai gimsta vaikas; pagal Susitarimą šis vaikas išvestinių teisių kaip šeimos narys neturės.

3.3.6. 32 straipsnio 2 dalis. Kompetencijos pasikeitimas

Šio straipsnio pirmu sakiniu užtikrinama, kad asmenims, kuriems iki pereinamojo laikotarpio pabaigos buvo taikomi valstybės narės arba Jungtinės Karalystės teisės aktai ir kurie, remiantis Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punktu, iki pereinamojo laikotarpio pabaigos arba jam pasibaigus pradeda gauti socialinės apsaugos išmoką, ir toliau būtų taikomos Reglamento (EB) Nr. 883/2004 nuostatos dėl ligos išmokų. Tai reiškia, kad dėl to, kad iki pereinamojo laikotarpio pabaigos arba jam pasibaigus gaunama išmoka pagal 32 straipsnio 1 dalies a punktą, kompetencija skirti ligos išmoką gali pasikeisti, tačiau ta kompetentinga valstybė atitinkamiems asmenims taikys atitinkamas taisykles dėl ligos išmokų.

Remiantis panašia logika, šio straipsnio antru sakiniu užtikrinama, kad Reglamento (EB) Nr. 883/2004 taisyklės dėl išmokų šeimai aktualiais atvejais taip pat būtų toliau taikomos asmeniui, esančiam padėtyje, panašioje į aprašytą pirmiau.

Į 32 straipsnio 2 dalies taikymo sritį patenkančių atvejį būtų galima apibūdinti tokiu pavyzdžiu:

- Danijoje gyvenantis ir veiklos nevykdantis Danijos pilietis pradeda gauti pensiją iš Jungtinės Karalystės, kur jis anksčiau dirbo. Jungtinė Karalystė tampa kompetentinga mokėti jo ligos išmokas. Jeigu jis turi teisę į išmokas šeimai, kartu su juo Danijoje gyvenantiems jo šeimos nariams mokėtinos išmokos bus mokamos remiantis Jungtinės Karalystės teisės aktuose nustatytais sąlygomis.

Taip pat žr. 3.3.1 skirsnyje išdėstytus papildomus paaiškinimus dėl šio straipsnio, nes nuostata taikoma kartu su Susitarimo 32 straipsnio 1 dalimi.

3.4. 33 straipsnis. Islandijos, Lichtenšteino Kunigaikštystės, Norvegijos Karalystės ir Šveicarijos piliečiai

Pagal 33 straipsnį Susitarimo antros dalies III antraštinė dalis taikoma ne tik Jungtinės Karalystės piliečiams ir ES piliečiams, bet ir Islandijos, Lichtenšteino, Norvegijos ir Šveicarijos piliečiams, jeigu tenkinamos abi šios sąlygos:

- Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija turi būti sudarę su Jungtine Karalyste atitinkamus ES piliečiams taikytinus susitarimus ir juos taikyti ir
- Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija turi būti sudarę su Sąjunga atitinkamus Jungtinės Karalystės piliečiams taikytinus susitarimus ir juos taikyti.

Jeigu tie susitarimai įsigalioja, Jungtinis komitetas yra įgaliotas priimti sprendimą, kuriame nustatoma diena, nuo kurios bus taikomas šis straipsnis.

Šios nuostatos tikslas – apsaugoti Islandijos, Lichtenšteino, Norvegijos ir Šveicarijos piliečius, kaip numatyta Susitarimo III antraštinėje dalyje, tarsi šie piliečiai būtų ES valstybių narių piliečiai, kai susidaro trišalis atvejis (pavyzdžiui, tarp ES valstybės narės, Jungtinės Karalystės ir, atitinkamais atvejais, Islandijos, Lichtenšteino, Norvegijos ar Šveicarijos). Tokiu pačiu būdu minėtais trišaliais atvejais turėtų būti užtikrinta Jungtinės Karalystės piliečių ir ES piliečių teisių apsauga.

Trišalio atvejo sprendimas itin aktualus taikant Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies a punkte numatytą laikotarpių sumavimo principą.

Pavyzdžiui, Norvegijos pilietis, kuris:

- 2005–2007 m. dirbo Norvegijoje,
- 2007–2018 m. dirbo Prancūzijoje,
- 2018–2020 m. dirbo Jungtinėje Karalystėje,
- 2021 m. pareikalauja išmokų už savo praėjusius draudimo laikotarpius,

patektų į Susitarimo 33 straipsnio taikymo sritį (jeigu tenkinamos to straipsnio taikymo sąlygos) ir atitinkamai būtų prilygintas ES piliečiui arba Jungtinės Karalystės piliečiui, patenkančiam į Susitarimo 30 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.

Pavyzdžiui, Islandijos pilietis, kuris:

- didžiąją gyvenimo dalį dirbo Jungtinėje Karalystėje,
- trumpą laiką dirbo Prancūzijoje,

- iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, būdamas beveik pensinio amžiaus, grįžta į Islandiją ir nevykdo jokios veiklos ir
- sulaukęs pensinio amžiaus (iki pereinamojo laikotarpio pabaigos arba jam pasibaigus), pareikalauja skirti senatvės pensijos išmokas,

gautų Jungtinės Karalystės skiriamą pensiją, Jungtinei Karalystei susumavus praėjusius laikotarpius. Gavęs Jungtinės Karalystės pensiją, atitinkamas asmuo turi teisę gauti nesumažintą Jungtinės Karalystės pensiją (taikant atitinkamas nuostatas, atitinkančias Reglamento (EB) Nr. 883/2004 7 straipsnio logiką) Islandijoje arba bet kurioje kitoje ES valstybėje narėje arba EEE valstybėje, kurioje jis tuo metu įprastai gyvena.

3.5. **34 straipsnis. Administracinis bendradarbiavimas**

Siekdama užtikrinti sklandų Susitarimo įgyvendinimą, Jungtinė Karalystė kaip stebėtoja gali dalyvauti Socialinės apsaugos sistemų koordinavimo administracinės komisijos ir prie jos prijungtų organų, t. y. Techninės duomenų tvarkymo komisijos ir Audito valdybos, posėdžiuose, kaip nurodyta Reglamento (EB) Nr. 883/2004 73 ir 74 straipsniuose.

Kai su Susitarimo antros dalies III antraštine dalimi susiję darbotvarkės punktai turės ryšį su Jungtine Karalyste, atitinkamai Administracinės komisijos, Techninės komisijos ir Audito valdybos pirmininkas kvies Jungtinę Karalystę dalyvauti posėdyje, o ši dalyvaus turėdama patariamąjį balsą.

Jungtinė Karalystė ir toliau dalyvaus Elektroninių socialinės apsaugos informacijos mainų sistemoje, kad galėtų nagrinėti į Susitarimo taikymo sritį patenkančius atvejus, ir padengs susijusias išlaidas.

Ir ES valstybės narės, ir Jungtinė Karalystė yra įsipareigojusios mažinti Susitarimo įgyvendinimo administracinę našą. Todėl iki pereinamojo laikotarpio pabaigos išduoti perkeliameji dokumentai savaime nenustos galioti.

Taikomas pagrindinis principas, kad šie dokumentai yra tik deklaratyvaus pobūdžio. Jais pačiais savaime nesukuriamos atitinkamų asmenų teisės. Pačios teisės sukuriamos Susitarimu.

Turėtų būti skiriamos šios dokumentų rūšys:

1. *Dokumentai, kuriuose daroma nuoroda į atvejus, kuriems jau taikomos Susitarime nurodytos koordinavimo taisyklės* (pavyzdžiui, 2021 m. baigiantis galioti asmeniui, tuo pačiu metu dirbančiam Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje, išduotas perkeliamasis dokumentas A1, įprastai Ispanijoje gyvenančio Jungtinės Karalystės pensininkui išduotas perkeliamasis dokumentas S1).
 - Šiuose perkeliamuosiuose dokumentuose atsispindi teisės, kurios galioja toliau, tačiau kitokiu teisiniu pagrindu,
 - siekiant išvengti nepagrįstos administracinės naštos, dokumentai toliau galioja visą galiojimo laikotarpį (tol, kol jie nėra atšaukti); baigus galioti seniesiems perkeliamesiems dokumentams, pagal Susitarimą bus išduodami nauji, jeigu bus tenkinamos jų išdavimo sąlygos.
2. *Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos išduoti dokumentai, kuriuose daroma nuoroda į atvejus, nebegaliojančius į Susitarimo taikymo sritį* (pavyzdžiui, asmenims, pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momentu esantiems išimtinai nacionalinėje padėtyje, išduota Europos sveikatos draudimo kortelė, paslaugas teikiantiems komandiruotiems darbuotojams išduotas perkeliamasis dokumentas A1).
 - Šiuose dokumentuose atsispindi nebegaliojančios teisės; pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, šie dokumentai negali turėti teisinio poveikio, net jeigu juos išdavusi institucija jų nėra atšaukusi.

Visi klausimai dėl dokumento galiojimo bus išaiškunami taikant procedūras, nustatytas 2009 m. birželio 12 d. Socialinės apsaugos sistemų koordinavimo administracinės komisijos sprendime Nr. A1 dėl dialogo ir taikinimo procedūros, susijusios su dokumentų galiojimu, taikytinų teisės aktų nustatymu ir išmokų skyrimu pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 883/2004, nustatymo.

3.6. **35 straipsnis. Kompensavimas, pretenzija ir susigrąžinimas**

Šios nuostatos tikslas – užtikrinti, kad reglamentų (EB) Nr. 883/2004 ir (EB) Nr. 987/2009 nuostatos dėl kompensavimo, pretenzijos ir susigrąžinimo būtų ir toliau taikomos, net jeigu visos koordinavimo taisyklės konkrečiam asmeniui nebebus taikomos.

Ši nuostata taikoma iki pereinamojo laikotarpio pabaigos įvykusiems įvykiams, susijusiems su asmenimis, nepatenkančiais į 30 straipsnio taikymo sritį. Ji taip pat taikoma įvykiams, įvykusiems pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, tačiau susijusiems su asmenimis, kurie įvykio metu pateko į Susitarimo 30 arba 32 straipsnio taikymo sritį.

Visų pirma ji taikoma trijų kategorijų įvykiams:

- a) įvykiams, įvykusiems iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ir susijusiems su asmenimis, nepatenkančiais į Susitarimo 30 straipsnio taikymo sritį. Pavyzdžiui:
 1. Lenkijos pilietis, kuriam iki pereinamojo laikotarpio pabaigos niekada nebuvo taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai, 2019 m. lapkričio mėn. išvyksta atostogų. Jis, turėdamas Europos sveikatos draudimo kortelę, Jungtinėje Karalystėje gauna ligos išmokas ir iki pereinamojo laikotarpio pasibaigimo momento grįžta namo:
 - a) jis (atitinkamu atveju) gali pareikalauti skirti kompensaciją už ligos išmokas natūra Lenkijoje net ir po tos dienos;
 - b) jeigu skirti kompensaciją prašoma Jungtinėje Karalystėje, tačiau procedūra nebaigiama iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, kompensavimo klausimas vis tiek bus nagrinėjamas pagal atitinkamas koordinavimo taisykles,
- b) įvykiams, įvykusiems pasibaigus pereinamajam laikotarpiui ir susijusiems su asmenimis, įvykio metu patekusiais į Susitarimo 32 straipsnio taikymo sritį. Pavyzdžiui:
 2. Jungtinės Karalystės pilietis iki pereinamojo laikotarpio pabaigos dirbo Jungtinėje Karalystėje ir Švedijoje ir jam buvo taikomi Jungtinės Karalystės teisės aktai. Iki tos dienos jis Švedijoje nutraukia visą veiklą. Jis nepatenka į Susitarimo 30 straipsnio taikymo sritį, tačiau pasibaigus pereinamajam laikotarpiui nustatoma, kad jam iš tikrųjų turėjo būti taikomi Švedijos teisės aktai. Reglamento (EB) Nr. 883/2004 nuostatos dėl Administracinės komisijos taikinimo procedūros (jeigu Švedija ir Jungtinė Karalystė nesutaria dėl kompetencijos), susijusios su kompensacija, pretenzija ar susigrąžinimu, taikomos net ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui;
 3. Lenkijoje įprastai gyvenantis Lenkijos pilietis, įgijęs praėjusių laikotarpių Jungtinėje Karalystėje, pasibaigus pereinamajam laikotarpiui išeina į pensiją. Kadangi Jungtinė Karalystė tampa kompetentinga mokėti ligos išmokas pagal Susitarimo 32 straipsnio 2 dalį, atitinkamai taikomos Jungtinės Karalystės ir Lenkijos tarpusavio kompensavimo procedūros;
 4. Prancūzijos pilietis įprastai gyvena Prancūzijoje ir dirba Jungtinėje Karalystėje kaip pasienio darbuotojas. Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jis tampa bedarbiu ir pradeda gauti Prancūzijos bedarbio pašalpas. Atitinkamos bedarbio išmokų kompensavimo procedūros tarp Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės toliau taikomos net ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui;
 5. ta pati nuostata taikoma asmenims, kurie pagal Susitarimo 32 straipsnio 1 dalies b punktą naudoja perkeliamaįjį dokumentą S2 ir iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pradeda planinio gydymo kursą, kuris baigiasi vėliau negu pereinamasis laikotarpis,
- c) įvykiams, įvykusiems pasibaigus pereinamajam laikotarpiui ir susijusiems su asmenimis, įvykio metu patekusiais į Susitarimo 30 straipsnio taikymo sritį. Pavyzdžiui:
 6. Belgijos pilietis, pereinamojo laikotarpio pabaigoje įprastai gyvenantis Jungtinėje Karalystėje ir dirbantis Belgijoje, patenka į 30 straipsnio 1 dalies c punkto taikymo sritį. Po 5 metų jis persikelia gyventi į Belgiją. Taigi, jis nebepatenka nei į Susitarimo 30 straipsnio, nei į 32 straipsnio taikymo sritį, nes jis neturi įgijęs praėjusių laikotarpių Jungtinėje Karalystėje:
 - a. Belgija ir toliau kompensuoja Jungtinei Karalystei visas išlaidas, susijusias su gyvenimo toje šalyje laikotarpiu skirtomis išmokomis natūra;
 - b. Jungtinė Karalystė toliau taikys pretenzijos procedūrą už sumas, kurias tas asmuo yra skolingas Belgijoje.

Nors dažniausiai atitinkami asmenys turės praėjusių laikotarpių ir pateks į Susitarimo 32 straipsnio taikymo sritį, tai nėra būtina, kad ši nuostata būtų taikoma.

Ši nuostata susijusi su „įvykiais“, įvykusiems per konkretų laikotarpį. Tai plati sąvoka, apimanti, pavyzdžiui, skirtas išmokas natūra, išmokėtas pinigais, sumokėtas įmokas ir įmokas, kurios turėjo būti sumokėtos iki pereinamojo laikotarpio pabaigos arba reglamentų taikymo pabaigos Susitarimo 30 ir 32 straipsniuose nurodytais atvejais.

Remiantis šia nuostata, bus toliau taikomos visos su Audito valdyba susijusios procedūros, įskaitant konkretaus dydžio sumomis grindžiamą kompensavimą.

3.7. **36 straipsnis. Teisės pokyčiai ir Sąjungos aktų pritaikymas**

Susitarimu užtikrinama, kad būtų taikomi reglamentai (EB) Nr. 883/2004 ir (EB) Nr. 987/2009 su pakeitimais, arba šie reglamentai, pakeisti reglamentais, priimtais pasibaigus pereinamajam laikotarpiui ir išvardytais Susitarimo I priede.

Susitarimo 36 straipsnyje nustatytas šių reglamentų pakeitimų atnaujinimo mechanizmas, taikytinas Europos Sąjungos lygmeniu pasibaigus pereinamajam laikotarpiui.

Paprastai atnaujinimą automatiškai atlieka Jungtinis komitetas. Susitarimo 36 straipsnio 2 dalies a–c punktuose numatytos ribotos išimtys. Jos susijusios su šiais atvejais:

1. Į Reglamento (EB) Nr. 883/2004 3 straipsnį įtraukiama nauja socialinės apsaugos sritis arba išbraukiama esama sritis;
2. nustatoma, kad pagal tą reglamentą eksportuotina išmoka pinigais taps neeksportuotina arba neeksportuotina išmoka pinigais taps eksportuotina; pavyzdžiui:
 - minėtas reglamentas iš dalies pakeičiamas taip, kad specialios neįmokinės išmokos pinigais taptų eksportuotinos,
 - minėtas reglamentas iš dalies pakeičiamas taip, kad išmokos šeimai nebebūtų eksportuotinos;
3. nustatoma, kad ribotą laikotarpį eksportuotina išmoka pinigais taptų eksportuotina neribotą laikotarpį, arba atvirkščiai. Pavyzdžiui, nusprendžiama, kad bedarbio pašalpos turi būti eksportuotinos neribotą laikotarpį.

Kai dėl tokių pakeitimų bus nuspręsta ES lygmeniu, Jungtinis komitetas įvertins šiuos pakeitimus ir pokyčių mastą. Ir Jungtinė Karalystė, ir ES valstybės narės yra tvirtai įsipareigojusios užtikrinti tolesnį gerą socialinės apsaugos koordinavimo taisyklių veikimą į Susitarimo taikymo sritį patenkančių asmenų naudai.

Be to, šioje srityje Jungtinis komitetas geranoriškai apsvarstys poreikį užtikrinti veiksmingą koordinavimo taisyklių taikymą atitinkamiems asmenims, kai galimybių eksportuoti išmokas pokyčiai priklausys nuo tvarkos, kuria nustatoma kompetentinga valstybė – ES valstybė narė ar Jungtinė Karalystė, pokyčių.

4. IV antraštinė dalis. Kitos nuostatos

4.1. **37 straipsnis. Viešumas**

Ši nuostata parengta Direktyvos 2004/38/EB 34 straipsnio pavyzdžiu.

Ja nustatoma pareiga ES valstybėms narėms ir Jungtinei Karalystei. Ja nenustatoma pareigų kitiems subjektams, pavyzdžiui, darbdaviams, Europos Komisijai ar Jungtiniam komitetui.

4.2. **38 straipsnis. Palankesnės nuostatos**

4.2.1. *Palankesnio režimo taikymo poveikis*

Kiekviena valstybė turi nuspręsti, ar ji priims nacionalinius įstatymus, kitus teisės aktus ar administracines nuostatas, kurios Susitarimo naudos gavėjams būtų palankesnės už Susitarime įtvirtintas nuostatas.

4.2.2. *Palankesnis režimas ir socialinės apsaugos sistemų koordinavimas*

38 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Susitarimo antra dalis nedaro poveikio įstatymams ar kitiems teisės aktams, kurie būtų palankesni atitinkamiems asmenims. Ši nuostata netaikoma III antraštinei daliai dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, išskyrus tai, kas leidžiama reglamentais (EB) Nr. 883/2004 ir (EB) Nr. 987/2009, atsižvelgiant į ypatingą šių taisyklių pobūdį – pagal jas asmenims taikoma tik vienos ES valstybės narės socialinės apsaugos sistema, kad būtų išvengta dalinės nuostatų sutapties keliamų komplikacijų.

38 straipsnio 2 dalyje pripažįstama, kad Susitarimo antros dalies nuostatos dėl draudimo diskriminuoti dėl pilietybės (12 straipsnis) ir teisės į vienodas sąlygas (23 straipsnio 1 dalis) nedarys poveikio Jungtinės Karalystės ir Airijos bendros kelionių erdvės susitarimams (nurodytiems Susitarimo Protokolo dėl Airijos ir Šiaurės Airijos 3 straipsnyje) dėl palankesnio režimo, kuris gali būti nustatytas tais susitarimais, taikymo atitinkamiems asmenims.

4.3. **39 straipsnis. Apsauga visą gyvenimą**

4.3.1. *Apsauga visą gyvenimą ir jos sąveika su skirtingomis antraštinėmis dalimis*

39 straipsnyje numatyta svarbi apsaugos nuostata, kad Susitarime nustatytų teisų *pasibaigimo diena* nėra numatyta.

Naujo gyventojų statuso įgijėjai pagal Susitarimo antros dalies II antraštinę dalį savo gyventojų statusą ir visas su juo susijusias teises išlaikys tol, kol jie atitiks II antraštinėje dalyje nurodytas teises gyventi šalyje sąlygas (*jeigu toje antraštinėje dalyje tokios sąlygos nustatytos*).

Susitarimo antros dalies III antraštinės dalies naudos gavėjai savo teises išlaikys tol, kol jie atitiks III antraštinėje dalyje nurodytas sąlygas.

39 straipsnyje patikslinama, kad iš skirtingų antraštinių dalių kylančios teisės gali būti nesusijusios tarpusavyje – III antraštinėje dalyje numatytos teisės nebūtinai prarandamos, kai, pavyzdžiui, prarandamas gyventojų statusas pagal II antraštinę dalį.

Taip pat pabrėžtina, jog tam tikromis Susitarimo antros dalies nuostatomis nereikalaujama, kad jų naudos gavėjai ir toliau atitiktų kokias nors sąlygas – pavyzdžiui, pagal Susitarimo antros dalies II antraštinės dalies 3 skyrių iki pereinamojo laikotarpio pabaigos priimtas pripažinimo sprendimas lieka galioti.

4.4. **Naudingos nuorodos**

Sąjungos teisės aktų suvestines redakcijas atitinkama kalba galima atsisiųsti iš Komisijos interneto svetainės EUR-LEX.

Europos Sąjungos sutartis

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0013:0045:LT:PDF>

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=LT>

Direktyva 2004/38/EB

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1523871765223&uri=CELEX:02004L0038-20110616>

Reglamentas (ES) Nr. 492/2011

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1523864845084&uri=CELEX:02011R0492-20160512>

Reglamentas (EB) Nr. 883/2004

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1579691198448&uri=CELEX:02004R0883-20190731>

Reglamentas (EB) Nr. 987/2009

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1579691236860&uri=CELEX:02009R0987-20180101>

Atrinkti Komisijos komunikatai

Laisvas darbuotojų judėjimas: visapusiškai pasinaudoti privalumais ir galimybėmis (COM(2002) 694 *final*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1525420348454&uri=CELEX:52002DC0694>

Geresnio Direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje nuostatų perkėlimo ir taikymo gairės (KOM(2009) 313 *galutinis*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1525421270630&uri=CELEX:52009DC0313>

Užtikrintas laisvas darbuotojų judėjimas. Teisės ir pagrindiniai pokyčiai (KOM(2010) 373 *galutinis*)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1525420568284&uri=CELEX:52010DC0373>

Laisvas ES piliečių ir jų šeimos narių judėjimas. Penki veiksmai, kuriais siekiama pokyčių (COM(2013) 837 *final*)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1525420823976&uri=CELEX:52013DC0837>